

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૧૫૦/-

વર્ષ : ૪૬મું
એપ્રિલ - ૨૦૨૧
અંક - ૫૧૫

મંગલ મંદિર • એપ્રિલ-૨૦૨૧ • ૧
(કુલ પાના : ૬૦)

મંગલ મંદિર

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદનું માસિક મુખપત્ર

કોરોના મહામારીના વિકટ સમયમાં
ઓનલાઇન વાર્ષિક પરીક્ષા આપતા
સમાજના દરેક છાત્રોને સફળતા
માટે હાર્દિક શુભ કામનાઓ....

મુખ્ય કાર્યાલય :

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

માતૃશ્રી સાકરબહેન સ્વયં મોરારજી લાલન (કોડાય-સુપ્રીમવાલા)

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન

૪૩-૪૪, બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ સોસાયટી, પાલડી, એલિસબ્રીજ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬

ફોન : (079) 2657 8892, 2658 1501, 4890 6001 to 6006

Email : kjssmangalmandir@gmail.com • Web site : www.kuthchijainahd.org

તંત્રી મંડળ :

પ્રતાપ નારણજી દંડ - મુખ્ય તંત્રી
દિનેશ આર. મહેતા - સહતંત્રી

યથાર્થ સાબિત થયો.....

‘મંગલ મંદિર’ – તંત્રી લેખ (સપ્ટેમ્બર-૨૦૨૦)

“સાવધાન....! હજુ કોરોના વાયરસે દુનિયાનો પીછો છોડ્યો નથી ...”

આ મથાળા સાથે તે તંત્રીલેખ પ્રકાશિત થયો હતો.

ઉપરોક્ત તંત્રીલેખમાં લખવામાં આવ્યું હતું કે... “....કોરોના વાયરસના સંક્રમણની સ્થિતિ હજુ કાયમ છે. તે દૂર થઈ નથી... ભાગી ગયેલ નથી... કે નાબૂદ થયેલ નથી.” આ તંત્રીલેખની વિગત આજે વાસ્તવિક સ્વરૂપે આપણી સામે છે... લોકો અનુભવી રહ્યા છે.

ખાસ વાત એ છે કે... ઉપરોક્ત અગમચેતીની વિગતનું સમર્થન રાજકોટ સ્થિત એક વાયક પુષ્પા જયંતીલાલ શાહે તેમના પ્રતિભાવ સ્વરૂપે કર્યું હતું. જે ‘મંગલ મંદિર’ના માસ ડિસેમ્બર-૨૦૨૦માં ‘આંજો કાગર’ વિભાગમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવેલ. તેમણે પ્રતિભાવમાં લખ્યું હતું કે માસ સપ્ટેમ્બર-૨૦૨૦નો તંત્રીલેખ ખૂબ જ સમયસરનો... એક અગમચેતીરૂપે... લોકોને લાલબત્તી સમાન ખૂબ જ સમયસરનો કહેવાય... આ પ્રકારનો હતો એક પ્રતિભાવ.... આ હતા તેમના શબ્દો....

રોગ અને સાવધાની....

- દરવાજાના બેલ, હેન્ડલ વગેરેને સીધો હાથ ના લગાડો.
- રૂમાલ કે ટીસ્યુ પેપર હાથમાં રાખીને કામ કરો.
- અન્ય સ્થળેથી આવતાની સાથે ઘરના ફર્નિચર, દીવાલ તથા અન્ય સાધનોને હાથ ધોયા વગર અડવું નહીં.
- સાધન - સામગ્રીને સેનેટાઈઝર વડે સાફ કરવા તથા તેની સપાટીને સાફ કર્યા પછી જ વાપરવા.
- હંમેશાં માસ્કનો ઉપયોગ કરો. જ્યારે માસ્ક કાઢો ત્યારે તેને સીધું જ ઢાંકણાવાળા ડસ્ટબીનમાં નાખો.
- હાથ ધોવામાં સમય, સાબુ કે સેનિટાઈઝરની કરકસર અથવા આળસ કરવી નહીં. કાળજીપૂર્વક હાથ ધોવા.
- આવીને ઘરના સભ્યોને મળતા પહેલાં બહારના કપડાં ધોવામાં નાખવા.
- બહારથી આવીને તુરત સ્નાન કરવું જરૂરી છે.

આ રીતે ભયમુક્ત અને સાવધાનીયુક્ત જીવન અગર જીવવામાં આવે તો અવશ્ય કોઈ રોગના ભરડામાંથી બચી શકાય.

કોરોના સંક્રમણથી બચવા..... સાવચેતી રાખીએ

- માસ્ક પહેરો
- હાથ વારંવાર સાબુ કે સેનેટાઈઝરથી સાફ કરો તથા
- બે મીટરનું સોશિયલ ડિસ્ટન્સ રાખો.

કોરોના - વેક્સિન
અભિયાનને
સફળ બનાવો.....

કોરોના વાયરસ

- સાવધાન રહો.
- સતર્ક રહો અને
- સુરક્ષિત રહો...

જાણકાર બનો... સતર્ક રહો...

સાયબર છેતરપિંડી ચપટી વગાડતામાં થઈ શકે છે. તમારી અંગત માહિતી જેમ કે કાર્ડ વિવરણ, બેંક એકાઉન્ટ, આધાર, પેન વગેરે વિશે કોઈને કદી જણાવશો નહીં.

સમજદાર બનો.
તમારી કે.વાય.સી.ની
વિગતો કોઈને પણ
જણાવશો નહીં.

જો કોઈ તમારી પાસે તમારા કાર્ડની વિગતો, બેંક એકાઉન્ટ નંબર અથવા અંગત માહિતી માંગે તો તરત ફોન કાપી નાખો.

છેલ્લા ૪૫ વર્ષથી દર મહિનાની ૫ તારીખે નિયમિતપણે પોર્ટ કરવામાં આવતું “શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ”નું મુખપત્ર

“મંગલ મંદિર”

મુખ્ય કાર્યાલય

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન,

૪૩-૪૪, શ્રી બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ સોસાયટી, પાલડી, એલિસબ્રિજ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬,
ફોન : (૦૭૯) ૨૬૫૭૮૮૯૨, ૨૬૫૮૧૫૦૧
ફેક્સ : (૦૭૯) ૨૬૫૮૨૦૬૦
ઈ-મેઇલ : kutchijainamd@gmail.com
વેબ-સાઇટ : www.kutchijainahd.org

તંત્રી

પ્રતાપ નારાયણ દંડ

સહ તંત્રી

દિનેશ આર. મહેતા

મો. ૯૯૨૪૩ ૪૨૬૨૮

અંકમાં પ્રસિધ્ધ થયેલ લેખો તથા અન્ય વિભાગની માહિતીઓ સાથે તંત્રીમંડળ સહમત છે તેમ માની લેવું જરૂરી નથી. રજૂ થયેલ વિચારો જે તે વ્યક્તિના હોય છે, જેની નોંધ લેવા વિનંતી.

લેખકોને નમ્ર વિનંતી

‘મંગલ મંદિર’માં પ્રગટ કરવા માટે વિપુલ પ્રમાણમાં લેખ સામગ્રી અમને મળતી રહે છે અને એટલે સ્વીકૃત કૃતિઓને પ્રગટ કરવાનું પણ સ્વાભાવિક રીતે વિલંબાય. મંગલ મંદિરના ઘોરણને ધ્યાનમાં લઈ, પોતાની રચના મોકલતી વખતે લેખક સ્વવિવેક દાખવે તેવી વિનંતી છે.

એક સાથે એકથી વધુ કૃતિઓ ન મોકલવા વિનંતી.

ભાષાદોષ અને લાંબા લેખો અસ્વીકાર્ય બનશે તેની નોંધ લેવા વિનંતી. લેખમાં એકની એક વાતનું પુનરાવર્તન (રિપિટેશન) ટાળવું જરૂરી છે. કૃતિની હસ્તપ્રત સ્વચ્છ અને સુવાચ્ય હોવી જોઈએ. આશા છે કે, આ બાબતમાં લેખક મિત્રોનો સહકાર અમને મળી રહેશે.

- મુખ્યતંત્રી

અનુક્રમણિકા

તંત્રી લેખ :

- ભારતની આઝાદી નિમિત્તે અમૃત મહોત્સવની ઉજવણી અને ડિજિટલ જગતમાં જોબ્સ માટે વિશાળ તકોનું નિર્માણ..... ૫

દીપશીખા

- Be the best • You can ..... ડૉ. પૂજા કોટક..... ૭

વિચારમંચ

- સિધ્ધાંતવાદી બનીને જીવવું કે પ્રેક્ટિકલ બનીને?!! ..... ડૉ. યાસીન દલાલ..... ૮
- તમારે ત્યાં ફેવિકોલ છે...? ..... દિનેશ પાંચાલ, જર્નાલિસ્ટ..... ૧૦

ગુલશન (ચાલુ શ્રેણી) (મણકો-૫)

- “દિલની જબાન” : શબ્દના સાધક : કવિ કીર્તિકાન્ત પુરોહિત ..... ચંદ્રકાંત પટેલ ‘સરલ’, સાહિત્યકાર..... ૧૨

ઇતિહાસ

- ૧૩ એપ્રિલ એટલે જલિયાંવાલા બાગનો નરસંહાર ..... ડૉ. મિહિર એમ. વોરા..... ૧૫

સંસ્કૃતિ

- વિદેશી અને આપણી સંસ્કૃતિ - કોણ ચરે? ..... ભાવના હીરપરા..... ૧૮

નવલિકા

- આવ વ્હાલાં આવ! ..... નટવર આહલપરા..... ૧૯

પરિવર્તન

- ધી ના ઠામમાં ધી ..... એમ. ડી. સોલંકી..... ૨૦

વિકાસ

- કળાનું મહત્ત્વ ..... પારૂલ દેસાઈ..... ૨૩
- ‘સબકા સાથ, સબકા વિકાસ’ ..... દોશી મહેન્દ્ર સાકરચંદ્ર..... ૨૪

કચ્છ

- કચ્છના કલ્યાણજીની નીતિએ નિર્માયું મુંબઈનું કલ્યાણ ..... નરેશ અંતાણી, જર્નાલિસ્ટ..... ૨૫

નારી ગૌરવગાથા-૧ (નવી શ્રેણી)

- ત્યાગમૂર્તિ : ભારતીય નારી ‘અન્નિકા’ ..... ચંદ્રકાંત પટેલ ‘સરલ’..... ૨૬
- સેંકડો દીકરીઓને મદદરૂપ બનતી : નિશિતા રાજપૂત ..... પ્રવીણભાઈ જી. મેંદપરા..... ૨૮
- કુદરતનું મહાન સર્જન... નારી જાતિનું સન્માન કરીએ ..... ગિરધરલાલ એચ. સોલંકી..... ૨૯

સુમિરે... બલબીરા, સ્મૃતિપટ પર સંભારણાં (સંકલન : બલવીરસિંહ જાડેજા)

- પ્રિન્ટિંગ મિસ્ટેક ..... ભરત અંબારિયા..... ૩૦
- શ્રદ્ધાનો વિષય હોય તો પુરાવાની જરૂર નથી, આમ છતાં... ..... શરદભાઈ ભુટાક..... ૩૦

સ્વાસ્થ્ય

- વર્લ્ડ સ્લીપ-ડે (World Sleep Day) - (૨) ..... ડૉ. મણિલાલ ગડા, મનોચિકિત્સક..... ૩૧
ડૉ. દિપ્તી શાહ (ગડા), બાળકો તથા પુખ્તવય માટેના મનોચિકિત્સક

ઘર સંસાર

- હેત અને Hate ..... ભાવનાબેન આર. શાહ..... ૩૨

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના

“પદાધિકારીશ્રીઓ”

મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી

શ્રી પ્રતાપ નારાયણ દંડ

ઘર : ૦૭૯- ૨૬૪૦૫૦૪૭ મો. ૯૪૨૬૭ ૨૫૬૧૯

ઉપપ્રમુખ-૧

શ્રી મનુભાઈ ગોવિંદલાલ શાહ

ઘર : ૨૬૪૪ ૬૪૧૩, ઓ. ૨૬૪૦ ૧૧૫૦

મો. ૯૮૨૫૦ ૩૧૫૨૮

ઉપપ્રમુખ-૨

શ્રી શાંતિલાલ મુળજી સાવલા

ઘર : (૦૨૭૧૭) ૨૩૪૪૫૫ મો. ૯૮૨૫૦ ૪૮૬૪૫

માનદ મંત્રી

શ્રી પ્રદીપ સૂર્યલાલ મહેતા

ઘર : ૨૬૬૧૨૦૮૯

મો. ૯૮૨૫૦ ૬૧૧૬૦

સહમંત્રી

શ્રી રોહિત સંઘવી

ખજાનચી

શ્રી ચંદ્રકાંત દામજી શાહ

ઘર : ૨૬૬૦૫૨૨૫

સહ ખજાનચી

શ્રી રવનીકાંત ઘરમશી પારેખ

મો. ૯૮૮૮૦ ૫૩૫૨૫

શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહનું સરનામું :

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ સંચાલિત

શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ

અરિહંતનગર દેરાસરની સામે,

ગાંધી વિદ્યાલયની ગલીમાં, રચના સ્કૂલની પાછળ,

રાજસ્થાન હોસ્પિટલ પાસે, શાહીબાગ,

અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૪.

ફોન : ૦૭૯-૨૨૮૮૪૫૪૭

સેવા ભવનનું સરનામું :

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ સંચાલિત

માતૃશ્રી કંકુભદ્રેન કાનજીભાઈ સ્વલુ (નાની ખાખરવાલા) સેવા

ભવન, એસ. ટી સ્ટેન્ડ પાસે,

સત્કાર ગેસ્ટ હાઉસની સામે, રૂગનાથપુરા,

અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૨૨. ફોન : ૦૭૯-૨૫૪૬૧૨૭૦

‘મંગલ મંદિર’ના અંકો સમાજની વેબસાઈટ

www.kutchijainahd.org

ઉપર... ઉપરાંત...

www.hellokutchis.com

ઉપર વાંચી શકાય છે.

કારકિર્દી

- હોબી માટે વ્યક્તિત્વ કસોટીમાં કેવા પ્રશ્નો પૂછાઈ શકે? ..... હીરેન દવે..... ૩૩

કલ્યાણ

- નિર્જરા માટે સરળ રસ્તો : સામાયિક-૭ ..... પુષ્પાબેન કનકસેન શાહ..... ૩૪

YOUTH CLUB

- Some Golden Thoughts ..... Presentation : Dinesh R. Mehta ૩૬

ગેમ્સ ગેલેરી

- આંકડાઓની આંટીપૂંટી ● જો અને તો ..... સંકલન : કિરણબેન પી. ઠક્કર..... ૩૭
- તમારા ફેવરિટ ફિલ્મી પાત્રોને ઓળખો.. ..... ભાવના એ. ઝવેરી..... ૩૮

મનોરમ્ય

- ભૂલાયો ટપાલી : રમેશ પટેલ ..... ● માણસ : રમેશ પટેલ ૩૯
- આ વાત છે : આભિદ ભટ્ટ ● દેખાય છે : ચંદ્રકાંત પટેલ ‘સરલ’ ● ગઝલ : હરીશ પંડ્યા..... ૩૯
- પ્રભુ! પ્રાર્થના હૃદયની આ મારી / મા જમાડે તે ગમે : ડૉ. નરુભાઈ પી. પંડ્યા ૪૦
- પ્રતીક : જાગૃતિ તજા ‘જાનકી’ ● તથ્ય : જસમીન દેસાઈ ‘દર્પણ’ ૪૦

મહત્વની માહિતી

- દેશ વિદેશનું અવનવું ● ગતિના નિયમ ● ઇલેક્ટ્રિકમાં ટ્રાન્સફોર્મર શું છે? ૪૧
- મહત્વની માહિતી : વિશ્વનો અલભ્ય ગણતરી યંત્ર..... ૪૨

વૈવિધ્ય

- જગત જનની સ્ત્રી... નારી તું નારાયણી ..... જાગૃતિ ચંદ્રશીલ મહેતા..... ૪૨
- બા ..... ડૉ. મેહા સંઘવી..... ૪૩
- પુસ્તક : ‘મુક્તકોની મહેફિલ’નું વિમોચન..... ૪૩
- ભુજની લાલન કોલેજના સ્ટાર વિદ્યાર્થી અને જાણીતા સેવાભાવી ડૉ. કનુભાઈ ગણાત્રાનું નિધન ..... રજૂઆત : પ્રા. સૂર્યકાંત ભટ્ટ..... ૪૪
- કચ્છ રામાણિયા ખાતે ગૌરશક ગીતાબેન રાંભિયાના સ્મૃતિ સ્મારકનું અનાવરણ ૪૪
- આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસે શ્રેષ્ઠ યોગ ટીચરનું સન્માન ૪૫
- આંજો કાગર..... ૪૬
- અન્ય સંસ્થાઓના સમાચાર..... ૪૮
- કચ્છ દર્શન ..... સંકલન : દિનેશ આર. મહેતા..... ૫૦

નિયમિત વિભાગો

- Nano Nine શબ્દ રમત-૧૭૦ ..... સંકલન : રજનીકાંત પારેખ..... ૫૧
- Nano Nine Sudoku (ક્રમાંક-૧૧૨૮)..... સંકલન : રજનીકાંત પારેખ..... ૫૩
- બાલુડેં જ્યું ગાલિયું..... સંકલન : ગુલાબચંદ ધારશી રાંભિયા.... ૫૪

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

- સમાજ દર્પણ ૫૫
- સંસ્થા સમાચાર..... ૫૬

Printed & Published by : Mr. Pratap Dand, For Shri Kutchhi Jain Seva Samaj - Ahmedabad.

Printed at : Gajanand Offset, Amraiwadi, Ahmedabad.

Published at : Shri Kutchhi Jain Seva Samaj – Ahmedabad, 43/44, Brahman Mitra Mandal Soc., Opp. Navchetan High School, Paldi, Ellisbridge, Ahmedabad-380 006. ● Editor : Mr. Pratap Dand ● Yearly Subscription : Rs.150/-

તંત્રી લેખ

ભારતની આઝાદી નિમિત્તે અમૃત મહોત્સવની ઉજવણી અને ડિજિટલ જગતમાં જોબ્સ માટે વિશાળ તકોનું નિર્માણ....

કોરોના મહામારીને કારણે જે પરંપરાગત કામ-ધંધા ઓનલાઇન ચાલી શક્યા નહીં એમને ખૂબ જ મોટો આર્થિક ફટકો પડ્યો છે. બીજી તરફ ડિજિટલ જગતમાં નામ ધરાવતી જાણીતી કંપનીઓ તથા ફેસબુક, ગૂગલ, એમેઝોન, ફ્લીપકાર્ટ વગેરેની આવકમાં સતત વધારો થતો રહ્યો છે. એટલું જ નહીં પરંતુ સ્થાનિક સ્તરે પણ ઓનલાઇન ઓર્ડર લેનારા રેસ્టોરન્ટ, પ્રોવિઝન સ્ટોર્સ, ડિપાર્ટમેન્ટલ સ્ટોર્સ જેવા યુનિટોની લોકોએ પસંદગી કરી. આ રીતે તેમની આવકનો ફલો પણ ચાલુ રહ્યો. **આજના મહોલમાં ધંધા - રોજગાર હવે ડિજિટલ પ્રક્રિયાના રસ્તે નહીં ચાલે તો પાછળ રહી જશે. તેમની પ્રગતિ અટકી જશે. એટલે જે લોકો ડિજિટલ જગતમાં નથી તેમણે ડિજિટલ કામકાજની જાણકારી મેળવવી પડશે.**

ધંધા - રોજગાર સિવાય જોબ-નોકરી શોધવા માટે પણ અલગ - અલગ ડિજિટલ સાઈટ છે. જેમાં વૈશ્વિક સ્તરે એક જાણીતી સાઈટ Linked-in (લીંક્ડ ઈન) છે. તે સાઈટ દ્વારા, નક્કી કર્યા મુજબના સમયે વર્તમાન જોબ્સ ટ્રેન્ડ અને ભવિષ્યની તક માટેનો અહેવાલ વૈશ્વિક સ્તરે રજૂ થાય છે. તાજેતરમાં વર્ષ ૨૦૨૧ માટેના તેના અહેવાલની રજૂઆત થઈ છે.

વર્તમાન સમયમાં ક્યાં અને કેવા પ્રકારની નોકરી - જોબની તક છે અને આવતા બે વર્ષ સુધી તેની પરિસ્થિતિ કેવી હશે તથા કેવી ભરતી થતી રહેશે તેની વિગતવાર માહિતી તેમાં આપવામાં આવી છે.

એ અહેવાલ મુજબ કયા ક્ષેત્રમાં જોબ - નોકરીની તક છે તેની સમીક્ષા કરીએ તો જણાય છે કે....

● હેલ્થ કેર આધારિત સ્ટાફ

કોરોના મહામારીના સમયે ઘણા દેશોને ખબર પડી કે આપણી પાસે આવી મહામારીને પહોંચી વળવા જરૂરી મેડિકલ સાધનો નથી અને તે ક્ષેત્રનો અનુભવી સ્ટાફ પણ નથી. હવે એવી સ્થિતિ ન સર્જાય તે માટે હેલ્થકેર સેન્ટરમાં તેને સંબંધિત સ્ટાફની મોટી જરૂર પડશે. આ ક્ષેત્રમાં લગભગ ૧૫ પ્રકારની નોકરીમાં ભરતી અનિવાર્ય હોતાં, તેની ભરતી થઈ રહી છે. તબીબી સારવાર માટે નર્સની ભારે અછત વર્તાય છે.

● ડિજિટલ માર્કેટિંગ

યુવાવર્ગે નોકરીની દરેક જગ્યાએ શોધખોળ કરવા કરતાં ડિજિટલ માર્કેટિંગની તાલીમ લઈને તેની કામગીરી કરી શકાય છે. આ માટે કોઈ કંપની હોય કે વ્યક્તિ, તેને ડિજિટલ જગતમાં ટકી રહેવા સતત લોકોની વચ્ચે રહેવું પડે. માર્કેટિંગના પરંપરાગત રસ્તાને બદલે ડિજિટલ માર્કેટિંગના તજજ્ઞોની જરૂર રહેશે. આ ક્ષેત્રની જરૂરત આગામી દસ વર્ષ સુધી સતત રહેવાની છે.

● કન્ટેન્ટ ક્રિએટર

ડિજિટલ માર્કેટિંગની સાથે સાથે કન્ટેન્ટ ક્રિએટરની ખાસ જરૂર પડે છે. તેની કાર્યવાહીમાં મુખ્યત્વે વાંચન અને ઓનલાઇન દર્શાવાતી સામગ્રીઓ છે. કોઈ બ્રાન્ડને યોગ્ય દિશામાં પ્રમોટ કરવી હશે તો તેની વિગત લખનારાની જરૂર રહેશે. આમાં પરંપરાગત રીતે લખનારા નહીં પરંતુ ડિજિટલ માધ્યમોની જરૂરિયાત ધ્યાનમાં રાખીને વિગત લખી શકે તેવા મોડર્ન રાઇટરોની ડિમાન્ડ છે અને ભવિષ્યમાં પણ રહેશે.

● એજ્યુકેશનલ પ્રોફેશનલ

ઓનલાઇન અભ્યાસ કરવો અને અભ્યાસ કરાવવો, કેવો અને કેટલો અભ્યાસ કરવો — એ બધી બાબતો સમજાવવા અર્થે

શિક્ષણ સંસ્થાઓને, કોર્પોરેટ યુનિટોને, એકેડેમિક તાલીમ આપતી સંસ્થાઓ વગેરેને **એજ્યુકેશન પ્રોફેશનલ્સની ખાસ જરૂર ઊભી થઈ છે કારણકે હવે ઓનલાઇન શિક્ષણનો યુગ શરૂ થયો છે, વર્ક ફ્રોમ હોમનો સમય આવ્યો છે.**

● બિઝનેસ ડેવલપમેન્ટ

કોરોના મહામારીના પગલે મોટાભાગના ધંધામાં હાલે મંદી છે. એમાંથી કેવી રીતે બહાર આવવું? નવા અને ઝડપથી બદલાયેલા સમયમાં પોતાનો બિઝનેસ કઈ રીતે વિસ્તારવો અથવા તો તેજ ગતિથી ચાલુ રાખવો – આ બધી પ્રક્રિયા સમજવા માટે અને ભવિષ્યમાં આવનારી તકોનો લાભ કઈ રીતે લેવો તેની કામગીરી અર્થે **બિઝનેસ ડેવલપર અથવા તો સેલ્ફ પ્રોફેશનલની આવશ્યકતા હવે જણાય છે.** ગ્રાહકો સાથે સંબંધ જાળવવા, સેલ્સ ટીમ ઊભી કરવી, ધંધાની નવી તકો તપાસવી વગેરે કામકાજનો તેમાં સમાવેશ થાય છે.

● ફન્ટલાઇન ઇ-કોમર્સ પ્રોફેશનલ્સ

આજે કંપનીઓ પાસે પોતાની પ્રોડક્ટ છે પરંતુ એની ડિલિવરી કરવા માટે પૂરતો સ્ટાફ જોઈશે. એટલે આ ક્ષેત્રમાં સતત ભરતી થતી રહી છે. **કારણકે ઓનલાઇન ઓર્ડરનું પ્રમાણ વધવાનું જ છે.**

● મેન્ટલ હેલ્થ નિષ્ણાતો

કોરોના સંક્રમણના સમયે લોકો ઘરમાં રહીને માનસિક રીતે થાક્યા હતા. આ પ્રકારનો થાક મગજ પર અસર ન કરે તે માટે માનસિક આરોગ્ય ક્ષેત્રના નિષ્ણાતોની જરૂરત રહેવાની છે. કારણકે આજના વૈશ્વિક માહોલમાં લોકોની માનસિક સમસ્યાઓ ઓછી થવાની નથી.

● ડેટા વૈજ્ઞાનિક અથવા નિષ્ણાત

ઈ-મેઈલ, ઓનલાઈન, મોબાઈલ વગેરે માધ્યમોના કારણે વ્યક્તિ, ગ્રાહક, સંબંધિત એજન્સીઓ, ચીજવસ્તુઓ લેનાર - વેચનાર વગેરેનો ઓનલાઈન ડેટા વધતો જાય છે. મોટી કંપનીઓ, યુનિટો પાસે હજારો - લાખોની સંખ્યામાં યુઝર્સ - ક્લાયન્ટ હોય છે. એ બધાનો ડેટા વ્યવસ્થિત રીતે રાખવો, મેનેજ કરવો એ બધું કામ ડેટા નિષ્ણાતનું છે એટલે તેની જરૂર સતત રહેવાની છે.

● ટેકનિકલ એક્સપર્ટ

દરેક કંપની, યુનિટો, મશીન, કમ્પ્યુટર, મોબાઇલ, ગેજેટ્સ વગેરેની કામગીરી માટે ટેકનિકલ નિષ્ણાતોની આવશ્યકતા છે અને તેની ડિમાન્ડ વધવાની છે. આ ક્ષેત્રમાં કામ કરનારાઓને મોટી રકમ મળે છે.

● વર્ક પ્લેસ નિષ્ણાંત

મોટી કંપનીઓમાં કામ કરનારો સ્ટાફ વિવિધ ક્ષેત્રનો બેકગ્રાઉન્ડ ધરાવતો હોય છે. કંપની તેને વૈવિધ્યપૂર્ણ અનુભવોનો પૂરો લાભ લઈ શકે તે જરૂરી છે. આ પ્રકારની જાણકારી મેળવીને તેનો યોગ્ય ક્ષેત્રમાં ઉપયોગ કરવા માટે વર્કપ્લેસ નિષ્ણાંતોની જરૂર રહે છે.

આ સિવાય એન્જિનિયર જેવા બીજા પણ ઘણા ક્ષેત્રો છે. **હવે ઓનલાઇનની પ્રક્રિયા વધી ગઈ છે એટલે જે લોકો ડિજિટલ જગતમાં છે એ લોકો પોતાનો વિસ્તાર કઈ રીતે વધી શકે તેની સતત વિચારણા કરતા રહ્યા છે અને જે લોકો હજી ડિજિટલ જગતમાં પ્રવેશ્યા નથી, તેઓ તેમાં ઝંપલાવવા આગળ આવી રહ્યા છે.** તેને અનુલક્ષીને ઉપરના ક્ષેત્રોમાં નોકરી, કામ-ધંધાની વિશાળ તકો છે અને ભવિષ્યમાં તેનાં કરતા પણ વિશેષ પ્રમાણમાં તેવી તકો ઊભી થવાની છે. એટલે **આજના યુવાવર્ગે પોતાની સફળ કારકિર્દીનું નિર્માણ કરવા ડિજિટલ જગતનો પૂરેપૂરો ફાયદો ઉઠાવવાનું જરૂરી છે.**

ભારતે તેની આઝાદીના ૭૫ વર્ષ નિમિત્તે અમૃત મહોત્સવની દેશવ્યાપી ભવ્ય ઉજવણીનો પ્રારંભ કર્યો છે. આ ઉજવણીના ભાગરૂપે ૭૫ અઠવાડિયા સુધી અનેક જાહેર કાર્યક્રમોનું દેશવ્યાપી આયોજન થયું છે ત્યારે આ પ્રસંગનું ગૌરવગાન કરવા અને સ્વાતંત્ર્ય વીરોની શૌર્યગાથાને ઉજાગર કરવા નવી પેઢીએ નવી તકો માટે જાગૃત થવાની જરૂર છે. ભવ્ય ભારતના નિર્માણ માટે યુવાવર્ગ આગળ વધીને દેશને આત્મનિર્ભર બનાવવા કટિબદ્ધ થાય તે માટે સંકલ્પ કરે. ■

Be The Best

“If you can't be a highway then just be a trial. If you can't be the sun, be a star. It is not by size that you win all. Be the Best of what ever you are.”

આપણે જે કંઈ કરતા હોઈએ તેમાં સર્વોત્તમ બનવાની વાત કવિએ સરસ દૃષ્ટાંતો દ્વારા સમજાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. કવિ કહે છે **આપણે મોટો વિશાળ રાજમાર્ગ બની ન શકીએ તો ચાલશે, પરંતુ એક નાનકડી પગદંડી તો જરૂર બની શકીએ.** એ પગદંડી ટૂંકા રસ્તે થઈને આગળ વધનાર વટેમાર્ગુ માટે ખૂબ જ ઉપયોગી નીવડતી હોય છે. જીવનમાં આપણે વિશ્વને પ્રકાશિત કરનાર ઝળહળતા સૂર્ય જેવા ન બની શકીએ તો કંઈ વાંધો નહીં, પરંતુ અંધારામાં દિશા સૂચન કરનાર એક નાનકડો તારો તો જરૂર બની શકીએ.

જીવનમાં આપણે કેટલી મોટી સિદ્ધિ કે સફળતા પ્રાપ્ત કરીએ છીએ તે બધાનો આધાર તેની ગુણવત્તા ઉપર રહેલો છે. આપણે જે કંઈ નાની મોટી સફળતા પ્રાપ્ત કરીએ તે **‘સર્વજન હિતાય, સર્વજન સુખાય’** હોવી જોઈએ. આને ગીતામાં સહેજ જુદી રીતે વ્યક્ત કરતાં કહેવામાં આવ્યું છે ‘યોગ કર્મસુ કૌશલમ્’ આપણે જે કંઈ કરતા હોઈએ તેમાં કુશળતા પ્રાપ્ત કરવી એનું નામ જ યોગ. અંગ્રેજી કવિ કહે છે : ‘Be the best of what ever you are.’ આપણે જે કંઈ છીએ તેનાથી વધુ સારા સર્વશ્રેષ્ઠ બનવા પ્રયત્ન કરતા રહીએ અને એના માટે ગીતાનું ઉપરનું સૂત્ર અપનાવીએ. આ રીતે જીવનમાં જે કંઈ સર્વોત્તમ છે તેને આપણે પામી શકીશું.

You Can

‘If you think you can’ ટી. જે. હોઈસિગટનનું એવું પુસ્તક છે જેમાં આપણી નિશ્ચય શક્તિ પર ભાર મૂકાયો છે. **કોઈ પણ ધ્યેય પામતા પહેલાં એનું સ્વાપ્ન અને એ સ્વાપ્ન સિદ્ધિમાં શ્રદ્ધા જરૂરી છે.** આપણે વિચારીએ છીએ તેવી રીતે જીવનનું ઘડતર થતું હોય છે, માટે વિચારો પર નિયંત્રણ જરૂરી છે.

આપણો જન્મ સફળ થવા માટે થયો છે, પણ આપણે પોતે હાર માની સમજૂતી કરી લઈએ છીએ. એ માનવું ખોટું છે કે સફળ લોકો આપણા કરતાં વધારે પ્રતિભાશાળી છે. એ સફળ થયા કારણકે એમનું ધ્યેય સ્પષ્ટ છે અને વિચારો નિયંત્રિત છે. **સફળ થવા સંજોગો વિશે ફરિયાદ કરવી છોડો, સારી આદતો કેળવવાનો પ્રયત્ન કરો. જે આવડે છે તેના કરતાં વધારે શીખવાની વૃત્તિ રાખશો તો સ્પર્ધામાં જરૂર સફળ થશો.**

નેગેટિવ વિચારો બહુ શક્તિશાળી હોય છે. માટે એમનો નાશ કરવો જરૂરી છે. જે વિચારોથી આપણી સમસ્યા ઊભી થઈ હોય તેવા જ વિચારોથી એનું નિરાકરણ સંભવ નથી. વિચારશૈલી બદલવી પડશે. બહારનાં કોઈ દુશ્મન એટલું નુકસાન નથી પહોંચાડી શકતો, જેટલું આપણા અંદરના દુશ્મન પહોંચાડે છે. નકારાત્મક વિચારો આપણી અંદર રહેતા દુશ્મનો છે.

ઘણાખરા લોકો જીવનના માર્ગમાં દિશાશૂન્ય થઈ ભટકતા રહે છે. શું જોઈએ છે તે અસ્પષ્ટ હોવાથી તક આવે તો પણ વેડફાઈ જતી હોય છે. શું જોઈએ છે તે નક્કી કરી તેમાં વિશ્વાસ રાખશો તો ધ્યેય પામવાના રસ્તા ખૂલતા જશે. નકારાત્મક લોકોથી દૂર રહો, નહિતર તમારા વિચારો પર એમની અસર પડશે. આજની તક કાલે ફરી ન પણ આવે, માટે ધ્યેય સ્પષ્ટ રાખીને તેને પામવામાં મદદરૂપ દરેક તક ઝડપી લો. જો વિચારશો, નિર્ણય કરશો તો કરી શકશો!

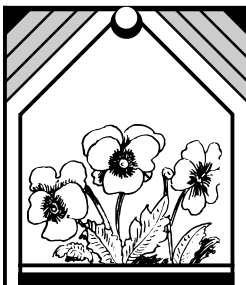
– ડૉ. પૂજા કોટક

ભાગે આવેલ કામ શ્રેષ્ઠતાપૂર્વક કરો

જીવનમાં આપણા ભાગે જે કામ આવ્યું છે તે અવિરતપણે શક્ય એટલી ઉત્તમ રીતે આપણે કરવાનું છે. દરેક માણસ પાસે વ્યવસાયિક નિપુણતા ન હોઈ શકે. પ્રખર બુદ્ધિમાન વિજ્ઞાની અથવા પૂર્ણ કલાકાર તો વળી એનાથીય ઓછા હોય. મોટાભાગના તો કારખાનામાં, ખેતરમાં કે શેરીમાં કામ કરતા કામદાર જ હોય. પણ કોઈ જ કામ નાનું કે નગણ્ય નથી. માનવજાત માટે ઉપયોગી હોય તે દરેક કામ ગૌરવપૂર્ણ છે. તેને પૂરેપૂરી ચીવટથી કરવું જોઈએ.

જો કોઈ સફાઈ કામદાર શેરીની સફાઈ કરે તો એ કામ એણે એ રીતે કરવું જોઈએ જે રીતે માઈકલ એન્જેલો ચિત્રકામ કરતો કે બીથોવન સંગીતની તર્જ બનાવતો કે શેક્સપિયર નાટક-કવિતા રચતો. તેણે સફાઈ કામ એ રીતે કરવું જોઈએ કે પૃથ્વી ઉપર માનવો અને સ્વર્ગમાંથી દેવો એનું અભિવાદન કરતા કહે, “અહીં એક મહાન સફાઈ કામદાર વસે છે, જે પોતાનું કામ શ્રેષ્ઠ રીતે કરી શકે છે.”

– માર્ટિન લ્યુથર કિંગ, જુનિયર

વિચાર મંચ

સિદ્ધાંતવાદી બનીને જીવવું કે પ્રેક્ટિકલ બનીને?!!

ડૉ. યાસીન દલાલ

જેમણે જીવનમાં થોડીઘણી નિષ્ઠા અને પ્રામાણિકતા બચાવી રાકી છે, એવા થોડા લોકોએ આજકાલ એક શિખામણ સતત સાંભળવી પડે છે : ‘થોડા ઘણા પ્રેક્ટિકલ બનો સાહેબ, નહિંતર જીવી નહીં શકો. ફેંકાઈ જશો.’

‘પ્રેક્ટિકલ’ શબ્દનો ગુજરાતી અર્થ વ્યવહારુ બનવાનો થાય છે. પણ, અહીં એનો અર્થ ‘અપ્રામાણિકતા’ ‘ભ્રષ્ટાચાર’ એવો કરવાનો છે. ‘બેઈમાન બની જાવ’ એમ ખૂલ્લું કહેવાને બદલે લોકો ‘પ્રેક્ટિકલ’ જેવો રૂપાળો શબ્દ વાપરે છે. જો વ્યવહારુ બનવાનો જ અર્થ હોય તો જીવનમાં વ્યવહારુ બનવામાં કોઈને વાંધો ન હોય. જે માણસ પોતાની નિરાળી દુનિયામાં જ વ્યસ્ત હોય અને સામાજિક જવાબદારી નિભાવતો ન હોય, લગ્ન, મરણ જેવા પ્રસંગે પણ જતો ન હોય કે જે માણસ ઘરની સામાન્ય જવાબદારી પણ ઉઠાવતો ન હોય એને ‘વ્યવહારુ’ બનવાનું કહેવાય તો સમજી શકાય પણ પ્રામાણિક માણસને એની નિષ્ઠા છોડીને બેઈમાનીને રસ્તે જવાની શિખામણ આપનારા લોકો વધી જાય ત્યારે એ સમાજના સ્વાસ્થ્યની ચિંતા થવી જોઈએ. પરીક્ષામાં ચોરી નહીં થવા દેનાર અધ્યાપકને, ધંધામાં બીલ વગરનો માલ વેચવાનો ઈન્કાર કરનાર વેપારીને, દર્દીની આર્થિક સ્થિતિ જોઈને મફત સારવાર કરનાર ડોક્ટરનો, દાણચોર કે માફિયા તત્વોની વકીલાત કરવાનો ઈન્કાર કરનાર વકીલને, ગીડ કે ‘સ્યોર સજેશન્સ’ બદલે પાઠ્ય પુસ્તક વાંચવામાં મગ્ન બની જનાર વિદ્યાર્થીનું, પૈસા લઈને કોઈ નેતા કે પક્ષનો પ્રચાર કરવાની ના પાડી દેનાર પત્રકારને કે ખોટી રજાઓ લીધા વિના ૧૧થી ૬ વાગ્યા સુધી ટેબલ પર બેસીને કામ કરનાર કર્મચારીને આવી સલાહ હવે વારંવાર સાંભળવી પડે છે.

આજના યુગમાં સંપૂર્ણપણે આદર્શવાદી બનવું, કે સિદ્ધાંતોનો પૂરો અમલ કરવો ખૂબ મુશ્કેલ છે. એવું કરવા માંગતા માણસે કાં તો ધંધો નોકરી છોડી દેવા પડે અને સંન્યાસ લેવો પડે. ડગલે ને પગલે તમારે એવા પ્રસંગોનો સામનો કરવો પડે જ્યારે તમારા આદર્શોનું ત્રાજવું ડોલવા માંડે. આદર્શનો યુસ્ત અને જડબેસલાક અમલ કરો તો મિત્ર ગુમાવવો પડે, ઘણાની સહાનુભૂતિ ગુમાવવી પડે, ઘણાનો રોષ વહોરવો પડે, ઘણાને દુશ્મન બનાવવા પડે અને આદર્શ તોડી નાખો તો તમારો

અંતરાત્મા બળવો કરે, અંતઃકરણ કચવાય, મનમાં ને મનમાં ઘુંઘવાટ થયા કરે, રાત્રે ઊંઘ ન આવે... બરોબર છે, આજે તમે ઈસુખ્રિસ્ત, મહાત્મા ગાંધી, લાલબહાદુર શાસ્ત્રી, હઝરત ઉમર બનીને જીવી ન શકો, પણ એનો મતલબ એ નથી કે બબલુ શ્રીવાસ્તવ બની જવું કે હર્ષદ મહેતા બની જવું. અતિ યુસ્ત આદર્શવાદી ન બની શકાય તો કંઈ નહીં, પણ સાવ ઢીલા પોચા, વાતવાતમાં સમાધાન સ્વીકારી લેનારા, કોઈ આવીને ખરીદી જાય એની રાહ જોઈને બેઠેલા, તદ્દન કાળજી વિનાના કાયર બની જવાની શી જરૂર છે? સિદ્ધાંતનું પાલન પાણીમાં લાઠીની જેમ પણ કરી શકાય. ક્યારેક પાણીમાં કોઈ લાઠી મારે તો સહેજ તરંગ જન્મે, પણ ફરી પાણી એનું એજ...

માત્ર અતિ ધાર્મિકતા આપણું દૂષણ નથી. અતિ ધાર્મિકતા પણ હવે આપણને ભારે પડી ગઈ છે. **વિશ્વ વિખ્યાત ભાષાશાસ્ત્રી ચોજસ્કી** ભારત આવ્યા. ભારત જેવા ગરીબ દેશમાં સંપત્તિ અને પૈસાનું જે બેફામ પ્રદર્શન અને જે ભોગવિલાસ એમણે જોયા, એથી અચંબામાં પડી ગયા. એમણે કહ્યું, આટલી હદે એશોઆરામ અને અમન ચમન તો અમેરિકા જેવા ધનિક દેશમાં પણ નથી જોવા મળતા. આપણે એ ક્યારે સમજશું કે જરૂરથી વધુ પૈસો મેળવીને સંઘરી રાખવો એ મોટામાં મોટો દેશદ્રોહ છે. આવો પૈસો કોઈને કામ આવતો નથી. માત્ર બાથરૂમની છતમાં કે ઘરમાં બનાવેલા ચોરખાનાઓમાં એ પૈસો બંધ પડ્યો રહે છે. **જ્યાં ૪૦ ટકા વસતિને બે ટંકનું ભોજન મળતું ન હોય ત્યાં આ રીતે વગર કમાયેલું ધન એકઠું કરીને નિષ્ક્રિય રાખી મૂકવું એ આર્થિક દૃષ્ટિએ પણ ભારે નુકસાનકારક છે.** આવું નાણું બહાર આવે તો રાષ્ટ્રના ઉત્પાદન વધારામાં અને ઉદ્યોગોના વિકાસમાં એનો ઉપયોગ થઈ શકે.

કહેવાનો અર્થ એ નથી કે પૈસો કમાવાનું છોડીને વૈરાગી બની જવું. પૈસો આજની સમાજ વ્યવસ્થાનું કેન્દ્ર છે. પૈસો કમાઈને ઘર વસાવવાની મહત્વાકાંક્ષા ન હોય તો બધી આર્થિક અને સામાજિક પ્રવૃત્તિઓ બંધ પડી જાય. માણસે પૈસો કમાવાની અને એમાં વધારો કરવાની ઈચ્છા રાખવી જ જોઈએ. માણસ પાસે જીવન જરૂરી સગવડો હોવી જ જોઈએ. આધ્યાત્મિકતાનો દંભ કરીને આવી સુખ સગવડો ભોગવવામાં નર્ચો દંભ છે. પણ ધનેચ્છા ધનલાલસામાં બદલે ત્યારે ખરી આપત્તિ શરૂ થાય છે.

આવો પૈસો બીજાઓને કામ આવતો હોય તો પણ વસુલ છે. પણ મોટેભાગે ધનિકો આવા પૈસાનો પોતાના અને સંતાનોના ભોગવિલાસમાં જ દુર્વ્ય કરતા હોય છે. પાણીનો બગાડ, વીજળીનો બગાડ જેટલો વાંધાજનક છે, એટલો જ વાંધાજનક પૈસાનો બગાડ છે. જેના બગડી ગયેલા સંતાનો મહિને હજારો રૂપિયા ઉડાડતા હોય એવો ધનિક એક ભારે મુશ્કેલીમાં મૂકાયેલા મિત્રને માટે પાંચ પૈસા કાઢવા પણ તૈયાર હોતો નથી.

પ્રાયોગિક સંઘના અંબુભાઈ શાહે એક પ્રસંગ ટાંક્યો હતો. એક ઉદ્યોગપતિ સાથે પ્રામાણિકતાથી વ્યવસાય કરવાની વાત ચાલતી હતી. ઉદ્યોગપતિનું કહેવું હતું કે દેશમાં કાયદાઓ અને નિયમોનું બંધન એટલું મજબૂત છે અને અમલદારોનો ત્રાસ એટલો બધો છે કે પ્રામાણિકતાથી ધંધો કરવાનું શક્ય જ નથી. ખૂબ દલીલો પછી અંબુભાઈને લાગ્યું કે ઉદ્યોગપતિની વાતમાં પરિસ્થિતિને સ્વીકારી લેવાની લાચારી કરતાં પણ વધુ તો પાંગળો બચાવ કરીને પોતાની વૃત્તિને ન્યાયી ઠેરવવાની વાત જ વધુ હતી. નીતિ નિયમો અને બંધનો દરેક દેશમાં હોય છે. આપણે ત્યાં નિયમો જરા વધુ પડતા કડક અને જડ છે. આપણે ત્યાં સરકારી અમલદારોનો ત્રાસ પણ વધુ છે. પણ, એનો અર્થ એ તો નથી જ કે એ અંકુશોને આડ બનાવીને કરચોરી, ભેળસેળ કે નિયમના ઉલ્લંઘનને મોકળું મેદાન આપી દેવું અને પોતે આ બધું તો ફરજિયાત કરવું પડે છે એવો મિથ્યા સંતોષ લઈને હાથ ખંખેરી નાખવા.

આપણા દેશમાં હજી એવા સંખ્યાબંધ વેપારીઓ અને ઉદ્યોગપતિઓ છે જ જે કરચોરી નથી કરતા, ભેળસેળ નથી કરતા, બીલ વગર માલ નથી વેચતા અને છતાં સુખી છે. ફરક એટલો પડે કે આવા સીધા રસ્તે ચાલનારને આગળ આવતાં થોડો સમય વધુ લાગે. ધંધો જમાવવામાં થોડી મહેનત વધુ પડે. લાંચ રુશવતથી દૂર રહેવાને લીધે કામ કરાવવામાં થોડી તકલીફ પડે અને થોડો સમય લાગે.

પણ, દેશ, સમાજ અને અર્થતંત્રનો ઢાંચો ટકાવવો હોય તો એને માટે આટલી કિંમત પણ આપણે ન ચૂકવીએ? સાચી વાત એ છે કે આપણને સૌને વગર મહેનતે, રાતોરાત માલદાર બનવાની ઉતાવળ જાગી છે. લાખ મેળવનાર દસ લાખ મેળવવા ઈચ્છે છે. કરોડવાળા દસ કરોડ મેળવવા માંગે છે. આમ, ધનિકોનો પૈસો કોઈ મહેનત વગર વધતો જ રહે છે અને ગરીબોના ભાગ્યમાં ચીંથરા વીણવાનું જ બચે છે. વગર કમાયેલો પૈસો જ્યારે સમાજમાં વધી જાય ત્યાર પછી એ પૈસાનું બીભત્સ પ્રદર્શન થતું જ રહે છે.

ગાંધીજીનો ટ્રસ્ટીશિપનો સિધ્ધાંત અપનાવીને દરેક પૈસાદાર માણસ દસ ગરીબનો ઉધ્ધાર કરે તો આ દેશની ગરીબી દસ વર્ષમાં હટી જાય. અબજો રૂપિયા જમીનની સઢાખોરીમાં રોકતો માણસ જો દસ ઝુંપડાવાસીને નાનકડું ઘર બાંધી આપવાની પ્રતિજ્ઞા લે તો એની મૂડી ખલાસ થવાની નથી, પણ દેશની

ગરીબી જરૂર ઓછી થશે. આપણે ભાષણોમાં દયા અને કરુણાનો મહિમા કરતાં થાકતા નથી, પણ જીવનમાં એનો અમલ બિલકુલ કરતા નથી. એવો અમલ થતો હોત તો આ દેશમાં આટલી દારુણ ગરીબી અને બેહાલી હોય ખરા?

આપણી ખરી સમસ્યા જ ખોટો પૈસો કમાવાની ઘેલછા છે. આ એક ઘેલછાએ બધા મૂલ્યોનો ભંગાર કરી નાખ્યો છે. વેપારી હોય, કર્મચારી હોય કે ડોક્ટર કે વકીલ હોય — બધાને નીતિનિયમો તોડીને ધન એકઠું કરી લેવું છે. પછી, ખોટા બચાવ માટે દલીલો શરૂ થાય. પણ એમાં અંદરની પ્રતીતિ હોતી નથી.

પંજાબ એન્જિનિઅરિંગ કોલેજમાં એક અધ્યાપકે નોકરીમાંથી રાજીનામું આપ્યું પણ એમનું પ્રોવિડન્ટ ફંડ મેળવતાં મુશ્કેલી પડવા માંડી. એમણે સંબંધિત ક્લાર્કને ૫૦૦ રૂપિયાની લાંચ આપી અને એમનું પી.એફ. એમને મળી ગયું. દિલ્હીમાં એક ભાઈ ખોટા રસ્તે વાહન હંકારીને જતા હતા. પોલીસે રોક્યા, એટલે એમણે ૫૦ રૂપિયા આપીને છુટકારો કર્યો.

સૌજન્ય પબ્લિકેશન્સ

૫, સૌરાષ્ટ્ર ક્લાર્કન્ટ્ર સોસાયટી, રાજકોટ - ૩૬૦ ૦૦૭.

ફોન : (૦૨૮૧) ૨૫૭૫૩૨૭

ત્યાગમૂર્તિ : ભારતીય નારી “અક્ષિકા”

(અનુસંધાન : પાના નં. - ૨૭ ઉપરથી ચાલુ)

માણસનાં કૃત્યો ઘડનાર સાર્વભૌમ સત્યબિંદુ ઘડાયું. જે જે સદ્ગુણ સ્ત્રી આચરણમાં મૂકતી તે વડે મનુષ્યત્વ ઘડાતું એટલે મનુષ્યોના સાંસ્કૃતિક અને ધાર્મિક ઘડતરમાં તે પુરાણા કાળમાં સ્ત્રીઓ જ કેન્દ્રસ્થાને રહી હતી.

અન્નિકા આ સમયે સગર્ભા હતી. તેને લઈને દેવદત્ત કુશીનગર જવા નીકળ્યો. રસ્તામાં જ અન્નિકાએ પુત્રને જન્મ આપ્યો. માર્ગમાં પ્રસુતિના સમય જેટલું રોકાઈ, અન્નિકા પતિ સાથે સાસરે પહોંચી અને સાસુ-સસરાના સેવાકાર્યમાં તલ્લીન બની. બંનેની હસતે મુખે ચાકરી કરતી રહી.

અન્નિકાનો આ પુત્ર તે જૈન ધર્મનો પ્રચારક સંધિરણ.

અન્નિકાના સંસ્કારો અને સદ્ગુણો તેનામાં ઉતરી આવેલા હોવાથી સંસારમાં એ અન્નિકાપુત્ર તરીકે પણ ઓળખાવા લાગ્યો હતો.

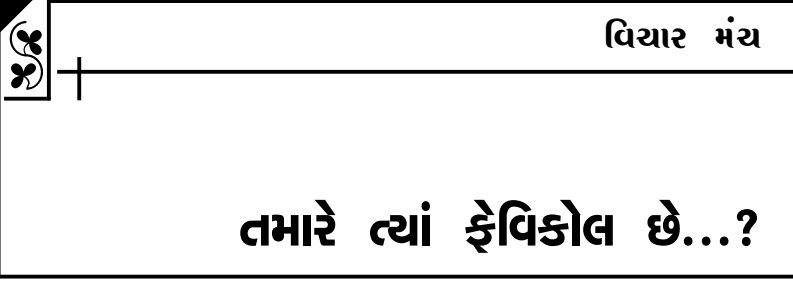
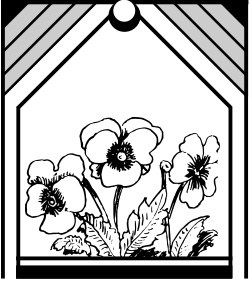
આજે સાસુ-સસરાની વૃદ્ધાવસ્થા સમયે તેની સુશ્રુષા - સેવા કરવાને બદલે તેમને વૃદ્ધાશ્રમનો દરવાજો દેખાડતી અને અપમાન કરતી કેટલીક સ્ત્રીઓને માટે અક્ષિકા મોટું ઉદાહરણ છે.

C/o. “સંસ્કૃતિ દર્શન” કાર્યાલય,

રતનપરા શેરી નં.-૧, નીલકંઠ બંગલાની સામે,

બાગ દરવાજા, માણાવદર-૩૬૨ ૬૩૦. (જિ. જૂનાગઢ)

મો. ૯૭૩૫૯૦૨૪૨૪

દિનેશ પાંચાલ - જર્નાલિસ્ટ

એક પરિચિત કોલેજ કન્યાના લગ્નની વાત ચાલતી હતી. મેં એને પૂછ્યું, 'તારો સ્વભાવ બહુ રમૂજી છે. તને રમૂજીને બદલે કોઈ મૂજી મળી ગયો તો શું કરીશ?' એણે ક્ષણાર્ધ ગંભીર બનતાં કહ્યું - 'હું તેને મારી અપેક્ષા મુજબનો આકાર આપવાની કોશિશ કરી. પણ સફળ ન થઈ શકી તો એડજસ્ટ થઈ જઈશ!' છોકરીનો જવાબ મને ગમ્યો. એમાં સ્ત્રીસહજ વ્યવહારુકતા હતી. એને શોષણ ગણો કે અન્યાય પણ સંસારમાં બહુધા સ્ત્રીઓના ભાગે જ અનુકૂળ થવાનું આવતું હોય છે. પુરુષોના ભાગે નહીં.

સાસરે ગયેલો જમાઈ ભોજન બાદ હાથ ધોવા ઊઠે ત્યારે સાળો યા સસરો તેની તહેનાતમાં ટુવાલ લઈને ઊભો રહે છે. સાસરે ગયેલી પુત્રવધૂ જમીને વોશબેસિનમાં હાથ ધોતી હોય ત્યારે તેની સાસુ ટુવાલ લઈને બાજુમાં ઊભી હોય એવા દૃશ્યની કલ્પના થઈ શકે ખરી? આપણા પુરુષપ્રધાન સમાજમાં માન, સન્માન કે સુવિધાઓ સર્વ પુરુષલક્ષી હોય છે.

એક મહિલા કર્મચારીની બદલી થતાં અમારા એક મિત્રે તેમને પૂછ્યું, 'દસ વર્ષ સુધી અહીં નોકરી કર્યા પછી હવે બીજી ઓફિસમાં એડજસ્ટ થવાનું બહુ આકરું લાગશે નહીં?' બહેને કહેલું, 'બિલકુલ નહીં. આ તો ફક્ત દસ વર્ષની વાત છે, અમે સ્ત્રીઓ તો વીસ બાવીસ વર્ષનો પિયરનો ગાઠ સંબંધ છોડી સાસરે જઈએ ત્યારથી જ એડજસ્ટ થવાનું શીખી લઈએ છીએ! સાસરામાં નવા માણસો, નવું ઘર, નવું વાતાવરણ... બધું જ નવું હોય છે. એ બધાંને અનુકૂળ થઈ જવા સિવાય છૂટકો હોતો નથી. હું પરણીને આવી ત્યારે મારા સાસરે ખોરાકમાં મરચાનું પ્રમાણ એટલું વધારે હતું કે જમતી વેળા મારી આંખમાં આંસુ આવી જતાં. આજે અડધો શેર કાચાં મરચાં ચાવી જઈ શકું એટલી ટેવાઈ ગઈ છું!'

વાત સાચી છે. સ્ત્રીઓએ સંસારની ગમે તેવી તીવ્ર તીખાશ પચાવી જવી પડતી હોય છે. સ્ત્રીઓનો તો અવતાર જ સ્ટ્રેચેબલ! સ્ત્રી એટલે જાણે રબરબેન્ડ! ગમે ત્યાં ચઢાવો, સ્થિતિ પ્રમાણે ફીટ થઈ જાય. મરચાંવાળી રસોઈ શું, આખેઆખા મરચાંછાપ પતિ જોડે પણ જીવન જીવી લેવું પડે છે. અનુકૂલન વિના એ શક્ય નથી. અનુકૂલન સ્ત્રીઓનો સૌથી મોટો સદ્ગુણ હોય છે. અનુકૂલન વૃત્તિ ના હોય એવી સ્ત્રી સ્પિંગ વિનાના સોફા જેવી હોય છે! રસોડામાં ગોળ અને મસાલાના ડબ્બા બાજુ

બાજુમાં હોય છે, એવું સહઅસ્તિત્વ દાંપત્ય જીવનમાં પ્રેમ અને ઝઘડાનું હોય છે.

એક વાર એક મિત્ર દંપતીએ કહેલું - 'અમારાં લગ્નને સાત વર્ષ થઈ ગયા પણ અમારી વચ્ચે એક પણ વાર ઝઘડો થયો નથી!' બચુભાઈએ જવાબ આપેલો - 'કોઈ સારા ડોક્ટરને બતાવો!' અને ઉમેરેલું - 'દેવી દેવતાઓ વચ્ચે પણ ઝઘડા થઈ શકતા હોય તો માણસો ન જઘડે એ વાતમાં માલ નથી. અમારે ઝઘડા નથી થતા એમ કહેનાર ક્યાં તો જૂઠું બોલે છે અથવા તેને ફિઝિકલ ફિટનેસમાં ખામી હોય એમ બને!' સ્વ. જયંત પાઠકે માણસની ઓકાતનો પરિચય આ રીતે આપ્યો છે : 'રમતાં રમતાં લડી પડે ભઈ, માણસ છે!'

જોકે પતિ-પત્નીના સંબંધોમાં તેઓ લડતાં લડતાં ક્યારે રમવાનું શરૂ કરી દેશે તે નિશ્ચિત હોતું નથી. બ્રશ કરતાં કરતાં બાઝી પડેલાં યા ચિયર્સ કરીને પીતા હોય એમ બને છે. 'આ ઘરમાં ક્યાં તું નહીં, ક્યાં હું નહીં' એમ ક્રોધમાં કહી બાથરૂમમાં નહાવા ગયેલા પતિદેવ ઓફિસે જતાં સુધીમાં શક્ય છે રવિવાર માટે પિકનિકનો પ્રોગ્રામ ઘડી કાઢે એવું ય બને! મદારીના કરંડિયામાં ફૂંફાડા મારતા નાગ-નાગણની જેમ ઘણાં પતિ-પત્ની નાહક ફૂંફાડા મારતાં રહે છે. તેમના ફૂંફાડા સાવ બિનઝેરી હોય છે. એ રહસ્ય તેમનાં સંતાનોય સમજી ચૂક્યા હોય છે!

એક મિત્રે કહેલું - 'મારી પત્નીને પારકા ઝઘડામાં ભારે રસ. એક વાર પાડોશીને ત્યાં એ ઉછીની ખાંડ લેવા ગઈ તે જ ક્ષણે પાડોશીએ છૂટી ફૂલદાનીનો ઘા તેની પત્ની પર કર્યો. ફૂલદાની દીવાલ પર અફળાઈને બે ટુકડા થઈ ગઈ. એ નિહાળી પત્ની એવી રીતે મારી પાસે દોડી આવી જાણે દસ લાખની લોટરી ના લાગી હોય! હું જરા તંદ્રામાં હતો. મને હચમચાવી નાખતા કહ્યું - 'આ તમને તો ઊંઘવા સિવાય બીજો કોઈ ધંધો જ નથી. કાંઈ ખબર છે બાજુમાં શું ચાલી રહ્યું છે? બેય વચ્ચે જબરી જામી ગઈ છે. સાંજે બેસવાને બહાને જઈશું. ફૂલદાનીના બે ફાડયા થઈ ગયા છે. હું નજરે જોઈને આવી છું!'

સાંજે અમે ગયા તો શું જોઈએ છીએ? પતિ-પત્ની એક સોફા પર અડોઅડ બેસી તેમની સાતમી મેરેજ એનિવર્સરીમાં કોને કોને બોલાવવા તેનું લિસ્ટ બનાવી રહ્યા હતા. બંનેએ હસીને અમને આવકાર્યા. દૂર દૂર સુધી તેમના ચહેરા પર પેલા ઝઘડાનું

નામનિશાન નહોતું. મારી પત્નીનું મોઢું પડી ગયું. મેં ટેબલ પર પડેલી ફૂલદાની તરફ પત્નીનું ધ્યાન ઈશારાથી દોર્યું. ફૂલદાનીમાં સુંદર ફૂલો શોભતાં હતાં. બાજુમાં ફેવિકોલની નાની બોટલ પડી હતી. શોધવા નીકળીએ તો સંસારમાંથી આવી તૂટેલી ફૂલદાનીઓ લાખોની સંખ્યામાં મળી આવે... પણ તે સમજદારીના ફેવિકોલથી સુંદર રીતે સંધાયેલી હોય છે. તેનાથી કમરાની શોભા જરાય ઘટતી નથી.

સંભવતઃ પન્નાલાલ પટેલે તેમની કોઈ વાર્તામાં લખ્યું હતું : ‘હું ગલ્લે પાન ખાવા જઈ રહ્યો હતો. ત્યાં મેં જોયું કે એક ઘરમાં પત્ની પોતાના પતિ પર છૂટી રકાબીઓ ફેંકી રહી હતી. પણ પાછા વળતી વેળા મેં તીરછી નજરે જોયું તો બંને હસતાં હસતાં ફર્સ પર પડેલા રકાબીના ટુકડા ભેગા કરી રહ્યા હતાં!’

શરૂશરૂમાં બચુભાઈ અને સાવિત્રી બહેનનાય બહુ ઝઘડા થતા. બચુભાઈ કહે છે — ‘સંસારમાં કોઈ પત્ની એવી નહીં હોય જેણે પતિને પિયર ચાલી જવાની ધમકી ના આપી હોય! સાવિત્રી ‘પિયરલેસ’ હતી. અર્થાત્ પિયર વિનાની હતી. એક દૂરના પિત્રાઈ ભાઈ સિવાય કોઈ હતું નહીં, છતાં કૂકરની પહેલી સીટી પડે ત્યાં એ ફૂંકાડાભેર ધમકી આપતી — ‘હું પિયર ચાલી જઈશ!’ અને ત્રીજી ચોથી સીટીએ તો વાત આબુ અંબાજી જવાના પ્રોગ્રામ પર આવી જતી!’

પતિ-પત્નીના ઝઘડા એટલે પાણીના પરપોટા! એનું આયુષ્ય બે-પાંચ મિનિટથી વધારે હોતું નથી. જ્યાં અનુકૂલન નથી, સમજદારી નથી, ત્યાં એવા પરપોટા પાંચ સાત વર્ષ સુધીય ફૂટતા નથી. માણસ નાનો હોય કે મોટો, દરેકના જીવનમાં ઝઘડા થાય છે. ચાર્લ્સ અને ડાયેનાના ઝઘડા પેપરના પાને છપાયા છે. મહોલ્લામાં ચંદુ અને ડાયલીના ઝઘડા ચાલીમાં થોડુંક મનોરંજન આપીને અટકી જાય છે. જેમના ફેવિકોલમાં દમ હોતો નથી તેમના ઝઘડા ટકાઉ બની રહે છે!

સંતો કહે છે : ‘જીવનમાં પ્રેમ મહાન છે!’ પણ દાંપત્ય જીવનમાં પ્રેમ કરતાં અનુકૂલનનું મહત્વ વધી જાય છે. અનુકૂલન હોય તો પ્રેમ વિનાય માણસો સુખથી જીવી શકે છે. એક ફિલ્મી ગીતમાં આ અનુકૂલનનો જીવનમંત્ર સુંદર રીતે વ્યક્ત થયો છે. ‘દો કદમ તુમ ભી ચલો, દો કદમ હમ ભી ચલે... મંજિલેં ફિર પ્યાર કી આયેગી ચલતે ચલતે!’ બંને પક્ષ સમાધાનની દિશામાં બે બે ડગલાં આગળ વધે તો સંસારની ફૂલદાની અવશ્ય મહેકી ઊઠે!

પતિને ભર શિયાળામાં ય ફૂલ પંખો જોઈતો હોય અને પત્નીને પંખો મુદ્દલે ના ફાવતો હોય ત્યારે અનુકૂલનની ખાસ જરૂર પડે છે. અમારા એક મિત્ર દંપતીને ત્યાં આવી સ્થિતિ છે. પણ બંનેએ દો દો કદમ આગળ વધી પ્યારકી મંજિલ તરફની ગતિ જાળવી રાખી છે. પત્નીને પંખો નથી ફાવતો એથી એ કાને સ્કાર્ફ બાંધી લઈ જાડો ચોરસો ઓઢી લે છે અને પતિ

મહાશય પંખો પાંચને બદલે ત્રણ પર ચલાવી થોડા ઓછા પવનથી ચલાવી લે છે. કોઈકે સાચું કહ્યું છે — ‘લાઇફ ઇઝ નથિંગ બટ એન આર્ટ ઓફ એડજસ્ટમેન્ટ!’

પતિ-પત્નીએ પોતાની જરૂરિયાતો કે ગમા અણગમાઓને થોડા ફલેક્સિબલ બનાવી પરસ્પરને અનુકૂળ થવું રહ્યું. એમ ન થઈ શકે તો દાંપત્ય જીવનમાં નિરંતર સંઘર્ષની શક્યતા રહે છે. સંઘર્ષ પ્રેમ રૂપી કુગ્ગા માટે ટાંકણીની ગરજ સારે છે. મનદુઃખ પ્રેમની કબર છે અને સંઘર્ષ, એટલે પ્રેમની પનોતી! યાદ રહે, સંસારમાં દરેક ફૂલદાની બ્રેકેબલ (તૂટવાપાત્ર) હોય છે. એથી પ્રત્યેક દંપતીએ ઘરમાં પ્રેમનો ફેવિકોલ રાખવો જરૂરી છે. દરેકની ફૂલદાની ક્યારેક તો જરૂર તૂટે છે પરંતુ એને ઠીક રીતે સાંધીને ફરી એમાં આનંદ-ઉલ્લાસનાં પુષ્પો સજાવીએ એમાં દાંપત્ય જીવનની શોભા રહેલી છે.

સી-૧૨, મજૂર મહાજન સોસાયટી, ગણદેવી રોડ, જમાલપોર, નવસારી-૩૯૬ ૪૨૭ (ગુજરાત).
મો. ૯૪૨૮૧ ૬૦૫૦૮

હેત અને Hate

(અનુસંધાન : પાના નં. - ૩૨ ઉપરથી ચાલુ)

પડાવનાર તો ઘણા મળશે, પણ જોડનારા નહીં મળે — ઓછા છે. લાગણીઓના ફેવિકોલ દ્વારા અતૂટ બંધનથી જોડાવું જ પડશે.

જેની પાસે માત્ર વયની જ પુષ્કતા હોય છે પણ વિચારની પુષ્કતા હોતી નથી એ વ્યક્તિને મળતી તમામ પ્રકારની ભૌતિક અનુકૂળતાઓ એના સર્વતોમુખી પતનને નોતર્યા વિના રહેતી નથી.

સદ્ગુણ પોતાના કરતાં બીજાને આગળ વધતા જોઈને રાજી થાય છે. જ્યારે સુખ પોતાના કરતાં બીજાને આગળ વધતા જોઈ ઘર્ષાગ્રસ્ત બને છે. અંતમાં, જે કુટુંબમાં વાત્સલ્ય, વિનય અને વિવેકનું ચલણ નથી એ કુટુંબને સમરાંગણ બનતા વાર લાગતી નથી. સારા વિચારો મહેમાન જેવા છે. આમંત્રણ આપીને આપણે એમને મનમાં લાવવા પડે છે, જ્યારે ખરાબ વિચારો તો ગુંડા જેવા છે. વગર આમંત્રણે, એ મનમાં આવીને અડો જમાવી બેસે છે.

અશ્રુભીતી આંખે.....

જે મા-બાપે તમને સંસારરૂપી દરિયાના દ્વાર દેખાડ્યા, પ્રવેશ કરાવ્યો, તે મા-બાપને ક્યારેય ઘરડા ઘરનું દ્વાર દેખાડી, પ્રવેશ કરાવશો નહીં. તો જ તમારું અંતરદ્વાર સર્વને માટે સદા ખૂલ્યું રહેશે.

સુવાક્ય :

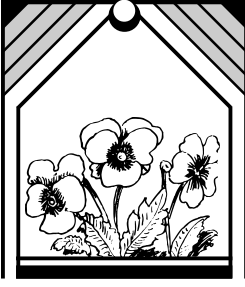
ઉપકારીના સ્મરણે કૃતજ્ઞતાના આંસુ...

દુઃખીના દર્શને કરુણાના આંસુ...

પાપના સેવને કલ્યાંતના આંસુ...

આ ત્રણ પ્રકારના આંસુના સ્વામી બની જઈએ... બેડો પાર છે.

અમદાવાદ • મો. ૯૪૨૮૬ ૧૪૮૩૩

ગુલશન

“દિલની જબાન”

શબ્દના સાધક : કવિ કીર્તિકાન્ત પુરોહિત : મણકો-૫

ચંદ્રકાંત પટેલ ‘સરલ’

કવિ કીર્તિકાન્ત પુરોહિત
(વડોદરા)

મો. ૯૮૭૯૧ ૧૪૨૯૮

ઉમાશંકર જોષીએ એક જગ્યાએ કહેલું કે - મસ્તી એ કવિતાની જનની છે. મસ્તી એટલે જગતને, વ્યવહારને, સાપ કાંચળી ઉતારી ફેંકી દે એમ ફેંકી દેવાની શક્તિ. આવી શક્તિ વગર કવિતાનો ઉદય અસંભવ છે.

આવા જ શબ્દના સાધક છે વડોદરાના જાણીતા કવિ શ્રી કીર્તિકાન્ત ભીખાભાઈ પુરોહિત. તેમનો જન્મ ૧ ઓક્ટોબર, ૧૯૪૨માં થયો. સને ૧૯૬૫માં તેમણે મુંબઈ યુનિવર્સિટીમાંથી BE (મિકેનિકલ) ડિપ્લોમા ઈન બિઝનેસ મેનેજમેન્ટની ઉપાધિ મેળવી છે. ઓટોમેટિક વેલ્ડિંગ ઈક્વિપમેન્ટ અને મશીનરી ઉદ્યોગ ધરાવતા કીર્તિકાન્તભાઈ ઉદ્યોગ જગતમાં એક સફળ ઉદ્યોગપતિ તરીકે સ્થાન ધરાવે છે.

તેઓ લાયન્સ ક્લબમાં પૂર્વ પ્રમુખ તરીકે સેવા આપી ચૂક્યા છે. તો નાગરિક ફોરમ મકરપુરા ઈન્ડસ્ટ્રિઅલ એસ્ટેટ કો.ઓ. બેંકના ચેરમેનપદે પણ તેમણે સેવાઓ આપી હતી. હાલ તેણે મેસોનિક લાંજના ઝોન ચેરમેનપદે આજીવન સભ્ય છે. તેમજ કિટોન વેલ્ડ ઈક્વિપમેન્ટ પ્રા. લિમિટેડના ચેરમેનપદે આરુઢ છે. આ સિવાય ઘણી સામાજિક સંસ્થાઓ તથા ઔદ્યોગિક સંસ્થાઓનું તેઓ પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.

એક વેળા જૂનાગઢમાં યોજાયેલો એક મુશાયરો પૂરો થયા પછી મંચ ઉપર કવિ અમૃત ઘાયલ, રમેશ પારેખ, મનોજ ખંડેરિયા, શ્યામ સાધુ, હું અને પ્રફુલ્લ નાણાવટી વગેરે કાવ્યોની ચર્ચા કરતાં બેઠાં હતા. મનોજે પ્રશ્ન કર્યો : ‘કવિતા એટલે શું?’ રમેશ પારેખે કહ્યું : ‘આત્માની કલા.’ શ્યામ સાધુએ કહ્યું : ‘કવિતા એ તો શબ્દની સાધના છે.’ નાણાવટી કહે, ‘મારું મન માનતું નથી.’ અમૃત ઘાયલે મને પૂછ્યું, ‘તમારો અભિપ્રાય કેવો છે?’ મેં કહ્યું, ‘મને બેઉના જવાબો ખરા લાગે છે.’ નાણાવટી કહે : ‘ઘાયલ સાહેબે તમારો મત માગ્યો છે. આપણે એક જ વજનદાર જવાબ જોઈએ.’ મેં કહ્યું : ‘શબ્દ-સાધના આત્માને ઢંટોળી જગાડે છે. આત્મા જાગી ગયા પછી તે વિચારો તરફ પ્રેરાય છે; ને વિચારોને શબ્દોમાં આવેશ્વિત કરે છે. ત્યાર પછી જે ઘાટ ઘડાય એ જ કવિતા, ગઝલ. એમ હું અંગત માનું છું.’ નાણાવટી બોલી ઉઠ્યા : ‘દાદુ... દાદુ...’

કવિતા વિશે વાત કરતા કીર્તિકાન્તભાઈ કહે છે - જિંદગીના જબરદસ્ત વળાંક પર કવિતાએ મારો હાથ પકડ્યો અને એક સુંદર અવલંબન મળ્યું. નિજાનંદનું એ સુપ્રભાત હતું. આમ તો મુંબઈમાં શાળાજીવનથી જ સાહિત્ય પ્રત્યે લગાવ હતો. કવિતા,

વાર્તા, નાટક વગેરે ક્ષેત્રોમાં અભિરુચિ. શાળામાં યોજાતા નાટકોમાં મુખ્ય પાત્ર ભજવવા મળે તથા શાળામાં પ્રતિવર્ષ આયોજિત થતા મુશાયરા - કવિ સંમેલન, કાવ્ય સ્પર્ધાઓ વગેરેમાં મારી કવિતા ઈનામને પાત્ર ઠરતી.

પરંતુ S.S.C. પછી વિજ્ઞાન પ્રવાહમાં અને ત્યાંથી એન્જિનિઅરિંગમાં નિયતિનો પ્રવાહ ખેંચી ગયો. એ વળાંકે મને સાહિત્યથી કંઈક અંશે દૂર કરી અને કમશ: ગૃહસ્થી અને યંત્ર ઉદ્યોગની ઘટમાળમાં પરોવી દીધો.

ત્યારબાદ જીવનમાં બીજો વળાંક આવ્યો. મારો પરિચય વડોદરાના સાહિત્યવિશ્વ સાથે થયો. જાણીતા શાયર લલિત વર્માને મળવાનું થયું. એમણે બુધસભાનો તથા ગઝલ સમાટ ડૉ. રશીદ મીર સાહેબ (તંત્રી - ‘ધબક’)નો પરિચય કરાવ્યો. હું બુધસભા (દર બુધવારે યોજાતી કવિ સભા)માં જવા લાગ્યો. બુધસભાએ મારામાં ઉત્સાહ જગાડ્યો. અનેક કવિઓનો સંપર્ક થતાં સુષુપ્ત જેવી થઈ ગયેલી મારી કાવ્યચેતના હણહણી ઉઠી.

કવિ કહે છે કે - શરૂઆતના તબક્કામાં છંદ, લય, ગઝલનું વજન વગેરે વિશે કંઈ જાણતો ન હતો. પરંતુ કવિઓની વચ્ચે બેસવાનું થતાં આ બધું હસ્તગત થયું. બુધસભામાં ડૉ. રશીદ

મીર સાહેબ, 'નાશાદ' અને અન્ય કવિઓનું માર્ગદર્શન અને પ્રોત્સાહન મળતું રહ્યું.

કવિતા લખવી એ ઘણી જ અઘરી બાબત છે. કવિતા કંઈ બધાથી નથી લખી શકાતી. ઇંદ બંધારણ, લય, શબ્દ ચમત્કૃતિ, અર્થલાઘવ અને અર્થ ગૌરવ વગરની ગઝલ - કવિતાઓ આપણને વાંચવા મળે છે અને સંગ્રહો પણ પસ્તીના ઢગલામાં પડેલા દેખાય છે. આ કવિ પણ કહે છે :

સાત અશ્વો પણ પહોંચી ના શકે,
કાવ્યતળ સુધી જવું ક્યાં સહેલ છે.

ગઝલ કે કવિતા લખવી જેટલી કઠિન - અઘરી છે, તેટલી જ તેને પારખવી, સમજવી અને મૂલવવી પણ દુષ્કર બાબત છે. રસ એ કાવ્યનો આત્મા છે. શબ્દ અને અર્થ બંને ચમત્કૃતિ ઉત્પન્ન કરે છે. અંગ્રેજીમાં કાવ્યનું લક્ષણ આ પ્રમાણે બતાવાયું છે :
"Poetry is the overflow of powerful feelings." આ ઉપરથી જણાશે કે કાવ્ય રચવું સહેલું નથી અને તેની ખૂબી સમજવી એ પણ સદૃઢ્યનું જ કામ છે. કવિ કીર્તિકાન્તજીનો રહસ્યવાદી શે'ર માણીએ :

શબ્દકોશી યત્ન જ્યાં નિષ્ફળ ગયા તો,
સૂર પાસે વૈખરી ધબકાર લાધ્યા.

'શબ્દકોશી યત્ન' અને 'વૈખરી ધબકાર' કવિએ અહીં વાણીની વાત કરી છે. શબ્દ પાસેથી કામ લેવાનો પ્રયત્ન જો નિષ્ફળ ગયો તો મદદે વાણી આવી. અને એ પણ 'વૈખરી' વાણી. વાણીના ચાર પ્રકાર છે : વૈખરીવાણી, મધ્યમાવાણી, પશ્યંતીવાણી અને પરાવાણી. વૈખરીવાણી એટલે કંઠથી મુખગોલક પર્યંતના સ્થાનમાં પ્રગટ થનારી, સર્વ પ્રાણી વડે ઉચ્ચારણ થવા યોગ્ય, ક્રિયાશક્તિ પ્રધાન. કવિએ અહીં સૂર પાસે વૈખરી વાણીનો ધબકાર મૂક્યો છે ને શેરિયત લાધી છે.

કવિએ પોતાની ગઝલોમાં મોટાભાગે પોતીકો અવાજ પોરોવ્યો છે. ઈશક-એ-મિજાજ અને ઈશક-એ-હકીકીભાવથી કવિ અળગા રહ્યા છે. પરંપરાગત ગઝલની આવી માન્યતાઓ કવિને સ્પર્શી શકી નથી. તેમણે પોતાનો જ અવાજ રજૂ કરી નવો પડઘો પાડ્યો છે અને સહજ ભાવાભિવ્યક્તિ સાધવામાં સફળતા પણ એટલી જ પ્રદાન કરી છે.

આજે કુટુંબ વ્યવસ્થાના પાયા ડગમગી ગયા છે. પ્રેમ, વાત્સલ્ય, લાગણી અને પારિવારિક મમતાનું બાષ્પીભવન થતું જોઈ શકાય છે. ત્યાગને બદલે મેળવવાની ભાવનાએ માથું ઊંચું કર્યું છે. કવિએ આ વાત કેવી સીફતથી અહીં કરી છે તે જોઈએ :

જીવવાની હોડ જામી હતી પરિવારમાં;
બાપાના ઘરની હરરાજી હતી પરિવારમાં.

માની તાવડી રહી ગઈ એક ખૂણે એકલી,
એની ક્યાં બોલી લગાવી હતી પરિવારમાં!

આ કવિના કલ્પનો રચનાત્મક છે અને બહુઆયામી છે. ગઝલનું ભાવજગત કવિએ બંધનમુક્ત બનાવ્યું છે. કવિ પાસે નિશાન તાકતી જુદી જ અભિવ્યક્તિ છે. તત્કાલીન સામાજિક પરિસ્થિતિઓનું અવલોકન કરી ચિત્તવ્યાપારોને કાવ્યરૂપે શબ્દસ્થ કરી, શબ્દદેહ આપી કવિ સાવ નોખી, નવી જ કાવ્ય સૃષ્ટિનું નિર્માણ કરતાં દેખાય છે.

પ્રેમ, પ્રકૃતિ અને ઈશ્વર - એ ગઝલના સનાતન વિષયો છે. કવિ ભલે ગમે તે વિષયનું ખેડાણ કરે, પણ આ ત્રણમાંથી કોઈ એકાદ વિષયની પંક્તિ તો અવશ્ય આવે જ. જોઈએ કવિનો વધુ એક શે'ર :

ના ખુદા તું આવતો અહીં નાખુદા મારો બની,
જો થયો છે તાત તો મઝધારમાં પણ તાવજે.

અહીં ના ખુદા અને 'નાખુદા'નો કરેલો શબ્દ પ્રયોગ ધ્યાન ખેંચી રહ્યો છે. કવિ પ્રભુને કહે છે કે, હે ઈશ્વર! તું માત્ર દર્શન દેવા ટંડેલ બનીને અહીં ન આવતો. જો ખરેખર તું મારો પિતા જ થયો હો તો તું મઝધારમાં મારી રખેવાળી કરજે. મારી ભક્તિ અને તારા પ્રત્યેની મારી શ્રદ્ધાને તપાવવાની, તાવવાની તને છૂટ છે. અહીં શ્લેષાલંકરને કારણે શબ્દપ્રયોગ ધ્યાનાર્હ બને છે.

કવિની ઉષ્કાલીન અનુભૂતિમાં વેગ છે. પ્રેમ, પ્રકૃતિ, સૌંદર્ય, સમાજછબી, મિલન, વિરહ, વ્યથા, પ્રકૃતિ વગેરેના ગતિવ્યાપ વધુને વધુ સંકુલતાને ઉપસાવતાં જોઈ શકાય છે.

'ગુલબંકી' ઇંદ ગાલ, ગાલ, ગાલ, ગાલ, ગાલ, ગાલ, ગા. એ ગણમાં લખાયેલી કવિની ગઝલનો એક શે'ર :

એક પળનો પણ ફરક ફરક બની જશે,
જે સફળ થશે પછી સિફત બની જશે.

ગઝલના બાદશાહ ગણાતા આપણા જાજરમાન અને પ્રખર ગઝલ પારખું ડો. રશીદ મીર સાહેબ લખે છે કે - કવિએ ગઝલની આકારલક્ષીતાને મહદ્ અંશે સિધ્ધ કરી છે. પરંતુ કેવળ આકાર સૌષ્ઠવ જ ગઝલનું સર્વસ્વ નથી. આ બધું હોવા છતાં એના તાત્ત્વિક સંયોજનથી જો ગઝલત્વ પ્રગટે, નહીં તો ગઝલ અંતે નિષ્પ્રાણ ચોકું બની રહે છે. આ કવિ એ તથ્યને બરાબર જાણે છે.

ફાઈલાતુન અરકાન - ગાલગાગા બહરના લગાત્મક રૂપવાળી તેમની ગઝલનો એક શે'ર :

જીવવાનું ને તરત પાછા જવાનું,
એટલા ઓછા સમયમાં ચાહવાનું.

કાવ્યનો ધર્મ, ભાવની અભિવ્યક્તિ અને એની ભાવકને

અનુભૂતિ કરાવવાનો હોય છે. વ્યંગ્યાર્થ બોધદાયક હોવો જરૂરી છે. સફળ ગઝલનું સર્જન ત્યારે જ શક્ય બને છે જ્યારે વિચારની સાથે કવિ તાદ્દાકાર સાધે ત્યારે જો તેના ચિત્તના પાત્રમાં સમષ્ટિના ત્રણાચો હોય અને તે શબ્દદેહમાં ઉમટવા જોઈએ તો જ પરિપક્વ સર્જન સંભવ બને અને તામીરમાં પ્રસાદ, એકતા અને છટા આવી શકે. આ કવિમાં એ સુપેરે જોઈ શકાય છે. વધુ એક શે'ર આ રહ્યો :

યહરો વાંચતા પરખાય એવું બને,
જાણી લઈને દિલ પસ્તાય એવું બને.
મનની સ્થિરતા ના હોય આધારમાં,
બહરો અંધથી ભટકાય એવું બને.

શબ્દ ચમત્કૃતિથી જ આ કવિ પતાવતા નથી. સાથે અર્થગૌરવ, અર્થ ચમત્કૃતિ અને અર્થલાઘવ દ્વારા ગઝલને ઊંચાઈ બક્ષે છે. કવિમાં રહેલી પ્રતિભા, બહુશ્રુતત્વ અને કાવ્ય પરિશીલનતાએ જ તેમને ખ્યાતિ અને નામ અપાવ્યા છે. કવિ લખે છે :

કોઈ માટે સહેલ છે રાક્ષસ બનવું,
યા સંસાર ત્યજીને તાપસ બનવું.
જન્મ સાથે તન ભલે ઈશ્વર દેતો,
કે, ઘણું મુશ્કેલ છે માણસ બનવું.

આજના ભોગવિલાસના અને સ્વાર્થના જમાનામાં હેવાન બનવું બહુ સરળ છે. વળી સંસાર ત્યજીને તાપસી, સાધુ બનવું એ પણ એટલું જ સહેલું છે. પણ કોઈથી માણસ બની શકાવું નથી. માણસ આજે તીરે ઊભીનેય તણાઈ રહ્યો છે. તેણે તટસ્થતા જ ખોઈ નાખી છે. જો માણસ તટસ્થ રહી શકે, તો જ માણસાઈ તટસ્થ રહેવાની.

સ્થિતિનું ભાન થતાં વિવેક જન્મે છે, વિવેકના હુતાશમાંથી વૈરાગ્ય જન્મે છે અને વૈરાગ્યમાંથી જ્ઞાન પ્રગટે છે. જ્ઞાન પ્રગટ્યા પછી જ સત્યનું દર્શન થાય છે અને એ જ માણસને માણસ બનાવે છે. કવિએ અહીં બહુ મોટી વાત કરી છે. કવિનો વધુ એક શે'ર :

પૂર્વગ્રહ ફક્ત સૂર્યનો જ નથી,
ચાંદ પણ ઘરબહાર રાખું છું.

ગાલગા ગાલગા લગાગા ગા ગણમાં લખાયેલી ગઝલનો આ શે'ર ગઝલની પરિપાટીનો શે'ર બન્યો છે. ગઝલમાં જે કંઈ કહેવાય છે તે સાંકેતિક ભાવ અને પ્રતીક નિયોજનથી જ કહેવાતું હોય છે. આ શે'રમાં સૂર્ય અને ચાંદને પ્રતીકરૂપે લીધા છે ને સુખ-દુઃખની વાત કહેવાઈ છે. સૂર્ય એ ગરમી એટલે દુઃખનું પ્રતીક છે અને ચંદ્ર એ શીતળ એટલે સુખનું પ્રતીક છે. ગરમીને હટાવવા માટે ઘરની આસપાસ શીતળતા રાખવી પડે.

આ કવિની વધારે એક ગઝલનો શે'ર માણીએ. આધ્યાત્મિક

અવાજને પડઘાવતી તત્ત્વગઝલ કવિ રજૂ કરે છે.

કોઈ જાગી ગયા ને અંદર વળ્યા,
એની ભીતર મજાનું ટોળું હશે!

જાગી જવું એટલે સભાન થવું, જ્ઞાન તરફ વળવું. માત્ર આંખો ખૂલ્લી હોય એ જાગૃતતા નથી. ભીતરથી સભાન થવાય એ જ સાચી જાગૃતિ છે. અને જાગી ગયા પછી જ સંસાર અસાર છે એવો ખ્યાલ આવે છે. જાગ્યા પછી જ ખ્યાલ આવે છે કે ભીતર કેટલા બધા ટોળા વસી રહ્યા છે, ને મજા કરી રહ્યા છે. કામ, ક્રોધ, મોહ, માયા, લોભ, મદ, સ્વાર્થ, મમતા વગેરે ટોળાં પછી જ દેખાય છે.

ઘણીવાર સાવ સામાન્ય લાગતો શે'ર ભીતરથી વિસ્ફોટ કરતો હોય છે. જો આપણી પાસે તેને માપવાનો માપદંડ ન હોય તો તે મપાતો નથી. ગાલિબ પાસે શે'ર માપવાનો જુદો જ ગજ હતો, જે મોમીનના એક શે'ર ઉપરથી જોઈ શકાય છે.

તુમ મેરે પાસ હોતે હો ગોયા,
જબ કોઈ દૂસરા નહીં હોતા.

સાવ સામાન્ય લાગતા આ શે'રના બદલામાં ગાલિબે પોતાનું જીવનભર કરેલું સર્જન મોમીનને આપી દઈને તેના બદલામાં આ શે'રની માંગણી કરી હતી.

કવિ કીર્તિકાન્ત પુરોહિતની કલમને બળ પૂરું પાડનાર મુખ્ય કોઈ શાયર હોય તો તે છે ડૉ. રશીદભાઈ મીર એમ હું અંગત માનું છું. કારણકે તેમના ચાર ગઝલ સંગ્રહોમાંથી હું પસાર થયો છું તથા બે અન્ય પુસ્તકોનો અભ્યાસ કર્યા પછી ડૉ. રશીદભાઈ મીર, 'નાશાદ' અને અભિનય સમ્રાટ ઉપેન્દ્ર ત્રિવેદી વગેરે પાત્રો આ કવિની ઘડાઈ પાછળ મુખ્ય પરિબળ તરીકે ઉપસતાં મને લાગ્યા છે.

કવિના અત્યાર સુધીમાં કવિતા-ગઝલ-લેખો વગેરે વિષયો ઉપર ૧૧ (અગિયાર) પુસ્તકો પ્રકાશિત થયા છે. હરકિશન જોષી, મધુ કોઠારી, રાધેશ્યામ શર્મા, યોસેફ મેકવાન, હિતેન આનંદપરા, સતીશ ડણાક, ચિનુ મોદી, અરુણા ચોકસી, કરસનદાસ લુહાર અને ડૉ. રશીદ મીર સાહેબ વગેરેએ આ કવિની કવિતાઓ / ગઝલો - મુક્તકો વગેરે ઉપર કલમ ચલાવી છે ને કવિનાં સર્જનને બિરદાવ્યું છે.

અંતે મારી ગઝલનો એક શે'ર કવિને અર્પણ કરી વિરમું છું.

રહ્યા ના મૂળ શબ્દો, અર્થ પણ નવા થયા;
અંતર અજવાળતી અદ્ભુત કથા તમે દીધી.

C/o. "સંસ્કૃતિ દર્શન" કાર્યાલય,
રતનપરા શેરી નં.-૧, નીલકંઠ બંગલાની સામે,
બાગ દરવાજા, માણાવદર-૩૬૨ ૬૩૦. (જિ. જૂનાગઢ)
મો. ૯૭૩૫૯૦૨૪૨૪

ઇતિહાસ

૧૩ એપ્રિલ એટલે.... જલિયાંવાલા બાગનો નરસંહાર

મિત્રો, ભુજથી લગભગ ૧૫ કિ.મી. દૂર વંદેમાતરમ મેમોરિયલ આવેલું છે. જેમાં આઝાદીના ૧૮૫૭થી ૧૯૪૭ સુધીના બધા પ્રસંગોનું બારીકાઈથી શબ્દો અને એક કોમ્પ્યુટર બેઝ્ડ મ્યુઝિયમ બનાવાયેલું છે. જેમાં આપને સૌ પ્રસંગોમાં એમ જ લાગે કે આપણે જાણે તેમાં સામેલ છીએ. આવા જ એક પ્રસંગને જોતાં મને આ લેખ લખવાનું મન થયું છે. જે ભારતની આઝાદીમાં એક કાળો ધબ્બો છે બ્રિટીશ સરકારે જેની માફી આજ સુધી માંગી નથી, જે એક ચિંતાનો વિષય છે અને તે પ્રસંગ છે જલિયાંવાલા બાગનો નરસંહાર, જે એપ્રિલની ૧૩ તારીખે થયો હતો.

આમ તો આ વાતનો ઇતિહાસ આપણે સૌ જાણીએ છીએ પણ ફરી પાછો એકવાર તેનું પુનરાવર્તન કરી લઈએ અને **જે નિર્દોષ લોકો શહીદ થયા હતા તેમને આ લેખથી શબ્દાંજલિ આપીએ.** આ વાતને ૧૦૨ વર્ષ પૂરા થયા છે, ત્યારે તેની પૃષ્ઠભૂમિકા જોઈએ.

અમૃતસરના સુવર્ણ મંદિર નજીકનો નાનકડો બગીચો જલિયાંવાલા બાગ, ભારતના સ્વતંત્રતા સંગ્રામના ઇતિહાસમાં એક અનોખું સ્થાન ધરાવે છે. **૧૩ એપ્રિલ, ૧૯૧૯ના દિવસે બ્રિગેડિયર જનરલ રેજિનોલ્ડ ડાયરેના** નેતૃત્વમાં અંગ્રેજી હકુમતના સૈનિકોએ ગોળીઓ ચલાવીને નિશસ્ત્ર, શાંત એવા આબાલ-વૃધ્ધ અને બાળકો સહિત સેંકડો લોકો પર ગોળીઓ ચલાવી હતી. આ ગોળીબારમાં ઘણા લોકો માર્યા ગયા હતા અને હજારો લોકો ઘાયલ પણ થયા હતા. જો કોઈ એક ઘટનાએ ભારતીય સ્વતંત્રતા સંગ્રામમાં સૌથી વધારે પ્રભાવ પાડ્યો હોય, તો તે ઘટના આ જઘન્ય અને નિર્મમ હત્યાકાંડ છે. આજે પણ કોઈ સત્તાના દમનકારી વલણની ઘટના કે હત્યાકાંડ થાય છે, તો તેને જલિયાંવાલા હત્યાકાંડ સાથે સરખાવી દેવામાં આવે છે.

૧૩ એપ્રિલ, ૧૯૧૯નો દિવસ બૈશાખીનો દિવસ હતો. બૈશાખીના દિવસે આખા પંજાબ અને આસપાસના પ્રદેશોમાં ખેડૂતો રવિ પાક કાપીને નવા વર્ષની ખુશીઓ મનાવતા હોય છે. **૧૩ એપ્રિલ, ૧૯૬૯ના દિવસે શીખોના દસમા ગુરુ ગોવિંદસિંહે ખાલસા પંથની સ્થાપના કરીને** લોકોને અન્યાય અને અત્યાચાર સામે માથું ન ઝુકાવવાની હાકલ કરી હતી. તેના કારણે પંજાબ અને આસપાસના પ્રદેશોમાં બૈશાખી સૌથી મોટો તહેવાર છે અને શીખો તેને સામૂહિક જન્મ દિવસના રૂપમાં ઉજવે

છે. અમૃતસરમાં તે દિવસે એક મેળો સેંકડો વર્ષોથી યોજાતો હતો. તેમાં તે દિવસે પણ હજારો લોકો દૂર દૂરના સ્થાનો પરથી ખુશીઓ વહેંચવા આવતા હતા. અંગ્રેજી હકુમતનું દમનકારી વલણ ૧૮૫૭ના પ્રથમ સ્વતંત્રતા સંગ્રામ બાદ શરૂ થઈ ચૂક્યું હતું. તેમ છતાં ભારતે પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધમાં બ્રિટીશ હકુમતને ખુલ્લો સાથ આપ્યો હતો. પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધની સમાપ્તિએ આશા હતી કે ભારત સાથે બ્રિટીશ શાસન નરમાશથી વર્તશે. પરંતુ લોકોની ભાવનાથી વિપરીત બ્રિટીશ સરકારે **મોન્ટેગુ-ચેમ્સફોર્ડ** સુધારા લાગુ કરી દીધા. પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધ વખતે પંજાબના ક્ષેત્રોમાં બ્રિટીશરો સામે વિરોધ કંઈક વધારે પ્રમાણમાં સપાટી પર આવ્યો હતો. તેને દબાવવા માટે ભારત પ્રતિરક્ષા કાયદો (૧૯૧૫) લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ ૧૯૧૮માં એક બ્રિટીશ જજ સિડની રોલેટની અધ્યક્ષતામાં એક સમિતિની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. આ સમિતિની જવાબદારી ભારતમાં ખાસ કરીને પંજાબ અને બંગાળમાં બ્રિટીશરોનો વિરોધ કઈ વિદેશી શક્તિઓની સહાયતાથી થઈ રહ્યો હતો, તેનું અધ્યયન કરવાની હતી. આ સમિતિના સૂચનો પ્રમાણે, ભારત પ્રતિરક્ષા કાયદાનો વિસ્તાર કરીને **રોલેટ એક્ટ** લાગુ કરી દેવામાં આવ્યો હતો. રોલેટ એક્ટનો હેતુ આઝાદી માટે ચાલી રહેલા આંદોલન પર રોક લગાવવાનો હતો. રોલેટ એક્ટના કાળા કાયદા પ્રમાણે, સરકારને વધારે અધિકાર આપવામાં આવ્યા હતા. તેમાં તેઓ પ્રેસ પર સેન્સરશિપ લગાવી શકે, નેતાઓને કેસ વગર જેલમાં રાખી શકે, લોકોને વોરન્ટ વગર પકડી શકે, તેમના પર વિશેષ ટ્રિબ્યુનલોમાં સ્પષ્ટતા વગર ચુકાદા ચલાવી શકાતા હતા.

રોલેટ એક્ટ તે સમયે બ્રિટીશ હકુમતની દમનકારી નીતિઓનું વાહક બની ગયો હોવાથી તેની સામે વિરોધનું વાતાવરણ તંગ બની ગયું હતું. તેને **કાળા કાયદા** તરીકે ઓળખવામાં આવતો હતો અને લોકો તેના વિરોધમાં ધરપકડ વહોરી રહ્યા હતા. ગાંધીજી ત્યારે દક્ષિણ આફ્રિકાથી ભારત આવી ચૂક્યા હતા અને ધીમેધીમે તેમની લોકપ્રિયતા વધી રહી હતી. તેમણે રોલેટ એક્ટના વિરોધનું આહ્વાન કર્યું હતું. તેને કચડવા માટે બ્રિટીશ સરકારે વધુ નેતાઓ અને લોકોની ધરપકડો કરી હતી. જેનાથી જનતાનો આક્રોશ વધ્યો હતો અને લોકોએ રેલવે તથા તાર-ટપાલ સેવાઓને બાધિત કરી હતી. આંદોલન

એપ્રિલના પ્રથમ સપ્તાહમાં તેની ચરમ સીમા પર પહોંચ્યું હતું. લાહોર અને અમૃતસરની સડકો પર માનવ મહેરામણ ઉમટેલો રહેતો હતો. લગભગ ૫ હજાર લોકો જલિયાંવાલા બાગમાં ભેગા થયા હતા. બ્રિટીશ સરકારના ઘણાં અધિકારીઓને તેમાં ૧૮૫૭ની ક્રાંતિ અને તેમની દૃષ્ટિએ વિપ્લવના પુનરાવર્તન જેવી પરિસ્થિતિ લાગી રહી હતી. તેને ન થવા દેવા અને કચડવા માટે તેઓ કંઈપણ કરવા માટે તૈયાર હતા.

આંદોલનના બે નેતાઓ **સત્યપાલ** અને **સૈફુદ્દીન કિચલુની** ધરપકડ કરીને કાળા પાણીની સજા આપવામાં આવી હતી. ૧૦ એપ્રિલ, ૧૯૧૯ના રોજ અમૃતસરના ઉપ-કમિશનર પાસે આ બંને નેતાઓને મુક્ત કરવાની માંગણી રજૂ કરવામાં આવી હતી. તે વખતના ઉકળાટભર્યા વાતાવરણમાં ૫ યુરોપિયન નાગરિકોની હત્યા થઈ હતી. તેના વિરોધમાં બ્રિટીશ સિપાહીઓએ ભારતીય જનતા પર અંધાધૂંધ ગોળીબાર કરીને ૮થી ૨૦ ભારતીયોને મોતને ઘાટ ઉતારી દીધા હતા. આગામી બે દિવસ દરમિયાન અમૃતસર તો શાંત રહ્યું હતું, પરંતુ પંજાબના અન્ય ક્ષેત્રોમાં હિંસા ફેલાઈ ગઈ હતી અને અન્ય ૩ યુરોપિયન નાગરિકોની હત્યા થઈ હતી. આ પ્રકારની પરિસ્થિતિને કચડવા માટે પંજાબના મોટાભાગના વિસ્તારમાં માર્શલ લો લાગુ કરી દીધો હતો.

બૈશાખીના દિવસે અમૃતસરના જલિયાંવાલા બાગમાં એક સભા રાખવામાં આવી હતી. તેમાં કેટલાક નેતાઓ ભાષણ આપવાના હતા. શહેરમાં કફરું લાગેલો હતો. તેમ છતાં તેમાં સેંકડો લોકો એવા હતા કે જે બૈશાખી મેળો જોવા માટે પરિવાર સાથે આવ્યા હતા. તેઓ પણ સભાની ખબર સાંભળીને સભા સ્થળ તરફ જઈ રહ્યા હતા. જ્યારે નેતા બાગમાં ઉંચાણવાળા સ્થળે ભાષણ આપી રહ્યા હતા ત્યારે બ્રિગેડિયર જનરલ રેજિનોલ્ડ ડાયર ૮૦ બ્રિટીશ સૈનિકો સાથે લઈને ત્યાં પહોંચી ગયા હતા. તેમના બધાના હાથમાં ગોળીઓ ભરેલી રાઈફલો હતી. નેતાઓએ સૈનિકોને જોયા, તો તેમણે ત્યાં ઉપસ્થિત લોકોને શાંતિથી બેસી રહેવા કહ્યું હતું. સૈનિકોએ બાગને ઘેરીને કોઈપણ ચેતવણી આપ્યા વગર નિઃશસ્ત્ર લોકો પર ગોળીબાર કરવાનું શરૂ કરી દીધું હતું. ૧૦ મિનિટમાં કુલ ૧૬૫૦ રાઉન્ડ ગોળીઓ ફાયર થઈ હતી. જલિયાંવાલા બાગ તે સમયે મકાનો પાછળ ખાલી પડેલું એક મેદાન હતું. ત્યાં સુધી જવા અને આવવા માટે એકમાત્ર સાંકડો રસ્તો હતો અને ચારે તરફ મકાનો હતા. ભાગવા માટે કોઈ રસ્તો ન હતો. કેટલાક લોકો જીવ બચાવવા માટે મેદાનમાં રહેલા એકમાત્ર કૂવામાં કૂદી ગયા. પરંતુ જોતજોતામાં તે કૂવામાં લાશોનો ઢગલો થયો હતો.

જલિયાંવાલા બાગના હત્યાકાંડ બાદ ત્યાં રહેલા કૂવામાંથી ૧૨૦ લાશો કાઢવામાં આવી હતી. શહેરમાં કરફયુ લગાવવામાં આવ્યો હતો. જેના કારણે ઘાયલોને સારવાર માટે પણ ક્યાંય

લઈ જઈ શકાયા ન હતા. લોકો સારવારના અભાવમાં તડપીને જીવ આપી રહ્યા હતા. અમૃતસરના ડેપ્યુટી કમિશનરના કાર્યાલયમાં ૪૮૪ શહીદોની યાદી છે. જ્યારે જલિયાંવાલા બાગમાં કુલ ૩૩૮ શહીદોની યાદી છે. બ્રિટીશ સરકારનો અભિલેખ આ ઘટનામાં ૩૭૯ લોકોના મોત અને ૨૦૦ લોકોના ઘાયલ થયેલી વાતનો સ્વીકાર કરે છે. તેમના જણાવ્યા પ્રમાણે માર્યા ગયેલાઓમાં ૩૩૭ પુરુષો, ૪૧ કિશોરો અને એક ૬ માસના બાળકનો સમાવેશ થતો હતો. અનાધિકારીક આંકડા પ્રમાણે ૧૦૦૦થી વધારે લોકો માર્યા ગયા હતા અને ૨૦૦૦થી વધારે લોકો ઘાયલ થયા હતા. મુખ્યમથકે પાછા ફરીને બ્રિગેડિયર જનરલ રેજિનોલ્ડ ડાયરે પોતાના વરિષ્ઠ અધિકારીઓને ટેલિગ્રામ કરીને કહ્યું હતું કે તેમના પર ભારતીયોની એક ફૌજે હુમલો કર્યો હતો. તેનાથી બચવા માટે તેમને ગોળીબાર કરવા પડ્યા હતા. બ્રિટીશ લેફ્ટનન્ટ ગવર્નર માર્કલ ઓ ડાયરે તેના જવાબમાં બ્રિગેડિયર જનરલ રેજિનોલ્ડ ડાયરને ટેલિગ્રામ કરીને કહ્યું હતું કે તેણે યોગ્ય પગલું લીધું છે. તેઓ તેના નિર્ણયને અનુમોદન આપે છે. વાઈસરોય ચેમ્સફર્ડની સ્વીકૃતિ બાદ અમૃતસર અને અન્ય ક્ષેત્રોમાં માર્શલ લો લગાવી દેવામાં આવ્યો હતો. **આ જઘન્ય હત્યાકાંડની દુનિયાભરમાં આકરી ટીકા થઈ હતી.** તેના દબાણમાં ભારતના સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ એડવિન મોન્ટેગુએ ૧૯૧૯ના અંતમાં મામલાની તપાસ માટે **હન્ટર કમિશન**ની નિમણૂંક કરી હતી. કમિશન સામે બ્રિગેડિયર જનરલ ડાયરે સ્વીકાર્યું હતું કે જલિયાંવાલા બાગમાં ગોળીબાર કરીને લોકોને મારી નાખવાનો નિર્ણય તેણે ત્યાં જતા પહેલા જ કર્યો હતો અને લોકોને મારી નાખવા માટે બે તોપો પણ ત્યાં લઈ ગયો હતો. પરંતુ રસ્તો સાંકડો હોવાથી તેને બહાર જ રાખવી પડી હતી. હન્ટર કમિશનના રિપોર્ટ બાદ જનરલ ડાયરને બ્રિગેડિયર જનરલમાંથી કર્નલ બનાવી દેવામાં આવ્યો હતો અને તેને અધિકારીઓની એક ખાસ યાદીમાં રાખવામાં આવ્યો હતો. બાદમાં તેને ભારતમાં ન રાખવાનો નિર્ણય પણ કરાયો હતો. ત્યારબાદ સ્વાસ્થ્યના કારણોથી તે બ્રિટન પાછો ફર્યો હતો. બ્રિટનના હાઉસ ઓફ કોમન્સે જલિયાંવાલા બાગ હત્યાકાંડની નિંદા કરીને પ્રસ્તાવ ખારિજ કર્યો હતો, પરંતુ હાઉસ ઓફ લોર્ડ્સે તેના વખાણ કરતો પ્રસ્તાવ ખારિજ કર્યો હતો. વિશ્વવ્યાપી નિંદાના દબાણમાં, બ્રિટીશ સરકારે તેનો નિંદા પ્રસ્તાવ ખારિજ કર્યો, ત્યારબાદ ૧૯૨૦માં જનરલ ડાયરે રાજીનામું આપવું પડ્યું હતું. ૧૯૨૭માં જનરલ ડાયરનું કુદરતી મૃત્યુ થયું હતું.

ગુરુદેવ રવિન્દ્રનાથ ટાગોરે આ હત્યાકાંડના વિરોધમાં નાઈટહુડનો ખિતાબ પાછો આપી દીધો હતો. આઝાદી માટે લોકોના જોશમાં આવી ઘટનાથી પણ કોઈ ઓટ આવી ન હતી. જલિયાંવાલા બાગ હત્યાકાંડ બાદ લોકોમાં આઝાદીની આકાંક્ષા

વધવા લાગી હતી. આ હત્યાકાંડની ખબર તે વખતના અપૂરતા સંચાર સાધનો છતાં જંગલમાં આગની જેમ દેશભરમાં ફેલાઈ ગઈ હતી. જલિયાંવાલા હત્યાકાંડ બાદ પણ લોકોની આઝાદી માટેની ચાહત જોઈને ગાંધીજીએ ૧૯૨૦માં અસહયોગ આંદોલનની શરૂઆત કરી હતી. જ્યારે જલિયાંવાલા હત્યાકાંડ થઈ રહ્યો હતો, ત્યારે તે સમયે સરદાર ઉધમસિંહ ત્યાં હાજર હતા અને તેમને ગોળી વાગી હતી. તેણે નક્કી કર્યું હતું કે તેઓ આ જઘન્ય હત્યાકાંડનો બદલો લેશે. ૧૩ માર્ચ, ૧૯૪૦ના રોજ તેમણે લંડનના કેક્સટન હોલમાં ઘટના સમયે બ્રિટીશ લેફ્ટનન્ટ ગવર્નર માયકલ ઓ ડાયરને ગોળી મારીને ઠાર કર્યો હતો. ઉધમસિંહને ૩૧ જુલાઈ, ૧૯૪૦ના રોજ ફાંસીએ ચઢાવી દેવામાં આવ્યા હતા. ગાંધી અને નહેરુએ ઉધમસિંહ દ્વારા માઈકલ ઓ ડાયરની કરવામાં આવેલી હત્યાની ટીકા કરી હતી. જલિયાંવાલા બાગના હત્યાકાંડે ત્યારે ૧૨ વર્ષની ઉંમરના ભગતસિંહના વિચાર પર ઘેરો પ્રભાવ પાડ્યો હતો. હત્યાકાંડની માહિતી મળતા જ ભગતસિંહ પોતાની શાળાએથી ૧૨ માઈલ પગે ચાલીને જલિયાંવાલા બાગ પહોંચ્યા હતા અને અહીંની બલિદાની માટીને પોતાની સાથે ઘેરે લઈ ગયા હતા. આ ભગતસિંહે પોતાના બે સાથીદારો સુખદેવ અને રાજગુરુ સાથે ૨૩ માર્ચ, ૧૯૩૧ના રોજ ફાંસીના માંચડે ચઢ્યા હતા. આમ, આ ઈતિહાસને, આ મ્યુઝિયમમાં નજીકથી કમ્પ્યુટર ટેકનોલોજીના માધ્યમથી જોયો તો મને અંદરથી થયું કે આ લોકોનો શો વાંક હતો? તેની પાછળ શહીદ ઉધમસિંહ, ભગતસિંહ, સુખદેવ, રાજગુરુ જેવા વીર અને શહીદોથી જ દેશને સાચી આઝાદી મળી હતી. તેમનું બલિદાન કદી પણ ભૂલી જવાય તેવું નથી. આપણી યુવા પેઢી આ જ્ઞાનને હંમેશા યાદ રાખે એટલે જ મેં આ લેખ લખ્યો છે.

જય હિંદ, વંદે માતરમ અને શહીદો અમર રહો તેવા નારાથી મારો આ લેખ પૂરો કરું છું.

હજી પણ બ્રિટીશના બુદ્ધિજીવીઓ ભારતમાં આવીને પોતાનો દોષ માને છે પણ માફી માંગવા તૈયાર નથી. ખરેખર, તો બ્રિટીશ સંસદે એક માફીનો પ્રસ્તાવ પાસ કરવો જોઈએ. તેને બદલે હજી પણ રાબેતા મુજબ ભારતના આંતરિક મામલામાં પોતાનું માથું માર્યા કરે છે. પણ સરકારની મજબૂત વિદેશ નીતિથી તેઓ નબળા પડે છે એ પણ એક સારી બાબત છે. મિત્રો, અનેક અખબારો અને પુસ્તકોમાં નામી અનામી લેખકોએ આ બનાવની સાચી વાતો લોકો સમક્ષ પ્રસ્તુત કરી છે તે સૌને મારા વંદન. નહિંતર આ ઈતિહાસ આપણી સમક્ષ આવ્યો જ ન હોત, તે પણ એક હકીકત છે.

સંદર્ભ : ભારતનો ઈતિહાસ, વિવિધ અખબારી લેખો અને જલિયાંવાલા બાગનો ઈતિહાસ
**“પરમેશ્વરી”, પ્લોટ નંબર ૧૬૫, હોસ્પિટલ રોડ,
 વિજયનગર એરિયા, ભુજ, કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧.
 મો. ૯૪૨૮૦ ૭૭૨૮૫**

વિદેશી અને આપણી સંસ્કૃતિ - કોણ ચડે?

(અનુસંધાન : પાના નં. - ૧૮ ઉપરથી ચાલુ)

દરેક વ્યક્તિ પોતાની વ્યક્તિગત ફરજ સમજે અને શરૂઆત ‘હું’ થી કરે. બાકી દરેક વ્યક્તિ એવું વિચારે કે ‘મારે શું?’ તો તે સુવ્યવસ્થિત અને સ્વચ્છ ભારતનું નવનિર્માણ અશક્ય છે. એના માટે દરેક વ્યક્તિએ પોતે જેવું ઈચ્છતા હોય તેવું વર્તન તેણે બીજા સાથે રાખવું જોઈએ. દરેક સમાજની બે બાજુ હોય છે : સારી અને નરસી. તો આપણે વિદેશી સમાજની માત્ર સારી બાબતોને અપનાવીને જીવન સુદૃઢ બનાવવું જોઈએ.

કાયદાની દૃષ્ટિએ જોઈએ તો પણ આપણા દેશનો કાયદો રક્ષકને બદલે ભક્ષક વધુ છે કારણકે કોર્ટમાં કેસ દાખલ થાય પછી માણસની જિંદગી પૂરી થતાં સુધી તેનો નિવેડો આવતો નથી. કાં તો વ્યક્તિ કેસ કરવાનું માંડી વાળે છે અથવા કેસ કર્યો હોય તો લડવાનું માંડી વાળે છે. ગુનેગાર પણ પૈસા દ્વારા સજા ભોગવ્યા વિના આરામથી છૂટી જાય છે અને નિર્દોષ દંડાય છે. જ્યારે સાચી વ્યક્તિ પાસે પૂરતી સાબિતી અથવા સાક્ષી ન હોય ત્યારે તેને ન્યાય મળતો નથી. ઘણી વખત પૈસા દ્વારા મોટા માથાઓ પણ ખોટા સબૂત અને સાક્ષી દ્વારા આરામથી અટ્ટહાસ્ય કરતા છૂટી જાય છે. આપણા કાયદાના બંધારણમાં પણ ફેરફાર કરવાની જરૂર છે. જેમાં આપણા કરતાં વિદેશી સંસ્કૃતિ ચડિયાતી છે.

આપણી સંસ્કૃતિનું માન જાળવવા માટે શરૂઆત ‘હું’થી થવી જોઈએ. દરેક વ્યક્તિએ પહેલ કરી આદર્શ જીવન જીવવા માટે નૈતિક ફરજ બજાવવી જોઈએ.

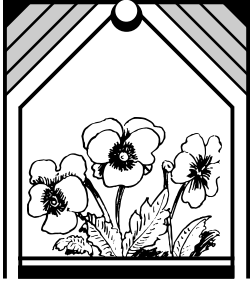
વિદેશી સંસ્કૃતિ કરતાં આપણી સંસ્કૃતિ, સંસ્કારની દૃષ્ટિએ ચડિયાતી છે. જ્યાં દયા, માયા, મમતા, પ્રેમ જોવા મળે છે જ્યારે વિદેશમાં આવી લાગણીઓ ઓછી જોવા મળે છે.

છતા આપણા કરતાં વિદેશમાં રૂલ્સ અને રેગ્યુલેશનનું પાલન વ્યવસ્થિત રીતે થાય છે. આપણા દેશમાં જ્યાં - ત્યાં કચરો નાખી ગંદકી થાય છે. આપણે તો જાણે આપણા આખા દેશને ડસ્ટબીન બનાવી દીધો છે. જ્યારે વિદેશમાં જ્યાં ત્યાં કચરો નાખનારને પણ દંડ કરવામાં આવે છે. ત્યાં ઠેર ઠેર ડસ્ટબીન છે. આપણે તો ડસ્ટબીન હોવા છતાં સગવડ પડે ત્યાં આરામથી કચરો ફેંકી દઈએ છીએ.

છેલ્લે, દુઃખ સાથે એટલું જ કહેવાનું મિત્રો કે, આપણે આપણી સંસ્કૃતિને ભૂલી વિદેશી સંસ્કૃતિને અપનાવીને આપણે પેલી કહેવત પ્રમાણે ‘ન ઘરના કે ન ઘાટના રહ્યા’ જેવી સ્થિતિ આજે આપણી સંસ્કૃતિની છે.

જસદણ.

મો. ૯૯૨૪૯ ૧૯૧૪૪

સંસ્કૃતિ

વિદેશી અને આપણી સંસ્કૃતિ – કોણ ચડે?

વિદેશી સંસ્કૃતિ કરતાં આપણી સંસ્કૃતિ ચડિયાતી છે એવું આપણે ઈચ્છતા હોઈએ તો પહેલાં આપણે ખુદે જ આપણા જીવનની નીતિ, રીતિ, શિષ્ટાચાર, શિસ્તતા, સ્વચ્છતા, શિક્ષણ, કાયદો, પહેરવેશ, કામના ધોરણો વગેરેમાં બદલાવ લાવવાની જરૂર છે. **હું અને તમે બધાએ વાતો કરનારે શરૂઆત 'હું' થી કરવાની જરૂર છે.** દરેક વ્યક્તિએ પોતાની નૈતિક ફરજ ગણી પહેલ કરવી જોઈએ.

આપણને આપણી સંસ્કૃતિનું ગૌરવ હોવું જોઈએ. એ માટે આપણે આપણી માનસિકતા બદલવાની જરૂર છે. ઘણા યુવકો કે યુવતીઓ વિદેશી વસ્તુ વાપરવામાં ગૌરવ અનુભવે છે. પોતાનો વટ પાડે છે. ઘણા મા-બાપને પણ પોતાના છોકરા-છોકરીને વિદેશ ભણવા અથવા નોકરી વ્યવસાય માટે મોકલવાની આંધળી દોટ છે, જે ખોટું નથી પરંતુ પહેલા આપણે આપણા દેશનું ગૌરવ જાળવી આપણા દેશનો વિકાસ કરવો જોઈએ. ડિગ્રી હાંસલ કરી વિદેશ સ્થાયી થવાના બદલે આપણા દેશની સેવા કરવી જોઈએ.

આપણી સંસ્કૃતિના વિકાસ માટે તન-મન-ધનથી સેવા કરવી જોઈએ, એનું રક્ષણ કરવું જોઈએ. **આજે આપણે આપણી સંસ્કૃતિ ભૂલી ગયા છીએ.** આપણી સંસ્કૃતિ આજે વિદેશમાં વખણાય છે. લોકો તેનું ગૌરવ લે છે કે ભારતીય લોકો સંસ્કારી છે. દુઃખની વાત તો એ છે કે આપણે ખુદ જ આપણી સંસ્કૃતિની અસ્મિતા જાળવતા નથી કે તેનું ગૌરવ જાળવતા નથી.

આપણે જ વિદેશી રંગે રંગાઈ ગયા છીએ. વિદેશી સંસ્કૃતિમાં બધું જ ખરાબ નથી. પરંતુ આપણે તેના ખરાબ પાસાને અપનાવ્યા છે અને સારું અને સાચું છોડી દીધું છે. ટૂંકમાં, વધુ પડતા ફેશનેબલ થઈ ગયા છીએ. **આપણે તેમના ટુંકા કપડા અપનાવ્યા છે. આપણી સાડી તે લોકો પહેરે છે.** આપણે તેમની અંગ્રેજી ભાષા અપનાવી છે, તે ખોટું નથી પરંતુ આપણે આપણી મૂળ સંસ્કૃતિ ભૂલી ગયા છીએ. આપણે આપણી ભારતીયતા ભૂલવી ન જોઈએ. આપણને આપણા દેશનું ગૌરવ અને સંસ્કૃતિનું ગૌરવ હોવું જોઈએ.

ખરેખર, વિદેશી લોકોએ તો આપણા સંસ્કારોને જ

અપનાવ્યા છે. આપણી નેગેટિવ સાઈડ તેમણે અપનાવી નથી. તેથી જ તો આજે વિશ્વના બાવન દેશોમાં સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય ફેલાયેલો છે અને ત્યાં સ્વામિનારાયણના મંદિરો બંધાયેલા છે.

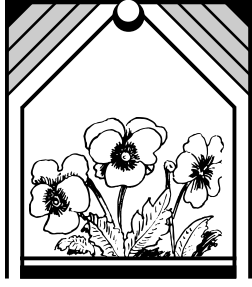
આપણે ખુદ આપણા દેશનું પતન કરીએ છીએ. આજે શિસ્ત પાલનની વાત આવે ત્યારે વિદેશમાં સ્ટ્રિક્ટલી તેનું પાલન થાય છે. આપણે ત્યાં તો લોકો ડ્રાઈવિંગ પણ આડેધડ કરે છે. ચાર રસ્તાઓ પર સિગ્નલનું સરેઆમ ઉલ્લંઘન કરે છે. **નિયમોને નવે મૂકીને ચાલનારો આપણો દેશ છે. વિદેશમાં ટ્રાફિક નિયમોનું પાલન CCTV કેમેરા દ્વારા થાય છે.** જ્યાં કોઈ પોલીસમેનની જરૂર પડતી નથી. આપણે ત્યાં ચાર રસ્તાઓ પર બે-ત્રણ પોલીસમેન હોય છે છતાં સરેઆમ નિયમોનું ઉલ્લંઘન થાય છે અને સો-બસો રૂપિયામાં સેટિંગ કરી છૂટી જાય છે. જેથી દંડ કે સજા થતી નથી. રાહદારી અને ટ્રાફિક પોલીસમેન બંને સેટિંગ કરે છે.

આપણો દેશ સેટિંગનો દેશ છે તેવું કહેવામાં જરા પણ અતિશયોક્તિ નથી. ભ્રષ્ટાચારને સેટિંગનું રૂપાળું નામ અપાય છે. મિત્રો પણ પૂછતા હોય કે, 'કેટલામાં સેટિંગ કર્યું?' વળી, સલાહ પણ આપે કે 'સેટિંગ કરી નાખને, એટલે પતે!' આવું માત્ર ટ્રાફિકના નિયમો માટે નહીં, જીવનની ઘણી બાબતો જેમાં કાયદાનું ઉલ્લંઘન થાય છે તેમાં આ પ્રકારનું વલણ જોવા મળે છે. જેમાં સમાજનો એક પણ વર્ગ બાકી રહેતો નથી. જેમાં સરકારી કર્મચારી, પોલીસ, ડોક્ટર, વકીલ, શિક્ષક વગેરે પોતાના ખિસ્સા ભરવા માટે ભ્રષ્ટાચાર કરે છે અને સામેની વ્યક્તિ પણ પોતાના હિત માટે કે કામ કરાવવા માટે પૈસા આપી ભ્રષ્ટાચાર કરે છે.

આપણી સંસ્કૃતિએ વિદેશી સંસ્કૃતિને થોડેઘણે અંશે અપનાવી છે – જેમાં ખાસ કરીને ખાણીપીણી, રહેણીકરણી, પહેરવેશ, ભાષા વગેરે અપનાવી છે તો વિદેશી સંસ્કૃતિની શિસ્તબદ્ધતા, તેના શિષ્ટાચાર, સ્વચ્છતા, ટ્રાફિક નિયમ, કામ કરવાની રીત વગેરે કેમ નહીં? વિદેશી સંસ્કૃતિ ગલત નથી પરંતુ તેમાંથી સમાજને ઉપયોગી સારું અને સાચું અપનાવવું જોઈએ.

સુગ્રથિત સમાજનું નવનિર્માણ ત્યારે જ શક્ય બને જ્યારે

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. - ૧૭ ઉપર)

તવલિકા

આવ વ્હાલાં આવ!

નટવર આહલપરા

ગામમાં ખેડૂ સવજીભાઈ થોડું ભણેલા વ્યવહારુ માણસ હતા. સવજીભાઈ અને સમતાબહેન કોરાભદ્ર ખેતરમાં બેઠા હતા. અષાઢ પસાર થઈ ગયો હતો. બંનેએ આકાશ ભણી નજર નાખી.

નિસાસો નાખી સવજીભાઈ બોલ્યા : ‘મનજીની બા, હવે મારી ધીરજ ખૂટી ગઈ છે. બિયારણ, ખાતરનો કેટલો ખર્ચ કર્યો? કેટલી મહેનત કરી. વળ્યું, કાંઈ નહીં!’

પતિને હિંમત આપતા સમતાબહેને કહ્યું : ‘હેયે ધરવ રાખો. મારો ભગવાન બહુ દયાળુ છે. બધા સારા વાના થાશે. આમ આકળા કેમ થાઓ છો?’

અષાઢ પછી શ્રાવણ. સવજીભાઈને કાંઈ સૂઝતું નહોતું. થાકી હારીને લમણે હાથ દઈને બેસી ગયા. ખેતરમાં રોજી ન મળતા ગામના લોકો સરકારના રાહત કાર્યોમાં જાહેર થયેલા દુકાળને લીધે પાળા બાંધવાના અને ખાળિયા ખોદવાના કામમાં રહી ગયા. શું થાય? પેટનો ખાડો તો પૂરવોને? આવા વિચારથી મજૂરી કામ કરવા મંડ્યા હતા.

અને એક દિવસ શું થયું? અપોરના બાર વાગ્યા હતા. તપતા મધ્યાહ્ને વાદળાઓ ગોરંભાયા. વાતાવરણે પલટો લીધો. જોરદાર પવન, વીજળીના કડાકા-ભડાકા સાથે વરસાદ તૂટી પડ્યો. બારમેઘ ખાંગા થયા હતા. સૂપડાધારે વરસાદ પડતો હતો. ખાળિયો ખોદતાં મજૂરો રાજીના રેડ થઈ ગયા હતા.

સવજીભાઈ નાચવા માંડ્યા હતા. તેઓ બોલતા હતા : ‘આવ મહારાજ... આવ! આવ, મારા વ્હાલા આવ! અરે, મનજીની બા, મગ-લાપસીના આંધણ મૂકો. આ મારા વ્હાલીડાએ લાજ રાખી છે. આપણને ઉગાર્યા છે, મારા બાપ!’

બાર કલાક અનરાધાર વરસાદથી સવજીભાઈનું ખેતર જળબંબાકાર થઈ ગયું હતું. ખેતરના શેઢે ઊભેલા દુકાળ રાહત કામના માણસો માથા ઉપર પોર્ટફોલિયો મૂકી મોઢું બગાડતાં બોલતા હતા : ‘આ વરસાદે આવીને આપણો આખોયે ‘વ્હાન’ બગાડી નાખ્યો.’

સવજીભાઈ સાંભળતા હતા. તેમનાથી ન રહેવાયું. તેઓએ માણસોને સંભળાવી દીધું : ‘આ મુંગા ઢોરની, ઝાડવાની, પશુ-પંખીની અને જીવજંતુની દયા ભગવાનને તો હોય ને? આપણે

લાગણી વગરના થઈ ગયા છીએ. પછી ઘરમાં સુખ-શાંતિ ક્યાંથી હોય? હવે, પાછું વાળીને જુઓ મારા ભાઈ. આપણે જ આપણી ઘોર ખોદી છે. દયા, માનવતા રાખો. સ્વાર્થી થાઓ મા!’

સવજીભાઈની સામે મોઢું બગાડીને સૌ ભાગ્યા અને બોલતા હતા : ‘આ કળયુગમાંય સવજીભાઈ જેવા માણસોય છે ખરાં, કેમ?’

બીજા દિવસે સવારે સવજીભાઈ અને સમતાબહેન પોતાના પૌત્ર-પૌત્રીને વડલાના છાંયે ખેતરમાં રમાડતા હતા. છોકરાઓએ રમત માંડી.

સૈયર રમવાને આવો. અમને રમતા નો આવડે. રાધે ગોવિંદ રાધે, શીરાપુરી રાંધે, શીરાને તો વાર છે, પૂરીઓ તૈયાર છે. જમે હરગોવિંદ, પીરસે ભોળાનાથ. **ચકી ચોખા ખાંડે છે, પીતાંભર પગલા માંડે છે. ગણ ગણ મોરલો ને તેલ-તેલ પળી. ઉઠરે લાલિયા મુંપડી બળી.** બળતી હોય તો બળવા દે, ઠરતી હોય તો ઠરવા દેજે, આવરે કાગડા કઢી પીવા, ઈતે ઈતે પાણી, ધૂળ-ધૂળ ધાણી. આ દરવાજો ખોલુંગા. તાવડીમાં કાંકરા તડ-તડ થાય, સાસુ વઢે ને વહુ ભજિયા ખાય!

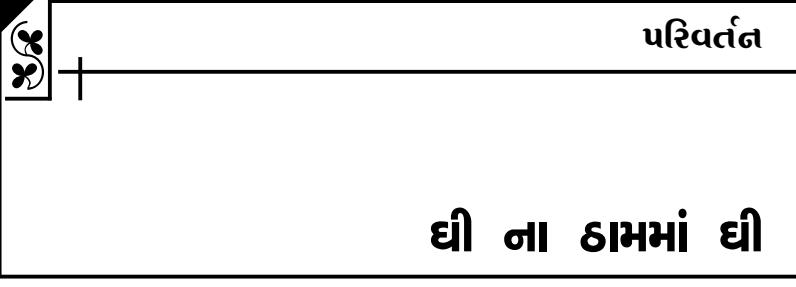
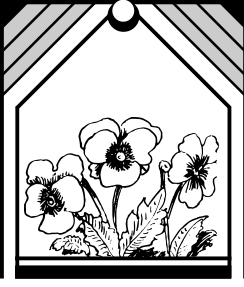
સમતાબહેન અને સવજીભાઈ પૌત્ર-પૌત્રીને કુદરતના ખોળે રમતા જોઈ હરખાતા હતા, ભગવાનને પ્રાર્થના કરતા હતા કે, ‘હે પ્રભુ! અમારી લીલીવાડી કાયમ હરીભરી રાખજે.’

સવજીભાઈનું ખેતર ધોરીમાર્ગ ઉપર હતું. ગામની વસતી વીસ હજારની હતી. કોલેજ, સ્કૂલ, હોસ્પિટલ, પોસ્ટ ઓફિસ, લગભગ બધી સગવડ ગામમાં હતી. સુંદર પંચાયત પણ હતી. સવાર-સવારમાં ધોરી માર્ગ ઉપર ચાલતા લોકોની ચર્ચા સવજીભાઈ સાંભળતા હતા.

‘આ ઓવરવેઈટ ઍસી કિલો? બાંસઠ હતું તેમાં ટેરિફીક! યાર, તને બી.પી. હાઈ રહે છે, તો મને ડાયાબિટીસ છે. મહેશનું કોલેસ્ટેરોલ વધતું જાય છે. જયેશની વાઈફને લો બી.પી. હેરાન કરે જ છે. મયૂરે એન્જિયોગ્રાફી કરાવી છે, તો ઋત્વિકે બાયપાસ અને જયેશને સોરાયસીસ છે. પ્રકાશની હોજરીમાં પાણી ભરાયું છે.

પુરુષોના ટોળામાં ગણગણાટ હતો. ત્યાં મહિલાઓએ બડબડાટ શરૂ કર્યો.

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. - ૨૨ ઉપર)

એમ. ડી. સોલંકી

ઘી ના ઠામમાં ઘી

અને ત્યારે શ્વેતા તમારો ચોવીસી ચહેરો ગુસ્સાની આગથી તમતમી ગયેલો. તમારી મનોસ્થિતિ કાપો તોય ટીપુંય લોહી ના નીકળે એવી થઈ ગયેલી. તમારા સાસુ સરલાબહેન પર તમને પાર વગરનો ગુસ્સો આવી ગયેલો, પરંતુ કોણ જાણે કેમ તમારા સ્વભાવની વિરુદ્ધ જઈને પણ તમે સરલાબહેનને એક પણ શબ્દ ના કહ્યો. શ્વેતા તમે ગુસ્સાને જ ગળી ગયેલા!

શહેરના શ્રીમંત પરિવારમાં ભારે લાડકોડથી ઉછરેલા શ્વેતા, તમે તમારા મમ્મી-પપ્પાનું પ્રથમ સંતાન. એકની એક લાડકવાઈ દીકરી હતા. અને એટલે જ તો પાણી માંગો ત્યારે દૂધ હાજર! એવી પરિસ્થિતિમાં તમારું બાળપણ પૂરેપૂરી સ્વતંત્રતાથી વિતેલું. કે.જી.થી માંડીને કોલેજકાળ સુધીનું શિક્ષણ પણ શ્વેતા, તમારી મરજી મુજબ જ થયેલું. મમ્મી-પપ્પાની વધારે પડતી કાળજી, લાડપ્યાર અને તમારા સ્વતંત્ર મિજાજે જાણે-અજાણે તમારા મનમાં અહમના અહંકારી બીજાનું રોપણ થઈ ગયેલું. જે સુષુપ્ત બીજમાંથી સમયાંતરે અંકુરણ પામીને અહમનો લીલોછમ છોડ પાંગરી જશે એવી કલ્પના તો શ્વેતા તમે સ્વપ્નમાંય નહોતી કરી. બરાબરને શ્વેતા!

તમારા મેરેજ, શ્વેતા તમારી પોતાની પસંદગીથી જ રવિ સાથે થયેલા. રવિ પડખેના શહેરની જાણીતી ફર્મમાં માર્કેટિંગ એક્ઝિક્યુટિવ હતા. નસીબ જાણે કે તમને સંયુક્ત પરિવારમાં ખેંચી ગયેલું. જ્યાં સાસુ-સસરા સાથે બારેક વ્યક્તિઓ એક જ રસોડે જમતા હતા. પરિવારમાં તમારા પતિ રવિ સૌથી નાના હતા. સૌથી મોટાભાઈનું બે વર્ષ પહેલા માર્ગ અકસ્માતમાં અકાળે અવસાન થયું હતું. વચેટભાઈ મેડિકલ સ્ટોરનું સંચાલન કરતા હતા.

લગ્ન જીવનના શરૂઆતના છએક મહિના તો ખૂબ સારું ચાલ્યું. પણ પછી શ્વેતા, તમને સંયુક્ત પરિવારમાંથી અલગ રહેવાની ઈચ્છા થવા લાગી અને એક દિવસ તમે તમારા પતિ રવિ સમક્ષ તમારી આ ઈચ્છા રજૂ પણ કરી દીધેલી. ત્યારે તમારી આ માંગણી પરત્વે રવિએ ઠંડો પ્રતિસાદ આપતા કહેલું : 'આપણા પરિવારમાંથી તારે અલગ રહેવું છે એમ? અને એ માટે હું મારી બદલી અન્ય સ્થળે કરાવી લઉં. ઠીક છે, હું મારી બદલી અંગે વિચારી જોઈશ.'

શ્વેતા, તમારા બંને જેઠાણીઓ સંયુક્ત પરિવાર અને ઘરના વાતાવરણમાં એક-મેક થઈ ગયા હતા. પરંતુ તમને સંયુક્ત

પરિવારમાં અકળામણ થવા લાગી હતી. ક્યારેક તમારા રૂમમાં બિનજરૂરી ચાલુ રહેલી લાઈટ કે પછી પાણીનો વણજોઈતો થતો વ્યય જોઈને સાસુ સરલાબહેન તમને મીઠી ટકોર કરી લેતા. સરલાબહેનની આવી ટકોરથી શ્વેતા, જાણે-અજાણે તમારા મનમાં રહેલો અહમ્ ધવાતો. તમારા મનમાં ધીરે ધીરે સાસુ તરફ નેગેટિવ ગ્રંથિ બંધાવા લાગી. તમને તમારા સાસુ સરલાબહેન જૂનવાણી અને જક્કી લાગ્યા. નવા જમાનાની એમને બિલકુલ ખબર જ નથી એવું તમે મનોમન માની લીધું.

એક દિવસ તમારા સાસુ સરલાબહેનની ગેરહાજરીમાં શ્વેતા, તમે તમારા બંને જેઠાણીઓ સમક્ષ ફરિયાદના સૂરમાં કહેલું : 'આપણા સાસુ ઘરના કામકાજ બાબતે અવારનવાર ટકોર કર્યા કરે છે. અમુક બાબતોનો હંમેશાં આગ્રહ રાખે છે. આ બધું તમને જરાય કઠતું નથી? તમે બંને શા માટે આવી બાબતોને સહન કર્યા કરો છો? હવે તો જમાનો ઘણો બદલાયો છે. એટલે એમણે પણ સમય પ્રમાણે બદલાવું જોઈએ ને?' તમારા બંને જેઠાણીઓ એમના વિચાર, વર્તન અને વ્યવહારમાં પરિપક્વ હતા અને એટલે જ તો શ્વેતા, તમારી વાત શાંતિથી સાંભળ્યા પછી એમણે કહેલું : 'શ્વેતા, આપણે સૌ સંયુક્ત પરિવારમાં રહીએ છીએ. એટલે વડીલોના મનની શાંતિ માટે ક્યારેક કોઈ બાબતે આપણે થોડું સહન કરવાનું આવે તો પણ કરી લેવું જોઈએ. આવા સંયુક્ત પરિવારમાં રહેવાથી એકબીજાની મુશ્કેલીના સમયે પરસ્પર એકબીજાને હૂંફ - ઓથ મળી રહે છે. ઘરના કામકાજમાં આપણા સાસુ તરફથી થતી ટકોર બાબતે જરાયે ખોટું લગાડવાનું ના હોય. એ જે કંઈ કહેતા હશે એમાં તો આપણા આખાય પરિવારની ભલાઈ હશે. કોઈ આપણને ટકોર કરે એથી કોઈ નુકસાન થતું નથી, ઉલટાનું આપણી કોઈ ભૂલ થઈ ગઈ હોય તો પણ સુધરી જાય.'

બંને જેઠાણીઓની વાત સાંભળ્યા પછી પણ શ્વેતા, તમારા મનનું સમાધાન થયું જ નથી. અને એટલે જ તો સંયુક્ત પરિવારમાંથી અલગ થઈને સ્વતંત્ર રહેવાની ઝંખના તમારા દિલો-દિમાગમાં ઉત્તરોત્તર બળવત્તર બનતી જ રહી. અને એમાં એક દિવસ વાતનું વતેસર થઈ ગયું!

સંયુક્ત પરિવારમાં વણલખ્યો એક નિયમ હતો કે સ્નાન

ક્યાં સિવાય કોઈએ રસોડામાં પ્રવેશ કરવો નહીં. આ નિયમમાં કોઈ બાંધછોડ ક્યારેય થતી જ નહીં. તમારા પતિ રવિની ગેરહાજરીમાં શ્વેતા, સવારે તમે સ્નાન કર્યા વગર જ રસોડામાં પ્રવેશી ગયા. એ સમયે તમારા સાસુ સરલાબહેને તમને કહ્યું, 'શ્વેતા, તું સ્નાન કર્યા વગર જ રસોડામાં કેમ આવી? આ બરાબર ના કહેવાય. જા, સ્નાન કરી લીધા પછી જ રસોડામાં આવજે.' અને ત્યારે શ્વેતા, તમારો ચોવીસી ચહેરો ગુસ્સાની આગમાં તમતમી ગયો. તમને તમારો અહમ્ ઘવાયો હોય એવું લાગ્યું. તમને મનમાં થયું, આજનો માનવી ચંદ્ર-મંગળ સુધી પહોંચી ગયો છે. **આખીય દુનિયા પ્રગતિના પંથે હરણફાળ ભરી રહી છે. આજે સૌ એકવીસમી સદીમાં જીવે છે જ્યારે આ જુલવાણી સાસુના માનસમાં જરા સરખોય ફેરફાર થયો જ નથી.** શ્વેતા, આ બધા શબ્દો તમારી જીભ પર આવીને જ અટકી ગયેલા. એટલું જ નહીં, તમારા મનમાં આવેલા ગુસ્સાને પણ તમે ગળી ગયેલા, ખરું ને?

શ્વેતા, દિવસભર તમારા મનમાં સવારનો આ પ્રસંગ વારંવાર રીટક થતો જ રહ્યો અને તમે મનોમન નિર્ણય કરી જ લીધો — ગમે તેમ કરીનેય રવિની બદલી દૂરના શહેરમાં કરાવી લેવી. જેથી સંયુક્ત પરિવારની આવી ઝંઝટમાંથી કાયમી છુટકારો મળી જાય અને પછી તો પોતાની રીતે પૂરેપૂરી સ્વતંત્રતાથી રહી શકાશે.

ચારેક દિવસ પછી મોકો મળતા જ શ્વેતા, તમે રવિને બદલી કરાવવાની વાતની યાદ અપાવી. જવાબમાં રવિએ કહ્યું, 'શ્વેતા, હું મારી રીતે બદલી કરાવવાના પ્રયત્ન કરું છું... પણ...'

'જો રવિ, એમાં હવે પણ જેવું કશુંય આવે જ નહીં. બદલી કરાવવા બાબતે ખાનગીમાં કંઈ આપવાનું થાય તો પણ તમે હા પાડી દેજો. હું મારા મમ્મી-પપ્પા પાસેથી લઈ આવીશ. બસ, એકવાર બદલી થઈ જાય પછી જાણે કે ગંગા નહાયા! પછી તો બસ, આપણે બંને આપણી રીતે સુખચેનથી રહીશું.'

સમયનું ચક્ર એની નિરંતર ગતિથી ફરતું રહ્યું.

સમયાંતરે સૌથી મોટા જેઠાણી વિમળાબેનના દીકરાના લગ્ન લેવાયા. આ પ્રસંગે અકાળે અવસાન પામેલા વિમળાબેનના પતિની યાદે સંયુક્ત પરિવારમાં સૌની આંખો ભીની થઈ ગઈ. ભારે હૈયે પ્રસંગની શરૂઆત થઈ. લગ્ન પ્રસંગે દીકરા-વહુને પોંખણા કોણ કરે? એવો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થયો. કુટુંબ - સગાવહાલામાં આ બાબતે ચણભણ શરૂ થઈ ગઈ. દીકરો વિમળાબેનનો ખરો, પણ એ તો વિધવા ગણાય! એમનાથી કાંઈ દીકરા-વહુના પોંખણા ન થાય! અને કદાચ કરે તો પછી સારા પ્રસંગે અપશુકન થાય. અને પછી તો એના પરિણામ પણ માઠા જ આવે ને? આવા પેચીદા પ્રશ્ન વખતે સરલાબહેને મક્કમતાથી એક જ વાત કરી, 'વિમળા જ એના દીકરાની મા છે. એટલે

એના દીકરા-વહુને પોંખવાનો હક્ક એને જ છે. **વિધવા, દીકરા-વહુને પોંખશે તો અપશુકન થશે એવી જૂની માન્યતા સાવ ખોટી અને ભૂલભરેલી અને જુલવાણી છે.** હવે જમાનો આટલો બધો આગળ વધ્યો છે ત્યારે બદલાતા સમયમાં આવી જૂની અને અંધશ્રદ્ધાવાળી માન્યતાઓ ચલાવી લેવાય જ નહીં. દીકરા-વહુને એની જનેતા ના પોંખે તો પછી બીજું કોણ પોંખે? સરલાબહેનના આ નિર્ણયથી સંયુક્ત પરિવારમાં આનંદ છવાઈ ગયો. સૌથી વધુ આનંદ દીકરાની જનેતા વિમળાબેનને થયો. એમની આંખમાં હરખના આંસુ આવ્યા. એમનું હૈયું ભીનું ભીનું થઈ ગયું. દીકરાના લગ્નનો પ્રસંગ સૌએ સાથે મળીને આનંદથી પૂરો કર્યો.

પછીના દિવસોમાં રવિને કંપનીના કામે ચેન્નાઈ જવાનું થયું. ત્યાં એને એક અઠવાડિયું રોકાવાનું હતું. વાયરલની અસરના કારણે શ્વેતાને હોસ્પિટલમાં દાખલ થવું પડ્યું. જરૂરી રીપોર્ટ કરાવ્યા પછી ડોક્ટરોએ ત્રણ દિવસ સુધી હોસ્પિટમાં રોકાવાનું કહ્યું. શ્વેતા, તમારા શરીરમાં નબળાઈ આવી ગઈ હતી. આ સમયે શરૂઆતથી જ તમારા સાસુ સરલાબહેન તમારી સાથે જ હતા. હોસ્પિટલના બેડ પર સૂતેલા શ્વેતા, તમારા માથે હાથ ફેરવીને સરલાબહેને તમને કહ્યું, 'શ્વેતા દીકરી, તું જરાય મુંઝાઈશ નહીં. હું તારી સાથે જ છું. બે દિવસમાં જ તને સારું થઈ જશે. હિંમત રાખજે.' તમારા નાના-મોટા બંને જેઠાણીઓએ રાતના સમયે હોસ્પિટલમાં તમારી પાસે રોકાવાની વાત કરતા કહ્યું, 'બા, ઠંડીના કારણે તમે પણ બીમાર પડી જશો. અમે બંને વારાફરતી શ્વેતા પાસે રોકાઈશું.' પણ સરલાબહેન માન્યા નહીં. હોસ્પિટલમાં એ જ રોકાયા. વહેલી સવારે ઘેર જઈ પ્રાતઃક્રિયાથી પરવારીને મસાલાવાળી ચા અને નાસ્તો શ્વેતા તમારા માટે લાવ્યા અને તમને ચા-નાસ્તો લેવા કહ્યું. ત્યારે શ્વેતા તમે બોલ્યા કે, 'બા, હજુ મેં બ્રશ જ કર્યું છે. હમણાં સ્નાન કર્યા પછી ચા-નાસ્તો લઈશ.' જવાબમાં તમારા સાસુએ કહેલું, 'અરે દીકરી શ્વેતા, કોઈપણ નિયમ તો સાજા માણસો માટે જ હોય, બીમાર માટે નહીં. તું શાંતિથી ચા-નાસ્તો કરી લે.' સાસુ સરલાબહેનના આ શબ્દોમાંથી પુત્રવધૂ માટે નીતરતા સ્નેહની સરવાણીમાં શ્વેતા, તમારું અંતર અને આંખ ભીંજાતા રહ્યા. મનોમન તમને થયું, 'મારા સાસુ ભલે કોઈ વાતની ટકોર કરે, બાકી એમના હૃદયમાં તો દીકરા-વહુ માટે જનેતા જેવી જ લાગણીઓના ઘોઘ વહે છે.'

હોસ્પિટલમાંથી શ્વેતા, તમે તમારા સાસુ સાથે ઘરે આવ્યા ત્યારે તમે શારીરિક અને માનસિક રીતે સંપૂર્ણ સ્વસ્થ બની ગયા હતા. રાત્રે જમ્યા પછી બેડરૂમમાં જઈને તમે તમારા પતિ રવિનો મોબાઈલથી ચેન્નાઈમાં સંપર્ક કર્યો. સામે રવિએ પૂછ્યું, 'શ્વેતા મેડમ, કેમ છો? તબિયત સારી થઈ ગઈ ને?'

'બસ, રવિ, હું એકદમ ફીટ છું. તમે જમી લીધું?'

'હા, જમીને જ બેડ પર બેઠો છું.'

‘રવિ, મારે તમને એક અગત્યની વાત કહેવી છે. સાંભળો.... મેં અગાઉ તમને તમારી બદલી વિશે વાત કરી હતી એ યાદ છે ને?’

‘હા, હા, બસ, આ અઠવાડિયે જ મને મારી બદલીનો લેખિત ઓર્ડર મળી જશે. એવા મેસેજ બપોરે જ મને મળી ગયા છે. શ્વેતા, હવે તો તું રાજી થઈશ ને?’

‘ના, ના, રવિ, હવે તમારે બદલી કરાવવાની કોઈ જરૂર નથી.’

‘બદલી કરાવવાની જરૂર નથી એમ? પણ કાંઈ કારણ?’ ઉતાવળા થઈને રવિએ પૂછ્યું.

‘બસ, એમ જ. આ ઘર અને આપણાં સંયુક્ત પરિવાર વિના હું બીજે રહેવા જઈશ તો ત્યાં મને એકલું લાગશે. **આપણા સંયુક્ત પરિવાર સિવાય બીજે મને ક્યાંય ગમશે જ નહીં. હવે આપણે સૌની સાથે જ સંયુક્ત પરિવારમાં રહીશું. રવિ, કોઈપણ કુટુંબમાં સંબંધોની પરખ કટોકટીના સમયે**

જ થાય છે. જે હકીકત હવે મને પૂરેપૂરી સમજાઈ ગઈ છે. તમે તમારી બદલી બંધ રાખવાનો મેસેજ અત્યારે જ કરી દેશો. ઓ.કે.? ફોન મૂકું છું. બાય, રવિ....’

શ્વેતા, તમારા આ નિર્ણયથી તમારા પતિ રવિ એકદમ ખુશ છે. એટલું જ નહીં, હવે એ હળવાફૂલ પણ થઈ ગયા છે. ચેન્નાઈની હોટલના રૂમમાં બેડ પર સૂતા સૂતા એ વિચારવા લાગ્યા, ‘મારી બદલી કરાવીને સંયુક્ત પરિવારમાંથી અલગ રહેવાની હઠ લઈને બેઠેલી શ્વેતાના માનસમાં આમ અચાનક આવું પરિવર્તન કેમ આવ્યું હશે? આ માટેનું કારણ શોધવા તમારા પતિએ ઘણી મથામણ કરી પણ કશુંયે હાથ ન લાગ્યું. આખરે વિચારવાનું જ બંધ કરીને શ્વેતા, તમારા પતિ રવિ મનોમન બોલી ઊઠ્યા, ‘ચાલો, જે થયું એ સારું જ થયું છે. હવે કારણ શોધવાની પણ જરૂર નથી. આખરે ધી ના ઠામમાં ધી પડી ગયું!’

૩/૨૮, ઇન્દ્રપ્રસ્થ સોસાયટી, મુ. કલિકુંડ, તા. ઘોળકા, જિ. અમદાવાદ. મો. ૯૦૯૯૯ ૪૧૨૪૦

આવ વ્હાલાં આવ!

(અનુસંધાન : પાના નં. - ૧૯ ઉપરથી ચાલુ)

‘ડિમ્પલ, લીઝા, સ્વિટી આ પિત્લા, સેન્ડવીચ, ચાઈનિઝ પાસ્ટા, ફાસ્ટ ફૂડની મજા લઈએ છીએ છતાં તંદુરસ્તીમાં રોજ તકલીફ! ધોરી માર્ગની બંને બાજુ હાથમાં ત્રિકમ ઉપાડી મજૂરી કરતા મજુર શરીરે કેવા હેલ્થી છે! કેવા ગણગણે છે! કેવી મજા લે છે! આપણને બધું મળ્યું છે, છતાં હોસ્પિટલના ધક્કા જ ખાવા પડે છે!’

સવજીભાઈએ નિસાસો નાખ્યો. આ પરદેશની નકલે તો આપણા દેશની ઘોર ખોદી નાખી છે. બધાને નમાલા બનાવવાનો કારસો લાગે છે.

સમતાબહેને પતિ સવજીભાઈને હિંમત આપતા કહ્યું કે, ‘સારું છે, આપણા દીકરા મનજી, સવજી, રવજી શહેરમાં નથી ગયા. બંને રાજી થઈ વાતો કરતા હતા. ખેતરમાં લીમડા નીચે ખાટલો ઢાળી દૂર સુધી નજર નાખતા હતા. વરસાદનું વાતાવરણ બરાબર જામ્યું હતું. વાદળાએ ચંદ્રને ઢાંકી દીધો હતો. પવનના સૂસવાટા વચ્ચે વરસાદ શરૂ થયો હતો. રાતના બાર. તમરાનો અવાજ આવતો હતો. મોટા ફળિયાવાળા બે બાજુ રસોડા, મોટી ઓસરી ને ચાર ઓરડાવાળા ઘરના કરા. પછીત ઉપરથી પાણીના રેલા ચાલતા હતા. ચાળણીમાંથી ઘઉં ચળાઈને બહાર આવે તેમ સવજીભાઈના ઘરના નળિયામાંથી પાણીની ધારોડી થતી હતી.

સમતાબહેને બાળ રાજાઓને ઢબુરીને સુવાડી દીધા હતા. વીજળીના ચમકારા થતા હતા. મેઘની ગર્જનાથી સવજીભાઈનું હૈયું નાચતું હતું. ઘરના ખૂણામાં પડેલા દીવાના અજવાળાથી સવજીભાઈના ચહેરા ઉપરનો રાજીપો સમતાબહેન જોઈ રહ્યા

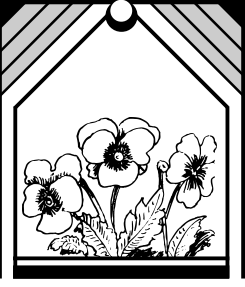
હતા. મનજી, સવજી, રવજી અને તેમની વહુઓય ખુશખુશાલ હતી. સવજીભાઈ દીકરા-વહુને કહેતા હતા : ‘મારા બાલુડાઓ, આજે તો અમૃતવર્ષા થઈ રહી છે. ધરતીનું હૈયું ભીંજાઈ રહ્યું છે. અગનજવાળા શમી રહી છે. મારા ઝાડવામાં ચેતન પૂરાશે. પશુ-પંખી કેવા નાચે છે! માનવ મન હરખાતું હશે. નદિયું બળબળ વહેશે. આઠે પહોર આનંદો... આનંદો. મારા ભગવાન, આજે મારા દિલના દીવામાં તેલ પૂરી રહ્યો છે. સચરાચર જગત લીલુંછમ બની જશે. ચારેકોર ટાઢક ટાઢક થઈ ગઈ છે. મારા ફૂલ જેવા બાલુડા ગાઢ નિંદ્રામાં કેવા પોઢી ગયા છે! સર્વત્ર વાદળની ઝરમર, મોરના ટહુકાર તથા ઝરણાનો કલનાદ સંભળાતો હતો. ધરતીની ધૂળમાંથી ઊઠતી સોડમ સુંઘવી ગમે તેવી હતી. આવા સુંદર વાતાવરણમાં સવાર ક્યાં પડી ગઈ, કોઈને ખબર પણ ન પડી.

સમતાબહેને વાત માંડી : ‘હું બિચારણ લઈ આવી છું.’

થોડું ભણેલા સવજીભાઈ તરત બોલ્યા : ‘મનજીની મા, હું હળ અને બળદ લાવ્યો છું. આપણે બંને મહેનત કરીશું. મનજી, સવજી, રવજીય જોડાશે. પછી મીઠા ફળ હોંશથી ખાશું. ઉમંગથી ગીતો ગાશું. ભારતનો આત્મા ગ્રામ્ય વિસ્તારનો નવજન્મ અને ભારતનો પુનરુદ્ધાર કરવા સૌએ કમર કરી ખેતી કરવી જોઈએ.’

પિતાની વાત સાંભળી મનજી, સવજી, રવજી અને ત્રણેય વહુઓએ એક અવાજે કહ્યું : ‘બાપુજી, અમે હરશું ફરશું.’

‘શ્રી પવનતનય’, પ્લોટ નં. ૬૫ ડી/એ, વિમલ નગર શેરી નં.-૩, આલાપ સેન્યુરી પાછળ, યુનિવર્સિટી રોડ, રાજકોટ-૩૬૦ ૦૦૫. મો. ૯૯૭૪૦ ૦૯૦૪૨

વિકાસ

કળાનું મહત્વ

ઈશ્વરે મનુષ્યનું સર્જન કર્યું છે અને આ માનવીને પણ સર્જનાત્મક બનાવ્યો છે. આ સર્જનાત્મકતાની અભિવ્યક્તિ તે કળા, ક્ષમ, હુન્નર, કલ્પના અને અંગત આવડત દ્વારા કંઈક નવું સર્જન કરવાની આત્મસુઝ એટલે કળા. આમ તો કળા શબ્દનો અર્થ કોઈ એક ક્ષેત્ર પૂરતો મર્યાદિત નથી હોતો. **સ્વીન્ડ્રનાથ ટાગોર** કહેતા, ‘કલામાં મનુષ્ય પોતાના ભાવની અભિવ્યક્તિ કરે છે.’ તો **પ્લેટો** કહે છે, ‘કલા સત્ય કી અનુકૃતિ હૈ, અનુકૃતિ હૈ.’

દરેક વ્યક્તિમાં જન્મજાત કળા રહેલી છે. તેમાં પણ સ્ત્રીની કલાસૂઝ તો વધુ પ્રમાણમાં હોય છે. કળા દ્વારા વ્યક્તિનો માનસિક વિકાસ સુદૃઢ બને છે. નિષ્ણાતો કહે છે કે, કળા અન્ય કોઈ રોજિંદા કાર્યમાં રસ અને એકાગ્રતા વધારે છે. **પોતાનામાં રહેલું કૌશલ્ય દર્શાવતા તેઓની નિર્ણય શક્તિ મજબૂત બને છે.** બાળકનું મગજ જેટલું વધારે સક્રિય બને તેટલા તેના જ્ઞાનતંતુ કોષના જોડાણો વધુ જટિલ બને છે. તેના કારણે યાદશક્તિ વધે છે. કળાથી દરેક બાબતને નવી રીતે જોવાની તેમજ નવી શોધ કરવાનું પ્રેરક બળ મળે છે. વળી પરફેક્શન ન આવે ત્યાં સુધી ફરી ફરીને એ જ કાર્ય કરતા રહેવાની આદત પડે છે. કળા પોતાની કલ્પના સાકાર કરવાની સ્વતંત્રતા આપે છે. સાથે જ જીવનના એકધારા કાર્યોમાં નવીનતા બક્ષે છે. પોતાના વિચારો અભિવ્યક્ત કરવાનો મોકો મળતા માનસિક તણાવ દૂર થાય છે. માટે જ કળાને બહાર લાવવા બાળપણથી જ વિવિધ ક્લાસીસ કે ઘરમાં જ પ્રોત્સાહન આપવું જરૂરી છે. ક્યારેય ચિત્ર, હેન્ડિ ક્રાફ્ટના પ્રદર્શન જોવા લઈ જાઓ. તેનામાં રહેલા કૌશલ્યને જીવંત કરી તેના જીવનને ઉમંગથી ભરી દો. તેના દ્વારા બનાવેલી કલાકૃતિને ઘરમાં સજાવીને રાખો. આ રીતે કદર થતાં તેનો આત્મવિશ્વાસ વધશે. સાથે જ પોતાના કરેલ કાર્યને વધુ સારું બનાવવા પ્રેરાશે. શક્ય છે કે ભવિષ્યમાં પોતાની આ કળાને જ વ્યવસાયમાં ફેરવી સફળતા મેળવી શકશે.

કળાની વાત કરીએ ત્યારે સૌથી પહેલાં તો ગુજરાતનું કચ્છ જ યાદ આવે. ‘અસાંજો કચ્છડો બારેમાસ’માં અગાઉ તો વરસાદનો અભાવ, ઉજ્જડ જમીન એટલે આજીવિકાનું મુખ્ય સાધન જ હસ્તકળા. વર્ષો પહેલાં કાઠીઓ ભરતકામની કળા લાવ્યા. કચ્છના ક્ષેત્રકામમાં કળા તો હતી જ. વળી ત્યાં મુંદ્રા અને કંડલા જેવા દરિયાઈ વેપારના કેન્દ્રો હોવાથી પરિશિયન અને મુગલકળાની અસર પણ રહી. સુતરાઉ, રેશમી, ઉની કાપડ પર નાજુક મોતીકામની ગુંથણી, આભલા સાથે દોરા કે ઉનનું ભરતકામ કરવામાં આવે. એ જ રીતે ભાવનગર અને કાઠિયાવાડમાં દેશી ભરત અને મોતીના

ચાકળા, ટોડલીયામાં મોર, પોપટ, હાથી, ઊંટ, ઘોડાની ભાત જોવા મળે. આનું તો આખા ભારત દેશમાં ઘણું છે. પ્રાચીન સમયની માંગ અનુસાર થોડા ફેરફાર કરી કળામાં વૈવિધ્ય આવ્યું. અમુક નવી જ કળાનો જન્મ પણ થયો એમ કહી શકાય. આ જ રીતે **બિહારમાં મધુબની પેઇન્ટિંગ ખૂબ જ જાણીતું છે.** ટૂંક સમય પહેલાં ત્યાંના રેલવે સ્ટેશન પર આ ચિત્રો દોરવામાં આવ્યા છે.

હાલ એની ઉપરાંત લામાસા, મડ મિરર, ક્વિલિંગ, ભરતકામ, માટીકામ, ગોટાપત્તીના પર્સ, બંગડી, આભૂષણો, મોતીના પેચ, દોરી વર્ક, દોરાના આભૂષણ, બંગડી-ચૂડી-ચુડા, ગ્લાસ પેઇન્ટિંગ, એકેલિક રંગોલી, નાની મોટી કંકાવટી, તોરણ, લેમ્પ, ઘર સુશોભનની અઢળક વેરાયટી જોવા મળે છે. ઈન્ટરનેટના માધ્યમ થકી નવા નવા નમૂના જોવા મળે અને તે શીખી શકાય. સાથે **સોશિયલ મીડિયાને કારણે માર્કેટ પણ સહેલાઈથી મળી રહે છે.**

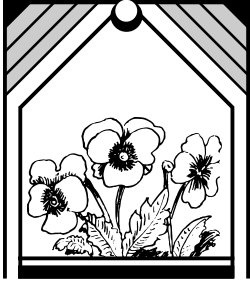
દરેક વ્યક્તિ કલાકાર છે. કોઈ તેને ઉજાગર કરવાના પ્રયત્નો કરે છે અને એ જ કળાને કેરિયર બનાવી આર્થિક ઉપાર્જન પણ કરે છે. જેના થકી નામ-દામ બંને કમાય છે. અથવા દિવાળીમાં જાતે જ વસ્તુઓ બનાવી, ઘર સુશોભન કરી પોતાની કળા પ્રદર્શિત કરવા સાથે પૈસાની બચત પણ કરી શકાય. માત્ર મનમાં જ વિચારીને મનમાં જ ધરબી રાખવાથી તે કલાસુઝ મરી પરવારે એવું પણ બને. એના કરતાં **કેટલીકવાર પોતાની કળાની અભિવ્યક્તિ કરતાં કરતાં વ્યક્તિની ઓળખ જ બની જાય એવું બને.** શાણપણ દ્વારા કળાનો સદુપયોગ કરી, કમાણી કરી શકાય. સાંસ્કૃતિક નૃત્ય, સંગીત, નાટક, પરંપરાગત ભરતકામ, શિલ્પ કામ, હસ્તકલા, માટીકામ જેવી અનેક કળામાં પારંગત બની તેમાં જ કેરિયર બનાવી શકાય. ઘર સુશોભનની વસ્તુઓ ભારતમાં અને વિદેશમાં ઊંચા દામે ખરીદવામાં આવે છે. તો સંગીત, ગાયન અને નૃત્યના શો દેશ-વિદેશમાં કરી માન-સન્માન સાથે આજીવિકા મેળવવાની તક મળે છે.

આજે જો આપણી સંસ્કૃતિના પ્રતીક એવી વિવિધ કળાને જાળવવા પ્રયત્નો કરવામાં આવે તો દેશનો સામાજિક વિકાસ સાથે આર્થિક વિકાસ પણ ચોક્કસ થઈ શકે. ચાલો, સ્વદેશી અપનાવીને આપણા દેશનો આર્થિક વિકાસ કરવામાં આ વિસરાયેલી કળાને જીવંત રાખનારને પ્રોત્સાહન આપીને તેઓ પાસેથી જ બધી ચીજવસ્તુઓ ખરીદીને દેશને શક્ય તેટલો ‘આત્મ નિર્ભર’ બનાવીએ.

“નીલયમ”, સહકાર નગર મેઘન રોડ, મહિલા કોલેજ પાછળ, એસ.બી.એસ. સોસાયટી, રાજકોટ. મો. ૯૪૨૯૫ ૦૨૧૮૦

કચ્છના કલ્યાણજીની નીતિએ નિર્માયું મુંબઈનું કલ્યાણ

નરેશ અંતાણી

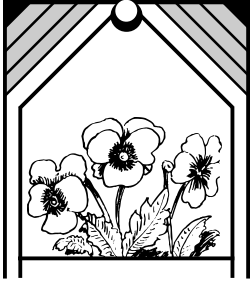
ભારતના વિશાળ ભૂ ભાગ ઉપર પશ્ચિમ દિશાએ આવેલું કચ્છ એની વિશિષ્ટ ભૌગોલિક પરિસ્થિતિને કારણે સમૃદ્ધ અને ધનિક વેપારી વર્ગને કારણે તથા કલા, સંસ્કૃતિ અને સંસ્કારને કારણે વિશ્વભરમાં જાણીતું છે. અતીતની તવારીખમાં 'સંસ્કાર સેતુ' બનેલા આ ગરવા પ્રદેશમાં અનેક સમૂહો વિવિધ સ્થળોએથી આવ્યા અને ગયા પણ. આવેલી પ્રજાઓ જેમ પોતાના સંસ્કારો અહીં છોડતી ગઈ તેમ અહીંથી ગયેલાઓ પણ કચ્છી સંસ્કારોને લઈને દેશ-દેશાવરમાં ફેલાતા ગયા.

વિશાળ સમુદ્ર કાંઠો ધરાવતા રાજ્યને દેશ દેશાવરથી વેપાર-વણજથી જોડાયેલા આ પ્રદેશની જનતાએ ભારત અને ભારતની બહાર પણ 'વસુદેવ કુટુંબકમ્' તથા વૈદિક સંસ્કૃતિની ઉદાત્ત ભાવના સાથે જ્યાં પણ ગયા તે ગામ, પ્રદેશ કે દેશ; અરે પડોશીને પણ સંસ્કાર સંપન્ન થાય, સમૃદ્ધ થાય એવી ખેવના રાખીને જે તે પ્રદેશ કે દેશના વિકાસમાં પોતાનું યોગદાન આપ્યું છે તો વતન કચ્છના ભાઈ-ભાંડરોનો પણ ખ્યાલ રાખ્યો છે. એની મુશ્કેલીમાં મદદરૂપ થવા હંમેશાં પહેલ કરી છે. દેશ પરદેશની ધરતી માથે જ્યાં જ્યાં કચ્છીઓ જઈ વસ્યા છે ત્યાં ત્યાં એક કચ્છ ખડું કરી દીધું છે. કચ્છીઓની કચ્છની બહાર મુંબઈમાં સૌથી વધારે વસતી છે અને મુંબઈના વિકાસમાં કચ્છીઓનું પ્રદાન પણ સવિશેષ રહ્યું છે. મુંબઈના કેટલાય વિસ્તારોના નામ કચ્છીઓના નામ સાથે સંકળાયેલા જોવા મળે છે. મોટાભાગે આવા નામો કોઈ વિશેષ વ્યક્તિ કે દાનવીરના નામ સાથે જોડાયેલું હોય છે પરંતુ મુંબઈના પરા કલ્યાણનું નામ તો એક સામાન્ય કચ્છી મજૂરના નામ સાથે જોડાયેલું છે તેથી તેનું મહત્ત્વ વધી જાય છે. કલ્યાણ એ મુંબઈ સાથે જોડાયું તે પહેલાંથી જ પોતાનો ગૌરવશાળી ઇતિહાસ ધરાવે છે. તેનો ભૌગોલિક પરિચય મેળવીએ તો એ મહારાષ્ટ્ર રાજ્યનું પશ્ચિમ રેલવેનું એક મહત્ત્વનું જંકશન છે. તેને મુંબઈના અન્ય પરા ડોંબીવલી સાથે જોડીને સંયુક્ત મહાનગર પાલિકાનું નિર્માણ કરાયું છે. નવી મુંબઈ, થાણે, ઉલ્લાસનગર, અંબરનાથ, કરજત, વસઈ અને વિરારની સાથે જ તેનો સમાવેશ બૃહદ મુંબઈ સાથે કરવામાં આવ્યો છે. મુંબઈની નજીકમાં જ રહેવા માટેનું કલ્યાણ એ પ્રદૂષણ મુક્ત એક ઉત્તમ સ્થળ છે. વળી કલ્યાણ જંકશન એ મુંબઈથી લાંબા અંતરના તથા મુંબઈ ઉપનગરીય તમામ રેલવે વ્યવહારથી જોડાયેલું છે. આમ તો કલ્યાણનો ઇતિહાસ ઈ.સ. ૫૩૦-૫૩૫થી મળે છે પરંતુ તેનો અહીં ઉલ્લેખ અત્યારે અપ્રસ્તુત છે. કલ્યાણ જંકશનનું નામ કચ્છી સાથે કઈ રીતે જોડાયું એ રસપ્રદ ઘટના

વડીલ ધનજીભાઈ ભાનુશાલીના સૌજન્યથી અહીં રજૂ કરી છે.

ઘટના એવી છે કે, માંડવીના કલ્યાણજી શીવજી રોજીરોટી માટે પોતાનું નસીબ અજમાવવા ઈ.સ. ૧૮૩૦-૪૦ના અરસામાં મુંબઈ ગયા. આરંભમાં મુંબઈમાં કોઈ કામ ન મળતાં મજૂરી કરવાનું પણ આ કચ્છીએ પ્રેમથી સ્વીકાર્યું. એ સમયે મુંબઈના હાલના મસ્જિદ બંદર સુધી દરિયાના પાણી આવતા. પરંતુ પેસેન્જર લઈ આવતી સ્ટીમર કાંઠાથી ૩૦૦ મીટર દૂર ઊભી રહેતી. ત્યાં ઉતરતા શ્રીમંત પ્રવાસીઓ અને ખાસ કરીને બ્રિટીશ અમલદારોને પોતાના ખભે ઉંચકીને દરિયા કિનારે લાવવાનું કામ મજૂરો કરતા. કલ્યાણજી પણ આ કામ પ્રામાણિકતાથી કરતા. એક મુસાફરને ખભે બેસાડી, કિનારે લાવવાની મજૂરી ૧ પૈસો લે. તેમની નીતિ એવી કે જે દિવસે ૧૦ પૈસા મજૂરી મળી જાય તો ૧૧મો પૈસો પ્રવાસીઓ પાસેથી ન લેતા અને મફતમાં પ્રવાસીઓને કિનારે લઈ આવતા. એક દિવસ ત્યાં નખાતી રેલવેના કામે એન્ડરસન નામના બ્રિટીશ અમલદાર સ્ટીમર મારફત મુંબઈ આવ્યા અને કલ્યાણજી તેમને પોતાના ખભે ઉંચકીને કિનારે લઈ આવ્યા. અમલદારે ખુશ થઈ ચાર આના મજૂરીના તેમને આપ્યા. પરંતુ એ દિવસે કલ્યાણજીને મજૂરીમાં ૧૦ પૈસા અગાઉથી જ મળી ગયા હોઈ ચાર આના સ્વીકારવાની ના પાડી અને પોતાની ટેકની વાત કહી. આથી ખુશ થઈ એન્ડરસને પોતાનું વિઝિટીંગ કાર્ડ આપ્યું અને કંઈ કામ હોય તો યાદ કરવા કહ્યું. થોડા દિવસો વિત્યા પછી ખરાઈ કરવા કલ્યાણજી કાર્ડના આધારે એન્ડરસન પાસે પહોંચ્યો. ત્યાં એન્ડરસને તેમને ખૂબ માનપાન આપ્યા અને ચર્ચગેટથી નવા બની રહેલા સ્ટેશન સુધી રેલવે લાઈનના ટ્રેક પર માટી કામનો ઠેકો એન્ડરસને કલ્યાણજીને ખાસ આગ્રહ કરીને આપ્યો. અશિક્ષિત એવા કલ્યાણજીએ આ ઈજારો સ્વીકાર્યો એટલું જ નહીં પણ નિયત મુદત કરતાં છ મહિના વહેલું કામ પૂર્ણ પણ કરી આપ્યું. અને એ ટ્રેક પર તા. ૧૬મી એપ્રિલ, ૧૮૫૩ના રેલવે શરૂ કરાઈ ત્યારે આ ટ્રેક પરના રેલવે સ્ટેશનના લોકાર્પણ સમયે અંગ્રેજ અમલદારે કલ્યાણજી શિવજીને ખાસ મંચ પર બેસાડી એ નવા સ્ટેશનનું નામ કલ્યાણજીના નામ પરથી જ 'કલ્યાણ' સ્ટેશન અપાયું અને તેની પ્રામાણિકતા, ટેક અને ખંતનો ખાસ ઉલ્લેખ કરીને તેને ધન્યવાદ આપ્યા. આ ઘટના કચ્છના ઇતિહાસ સાથે કદાચ સીધી રીતે જોડાતી નથી પરંતુ કચ્છીયતની એક મિશાલ જરૂર બને છે.

'ભૂમા નિકેતન', ૨૨/બી, શિવમ્ પાર્ક, નાના યક્ષ મંદિર પાસે, માધાપર રિંગ રોડ, ભુજ, કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧.
ફોન : (૦૨૮૩૨) ૨૪૩૨૪૨, મો. ૯૯૯૮૨ ૨૦૪૭૮

નારી ગૌરવગાથા

ત્યાગમૂર્તિ : ભારતીય નારી 'અન્નિકા'

ચંદ્રકાંત પટેલ 'સરલ'

તવો વિભાગ.... નારી ગૌરવગાથા

નારી ઘરનું આભૂષણ છે, તેમ બધા કહેતા હોય છે. પરંતુ નારીનું સન્માન કરવાની સાથે તેમની આંતરિક શક્તિને બહાર લાવવામાં મદદ કરનારી વ્યક્તિઓ ઘણી ઓછી છે. ૮મી માર્ચ આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ હતો. આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠન યુ.એન.એ. દ્વારા તે દિવસે ખાસ ઉજવણી કરવામાં આવે છે. છેલ્લા કેટલાક વર્ષોમાં નારી જગતે પરિવારની જવાબદારી સાથે કલા, સાહિત્ય તથા કોર્પોરેટ જેવા ક્ષેત્રોમાં કાઠું કાઢ્યું છે. તાજેતરની કોરોના મહામારીમાં બિઝનેસ નારીઓએ પોતાના પરિવાર અને પ્રોફેશનલ લાઈફને બેલેન્સ કરીને સાબિત કર્યું કે નારી શક્તિ મહાન છે. આ મહામારીના સમયે નારીએ વોરિયર તરીકે મહાન સેવા પણ આપી હતી. આ રીતે જોઈએ તો નારી જગતે પોતાની જિંદગીના દરેક તબક્કે વિવિધ પ્રકારના અનેક મોરચા સંભાળવાના હોય છે અને સફળતાપૂર્વક સંભાળતી હોય છે. જેમાં તેની મહાનતાના દર્શન થાય છે. હકીકતમાં પુરાણકાળથી મનુષ્યના સાંસ્કૃતિક અને ધાર્મિક ઘડતરમાં સ્ત્રીઓની ભૂમિકા ખૂબ જ અગત્યની રહી છે. આ વિષય સંદર્ભમાં આપણે શરૂ કરીએ છીએ.... એક નવો વિભાગ... નારી ગૌરવગાથા.

લેખ મોકલાવવા આહવાન

સ્ત્રીઓમાં ખુમારી જગાવતા અને તેનાં સંબંધિત વિગત અન્યને પ્રેરણાદાયી બને તેવા લેખ આવકારપાત્ર છે. આ પ્રકારના લેખ અનુકૂળતાએ અત્રે પ્રકાશિત કરીશું.

આ વિષયે આપના લેખ મોકલાવવા આપશ્રીને આમંત્રણ છે.

તજશ લેખક, કવિ શ્રી ચંદ્રકાંતભાઈ પટેલનો આ વિષય પર આધારિત એક લેખ અત્રે પ્રસ્તુત છે.

— તંગી મંડળ

ભારતવર્ષનો ધર્મ ભારતવર્ષના પુત્રોથી નહીં, પણ પુત્રીઓ એટલે કે દીકરીઓના પ્રતાપે જ આજે અચળ - સ્થિર રહ્યો છે. ભારતીય નારીઓએ હજી પણ પોતાનો કર્તવ્ય-ધર્મ છોડ્યો નથી. જો તેણે સમયના પ્રવાહમાં તણાઈને પોતાનો સ્ત્રી તરીકેનો આદર્શ - ધર્મ છોડ્યો હોત, તો આ દેશ ક્યારનોય અધઃપતન અને નષ્ટતાને હવાલે થઈ ગયો હોત. છેક પ્રાચીનકાળથી લઈ વર્તમાનકાળ સુધી ભારતીય સ્ત્રીઓમાં સદ્વર્તન, સેવાભાવ, સંતોષ, પતિભક્તિ, સ્નેહ, દયા ને ત્યાગ - સમર્પણની જ્યોત અખંડ જલતી રહી છે.

આપણા જાણીતા મધ્યકાલીન ભક્ત કવિ શામળ ભટ્ટ સ્ત્રીઓ વિશે લખે છે કે, સ્ત્રીનું કર્તવ્ય પુરુષની ચિંતા દૂર કરવાનું અને પતિની ઉતરતી ઉંમરે તેના દુઃખોમાં ભાગ લેવાનું, તેની સેવા-ચાકરી કરવાનું છે. શામળ લખે છે કે :

જોબનમાં રે રંગ, સંગ સુખ ટાઢક તનની,
વહાલપણે કરી વાત મટાડે પીડા મનની.
સુખદુઃખમાં સમભાગ, રાગ રૂડો ગુણ ગાતી,
ચતુરા ચિત્ત હરનાર, સાર ઉરમાં મદમાતી.
વળી વૃદ્ધપણે સેવા કરે, દેખ્યાથી દિલદુઃખ ટળે,
એ અંતકાળે અળગી નહીં, બહુ સ્નેહ સાથે બળે.

આવી જ ત્યાગ સમર્પણની અને સેવાની મૂર્તિ એટલે અન્નિકા. ઉત્તર મથુરાના નિવાસી જયવીર નામના મોઢ વણિકની એ બહેન હતી. અન્નિકા એ કાળમાં આશ્રમમાં ભણી ઉચ્ચ વિદ્યા પામી હતી અને તમામ ૬૪ વિદ્યાઓમાં તે પારંગત હતી. સંગીત વિદ્યાની તાલીમ તો તેણીએ દિલથી લીધી હતી. ધોડેસવારી તેનો શોખ હતો. ધર્મક્ષેત્રે પણ તે આગળ હતી. પર્યુષણ વ્રતને તે સારી રીતે નિભાવતી હતી.

એકની એક બહેન અન્નિકા પ્રત્યે ભાઈ જયવીરને ખૂબ જ વહાલ હતું. **લાડકડી બહેનને કોઈ વાતની ઉણપ ન રહે તે માટે ભાઈ તકેદારી રાખતો.** કુમારી અવસ્થા વટાવી અન્નિકા યુવાનીમાં પ્રવેશી હતી. એકની એક બહેન તરફનો ભાઈ જયવીરનો વાત્સલ્યભાવ તેને અળગી કરવા જરાય રાજી ન હતો. જયવીર સમજતો હતો કે બહેને આજ નહીં તો કાલે, પારકે ઘેર મોકલવી જ પડશે. બહેન વિના પોતે પોતાને આત્મા વગરના શરીર જેવો મહેસૂસ કરશે. આવા વિચારે જયવીરે નક્કી કરી લીધું કે અન્નિકા વેરે જે કોઈ વરવા માંગે તેણે તેને વરીને આજન્મ મારા ઘરમાં જ (ઘર જમાઈ) રહેવાને બંધાવું પડશે.

આ વાત જયવીરે પોતાના મિત્ર દેવદત્ત સમક્ષ કરી અને કહ્યું કે, આજ નહીં તો કાલે અન્નિકાને વિદાય આપવી જ પડશે. માટે મારી આ શરતને માન્ય રાખે તેવો કોઈ વણિકપુત્ર હોય તો મને વાત કરજે. ત્યારે દેવદત્તે કહ્યું : ‘જયવીર, આપણે બંને મિત્રો છીએ અને સાથે વેપાર કરીએ છીએ. આપણે એકબીજાને સારી રીતે જાણીએ છીએ. હું અન્નિકાને સારી રીતે ઓળખું છું. જો તારી ઈચ્છા હોય તો હું અન્નિકાને વરવા તૈયાર છું અને તારી દરેક શરતનું ઋષભદેવ મહારાજને સાક્ષીમાં રાખીને પાલન કરવા હું બંધાઉં છું. હું તારા જ ઘરમાં રહીશ અને ઘર છોડીને હું મારે ઘેર કદી પણ નહીં જાઉં.’

પોતાની સાથે જ વેપાર કરતો અને ગુણમાં ગુણિયલ એવો દેવદત્ત અન્નિકાને ઘરજમાઈ તરીકે રહીને પરણવા તૈયાર થયો છે એ વાતથી જયવીર ઘણો જ રાજી થયો. તેણે ધામધૂમથી બંનેના લગ્ન કરાવી દીધા.

લગ્નને આઠ-નવ મહિના વીતવા આવ્યા હતા. દેવદત્તને માતા-પિતાની યાદ સતાવી રહી હતી. એક સ્ત્રીના મોહમાં પોતે માતા-પિતાની સેવાને બદલે અન્નિકાનાં સૌંદર્ય પાછળ ઘેલો બન્યો હતો, તે વાતથી દેવદત્ત ઘણો જ વ્યથિત હતો. પણ મિત્ર જયવીરની શરત ઋષભદેવ મહારાજની સાક્ષીએ અક્ષરસઃ પાળવાનું વચન આપ્યું હતું. તેથી તે માતા-પિતાના ઘેર જઈને તેમની સેવા ચાકરી કરી શકવા અસમર્થ હતો.

એવામાં એક દિવસ દેવદત્તને એના માતા-પિતા તરફથી પોતાને ગામ કુશીનગર તેડાવતો સંદેશો મળ્યો. સંદેશો વાંચતા દેવદત્તની આંખોમાં આંસુ ઉભરાઈ આવ્યા. સંદેશામાં તેના વૃદ્ધ અને અશક્ત એવા માતા-પિતાની સેવા કરવા માટે દેવદત્તને કુશીનગર આવી જવા જણાવાયું હતું. દેવદત્ત ભારે મૂંઝવણમાં મૂકાયો. **એક બાજુ વૃદ્ધ માવતરની સેવા કરવાની ફરજ હતી, તો બીજી બાજુ વચન પાલનની જવાબદારી હતી. તેના મનના ભારના બેચ પલડા ઊંચા નીચા થવા લાગ્યા.**

પતિની વ્યથા સુજાણ એવી અન્નિકા ન સમજે એટલી ભોટ ન હતી. તેણે આ બાબતે દેવદત્તને પૂછ્યું ત્યારે દેવદત્તે માતા-

પિતા તરફથી મળેલો સંદેશો અન્નિકાને વાંચી સંભળાવ્યો. સંદેશો સાંભળી અન્નિકા બોલી : ‘આપ નિશ્ચિત - નચિત થઈ જાવ. **આપના માતા-પિતા વૃદ્ધ થયા છે. આપણા બેચની ફરજ છે કે આપણે તેમની પાસે જઈને તેમની સેવા કરવી જોઈએ.** આ જગતમાં તમામ પ્રકારના ઋણમાંથી છૂટી શકાય છે, પણ માવતરના ઋણમાંથી પુત્ર ક્યારેય છૂટી શકતો નથી.

દેવદત્ત બોલ્યો : ‘પણ એ કેવી રીતે બને? મેં તારા ભાઈને આ ઘરમાં જ આજન્મ રહેવા વચન આપ્યું છે. વચનમાં ઋષભદેવ મહારાજને સાક્ષી તરીકે રાખ્યા છે. હું વચનભંગ થાઉં તો મારું જીવતર લાજે. દ્રવ્યનો નાશ થાય, ભાઈ-ભાંડુ ગુસ્સે થાય, માવતર મને કર્મહીણો ગણે, તો પણ વચન બંધાયેલો હું મારા વચનને નહીં તોડું. રાજી દશરથે પણ વચનને ખાતર પ્રાણનો ત્યાગ કર્યો હતો. જ્યારે હું તો પામર માનવી છું. હું મારા વચનને કેવી રીતે તોડી શકું?’

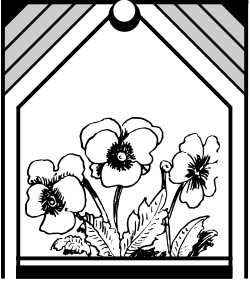
અન્નિકા ખૂબ જ સમજુ હતી. વળી વણિકની દીકરી. એટલે બુદ્ધિમાં પણ પાવરથી હોય એ સ્વાભાવિક ગણાય. તેણે કહ્યું : ‘હે સ્વામિનાથ! પુત્રએ પત્નીની નહીં પણ માવતરની સેવા કરવી જોઈએ. તમારા માતા-પિતા, એ હવે મારા પણ માતા-પિતા ગણાય. **માવતરની સેવા સમાન જગતમાં બીજું કોઈ તીરથ નથી કે સેવા પણ નથી.** તો પછી એમની ખાતર પ્રતિજ્ઞાભંગ થાય તો તેમાં દોષ નથી. વળી તમારું સ્વર્ગ તમારા માતા-પિતાના ચરણોમાં છે. તમને જે કાંઈ દૂરદર્શિતા મળી છે તે તમારા માતા-પિતાના પુણ્યસંસ્કારની પ્રસાદી છે. માટે હે સ્વામી! તમે ક્ષોભ ન અનુભવો અને કુશીનગર જવા માટેની તૈયારી કરો. હું મારા ભાઈ જયવીરને પણ સંતાનોની માતા-પિતા પ્રત્યેની ફરજ અને સેવા બાબતે સમજાવી લઈને આપના વચનમાંથી મુક્ત કરાવીશ.’

અન્નિકાએ પોતાના ભાઈ જયવીરને દાખલા - દલીલો અને વિવેકબુદ્ધિથી સમજાવ્યો અને પતિ દેવદત્તની સાથે પોતાના સાસરે જવાની રજા માંગી. અન્નિકાની વિવેકભરી અને ડાહી વાતો જયવીરને ગળે ઉતરી ગઈ. તેણે દેવદત્તને પોતાના વચનમાંથી મુક્ત કર્યો.

આ તાકાત છે સ્ત્રીમાં. સ્ત્રી અને પુરુષ બંને એકબીજાના આવરણ નીચે જ જીવી રહ્યા છે. એક આત્મા પોતાને બે વિભાગમાં એટલે કે પતિ અને પત્નીરૂપે વિભાજિત કરે છે. જેમ કે સમુદ્રછાપ જીવાણુંને બે આવરણ હોય છે. જેમાં એક આવરણ બીજા આવરણનું પૂરક છે. બહારનું આવરણ ન હોય તો છીપમાંનું જીવાણું બચી શકે નહીં. એમ સ્ત્રી અને પુરુષ પણ આવા પરસ્પરના આવરણોના સહારે જીવી રહ્યા હોય છે.

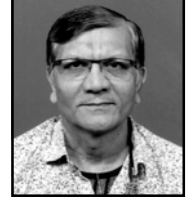
માત્ર પોતાની હયાતી ટકાવી રાખવા માટે નહીં, પણ બીજાની હયાતી જાળવી રાખવા માટે પ્રેમની ઉત્પત્તિ થઈ અને

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. - ૯ ઉપર)

નારી ગૌરવગાથા

સેંકડો દીકરીઓને મદદરૂપ બનતી :
નિશિતા રાજપૂત

પ્રવીણભાઈ જી. મેંદપરા

ભારતીય સંસ્કૃતિ ઋગ્વેદકાળથી પણ ઘણી આગળ છે. માનવ જીવનના ઉગમની સાથે જ સંસ્કૃતિનો ઉગમ થયો. આ સંસ્કૃતિએ જ માનવને ઘડ્યો છે, શણગાર્યો છે અને તેનામાં પરોપકારી ભાવના અને ત્યાગના લીંપણ અને માનવીય મૂલ્યોને ઉજાગર કર્યા છે. **સાર્વજનિક જીવન તરફ ચિંદગીને વહાવવા અને તેમાં રહીને સમાજસેવા કરવા તરફ હોડ જામી છે પરંતુ એ લક્ષ્ય સિદ્ધ બહુ ઓછાથી થાય છે. સેવા એટલે, 'નિઃસ્વાર્થભાવે કોઈને મદદ વાસ્તે કરેલું કર્મ.'** તે ધર્મમાં આવેષ્ટિત પામ્યો છે.

આજે સાચા ત્યાગ અને સમર્પણ વગરની સેવા, સેવકોને ફળતી નથી. સેવાના આદર્શ પાછળ જે ત્યાગ હોવો જોઈએ તેવો ત્યાગ રાષ્ટ્ર અને માનવસમાજ માટે વર્તમાન સમયમાં દેખાતો નથી. આજે સેવાના નામે મેવા ખાવાવાળા સેવકોનો ફાલ મોટો છે. પરંતુ તેની સામે ત્યાગનો ફાલ જૂજ પ્રમાણમાં દેખાય છે.

પ્રત્યેક માણસે સમાજ, પોતાના દેશ, જીવનની ઉન્નતિ અને આદર્શો માટે બને તેટલી સેવા કરવી જોઈએ. આધ્યાત્મિક બનીને પ્રભુની સેવા કરવી એ બરાબર છે પરંતુ અર્કિયન, નિરાધાર જીવો પ્રત્યે પણ દયા રાખી તેમને મદદરૂપ બનવું એ પણ એક ધર્મ છે, ભક્તિ છે.

ગીતામાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ કહે છે કે જે અન્ય લક્ષ્યોનો ત્યાગ કરીને અનન્ય ભક્તિ દ્વારા પરમેશ્વરની સેવા કરે છે, તે ત્રણે ગુણો : સત્વ, રજ અને તમોગુણને ઓળંગી મોક્ષ પામે છે.

આત્માની સેવા એ જ પરમાત્માની સેવા છે. દરેક જીવમાં જે આત્મા વસે છે, તે સ્વયં પરમાત્માનો જ અંશ છે. **માટે દરેક જીવની સેવા કરવાથી મોક્ષ અવશ્ય પ્રાપ્ત થાય છે.**

સેવાના ત્રણ પ્રકાર છે : સાત્વિક, રાજસિક અને તામસિક. જેમાં અભિમાન રહિત સેવા તે સાત્વિક સેવા છે. સ્વાર્થ સાથે કરેલી સેવા એ રાજસ સેવા છે અને પરિણામ જોયા વિના અજ્ઞાનથી કરેલી સેવા એ તામસિક (તામસ) સેવા છે.

એક નાનકડો પ્રસંગ છે : એક શહેરમાં ભાડેથી ગાડી ફેરવનારો એક ધોડાગાડીવાળો માણસ દયાવાન અને ધર્મને માનનારો હતો. એક દિવસ તેણે ધર્માચાર્ય રબીને પૂછ્યું, 'હે મહારાજ, ધર્મ પ્રત્યે મને ખૂબ શ્રદ્ધા છે. ભગવાનનાં દર્શન

કરવાની હંમેશાં તાલાવેલી રહે છે, પણ હું મારા પરિવારનું ભરણપોષણ થાય તે માટે એક ગામથી બીજે ગામ ગાડી હાંક્યા કરું છું. આથી પ્રભુના દર્શન કે તેમની પ્રાર્થના કરવા મંદિરે જઈ શકતો નથી. તો હું શું કરું? હું મારો આ ધંધો છોડી દઉં? મને ભગવાન અત્યંત વહાલા છે.'

સંત રબીએ ગાડીવાળાનો સવાલ સાંભળીને પૂછ્યું, 'ભાઈ! શું ક્યારેય તું રસ્તામાં જતા વૃદ્ધ ગરીબ મુસાફરને મફતમાં ગાડીમાં બેસાડે છે ખરો?'

ગાડીવાળો બોલ્યો : 'હા મહારાજ! ઘણીવાર આવા પ્રસંગો બને છે. રસ્તે જતા જરા વૃદ્ધો, અર્કિયન ચાલકો વગેરેને હું ગાડીમાં પૈસા લીધા વિના બેસાડું છું.' ત્યારે સંત રબી કહે : '**ભાઈ, તું આમ જ કામ ચાલુ રાખજે. આ રીતે તું ભગવાનની સેવા કરતો રહે. તારે કોઈ મંદિરે જવાની જરૂર જ ક્યાં છે? તારી મદદ ભાવનામાં જ પરમેશ્વર આવી વસ્યો છે.**'

આવી જ સેવાની હિમાયતી આદર્શ દીકરી વડોદરામાં વસે છે. નારી ગૌરવને આભે અડાડી તેમણે ભારતીય સંસ્કૃતિના ધબકારને વધારે ધબકાવીને ગૌરવ વધારવાનું મોટું ઉદાહરણ પૂરું પાડ્યું છે.

**હું શૌર્યમાન, હું કાંતદર્શી, કહો ન અબળા,
અબળાપણું મારું તો દયાની લહાણમાં છે.**

નારીની ઓળખાણ શું સૌંદર્ય એકમાત્ર છે? નારીના આદર અને ગૌરવની અનેક કહેવતો છે. જેવી કે : બાપનું ઢાંકણ બેટડો, ઘરનું ઢાંકણ નાર. નારી તું નારાયણી, નારી નરનું નૂર એવી અનેક કહેવતો છે. પ્રાચીન સમયમાં ગાર્ગી, લોપામુદ્રા, માહિષ્મતી જેવી વિદુષી નારીઓની અનેક કથા તથા વર્તમાન સમયમાં અનેક નારીઓએ દેશ, સમાજ, ઘર-પરિવારમાં નામનાઓ મેળવી છે.

સંસાર સાગરમાં સુધારત રેલાવતી નારી ફૂલ શી કોમલ અને વજ્રથી કઠોર, શુધ્ધતાનો પર્યાય, સુગંધી વ્યક્તિત્વની સ્વામિની છે. ધારે તો અવશ્ય પોતાના ધારેલા આકાશને આંબી જઈ અવકાશે ઉત્કર્ષ પામે છે. **નારીને અબળા અને સબળા કહી છે. નારી અબળા એટલે પોતાની મર્યાદામાં રહીને**

પ્રેમનો પર્યાય અને ક્રુણાનો સાગર છે. પોતાના નાના બાળકને પ્રેમથી નવડાવે છે અને જ્યારે તે બાળક ઉપર જોખમ આવે ત્યારે તે એક વીરાંગના બનીને જીવ આપતા પણ અચકાતી નથી. એટલે તેને સબળા અને વીરાંગના કહી છે.

એ દીકરીનું નામ નિશિતા રાજપૂત છે. આ દીકરીએ હુમન રિસોર્સિસ મેનેજમેન્ટમાં પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએશનનો ડિપ્લોમા કર્યો છે. આ દીકરીને સેવાના સંસ્કારો બાળપણથી મળ્યા છે. નિશિતા કહે છે : **જગતના તમામ દાન કરતાં ચડિયાતું દાન એ વિદ્યાદાન છે.** આજે દેશમાં હજારો દીકરીઓ એવી છે કે જેમને ભણવું છે પણ ફી ભરવાના પૂરા પૈસા તેમના પરિવાર પાસે નથી હોતા. ફી વગર કોઈ શૈક્ષણિક સંસ્થા એડમિશન નથી આપતી. નાણાં વગર આવી દીકરીઓ અભ્યાસથી વંચિત રહે છે.

ફીના પૂરા નાણાં ન હોવાથી આવી હોંશિયાર દીકરીઓને ઉચ્ચ અભ્યાસથી વંચિત રહેવું પડે છે, ને પરિવારને મદદરૂપ બનવા મજૂરીકામે વળગવું પડે છે.

નિશિતાએ આવી દીકરીઓનો સર્વે કર્યો અને છેલ્લા દસ વર્ષ એટલે કે વર્ષ ૨૦૧૧થી વડોદરા શહેર અને આસપાસના ગામોની સેંકડો દીકરીઓની સ્કૂલ ફી ભરી રહી છે. **૨૦૧૧માં ૧૫૧ દીકરીઓની ફી ભરી હતી.** નિશિતા દાતાઓ પાસેથી માત્ર ‘એકાઉન્ટ પેઈ’ ચેક સ્વીકારે છે ને **આજે ૨૦૨૧ સુધીમાં ૨૯,૦૦૦ જેટલી દીકરીઓની ફી ભરી છે.**

C/o. કનૈયા પ્રોવિઝન સ્ટોર,
બાગ દરવાજા, શાક માર્કેટ રોડ,
માણાવદર-૩૬૨ ૬૩૦. મો. ૯૯૨૫૯ ૩૨૧૬૬

**કુદરતનું મહાન સર્જન....
નારી જાતિનું સન્માન કરીએ....**

- કોઈપણ વ્યક્તિને જ્યારે પોતાની માની યાદ આવે ત્યારે આંખમાંથી આંસુઓ સરી પડતા હોય છે.

નારી જાતિને લાખ લાખ વંદન!!

ગિરધરલાલ એચ. સોલંકી
બાલાસરા શેરી, શ્રીજી કૃપા,
માણાવદર-૩૬૨ ૬૩૦ (જિલ્લો : જૂનાગઢ)

- ★ નારી જાતિને પ્રેમ આપીએ.
- ★ તેમનું ઉચિત સન્માન કરીએ.
- ★ ધાર્મિક કાર્યમાં તેમનું માર્ગદર્શન લઈએ.
- ★ તેમની સેવાની કદર કરીએ.
- ★ કોઈની હાજરીમાં તેમનું કદી પણ અપમાન ના કરીએ.
- ★ માત્ર વાસના તૃપ્ત કરવાનું અંગ ના માનીએ.
- ★ તેમના વિશાળ અનુભવનો સર્વાંગી લાભ લઈએ.
- ★ તેમના પ્રેમની કિંમત કરીએ.
- કચ્છ - અંજારમાં ઘણા વર્ષો અગાઉ જેસલ જાડેજા નામનો એક મહાન લુંટારો થઈ ગયો. સતી તોરલની સમજાવટથી જેસલ જાડેજાએ પોતાની લુંટકાટની કામગીરી છોડી દીધી. ત્યારબાદ જેસલ પીર તરીકે ઓળખાવા લાગ્યા અને પૂજનીય બન્યા. આ વાર્તા મુજબ અંજારમાં જેસલ-તોરલની સમાધિ છે.
- શિવાજી મહારાજે હિંદુ ધર્મનું રક્ષણ કર્યું, તેમાં માતા જીજ્ઞાબાઈનો અમૂલ્ય ફાળો નોંધાયેલો છે.
- કોઈ વિચિત્ર ઘટનાના સમયે અથવા તો અવનવા પ્રસંગે મનુષ્ય દ્વારા બોલાઈ જાય છે.... ‘હે મા...!’ એક દિવસ હું સાઈકલ પર માણાવદરથી વેળવા તરફ જતો હતો. ત્યાં અચાનક જ મારી સાઈકલનું આગળનું વ્હીલ રોડની સાઈડમાં એક ખાડામાં ઉતરી ગયું...! મારાથી સહેજે બોલાઈ ગયું... ‘હે...મા...’ અને વ્હીલને મારા હાથે આમતેમ કર્યું અને જાણે ચમત્કાર સર્જાયો. મારી સાઈકલનું વ્હીલ સીધું થઈ ગયું.

સુમિ રે.... બલબીરા

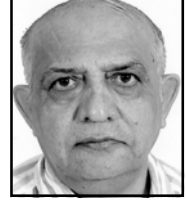
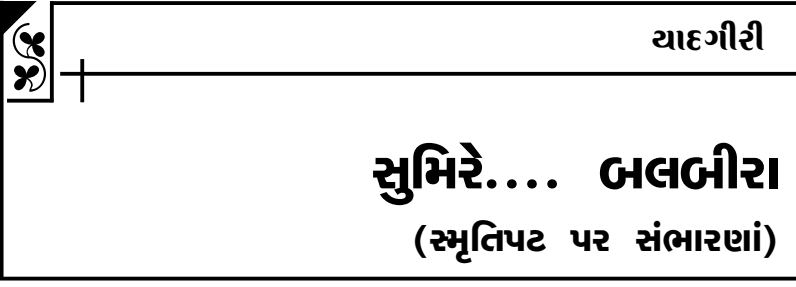
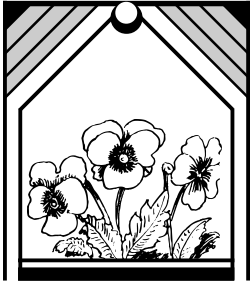
(અનુસંધાન : પાના નં. - ૩૦ ઉપરથી ચાલુ)

બાઈક ઘસડાવાનો અવાજ સાંભળીને, આજુબાજુના ખેતરોમાં કામ કરતા માણસો, બાઈક પડેલું જોઈને દોડી આવ્યા. સંજયને અને બાઈકને ઊભા કર્યા. સહેજ ઘસરકો પણ થયો નહોતો અને બાવળની શૂળો પણ છેટી રહી ગઈ હતી. ત્યાંજ એના સેલ ફોનની રિંગ વાગી. મેં ફોન કર્યો હતો. એણે કહ્યું, ‘પપ્પા, રસ્તામાં જ છું, આવું છું.’ ફોન પૂરો કરીને મોબાઈલની સ્ક્રીન સામે તેણે જોયું, તો જોતો જ રહી ગયો! અરે આ શું? જે સ્ક્રીન પર એણે કોઈ કુદરતી દશ્ય મૂકેલું, એના બદલે હનુમાનજીનો ફોટો સ્ક્રીન પર આપમેળે આવી ગયેલો. કઈ રીતે?!

શરીર ઘસડાવાથી મોબાઈલમાંથી કુદરતી દશ્યને બદલે હનુમાનજીનો ફોટો જોઈ, આશ્ચર્ય, આનંદ અને ઉત્સાહથી મનમાં હનુમાન દાદાની કૃપા વાગોળતો ઘરે પરત આવ્યો. રસ્તામાં બનેલી હકીકત અમને જણાવી ત્યારે અમને સૌને અહેસાસ થયો કે ‘સંકટ કટે મિટે સબ પીરા.....’

કોઈપણ બાબતે અંધશ્રદ્ધા નહીં પરંતુ પોતાનો વિશ્વાસ જ મોટી વસ્તુ છે. પોતાના મનમાં જરા પણ મેલ-પાપ હોય નહીં તો ગમે તેવી આફતના સમયે વ્યક્તિનો આપોઆપ બચાવ થાય છે. ઉપરની હકીકત આ વાતનું સમર્થન કરે છે.

સૌજન્ય : શરદબાઈ ભુટાક

સંપાદન :

બલવીરસિંહ બડેજા

સત્ય ઘટના પર આધારિત....

પ્રિન્ટિંગ મિસ્ટેક

ઘણાં વર્ષો પૂર્વે મારા પિતાશ્રીને થયેલો એક અનુભવ, જે મને તેઓએ કહેલ, તે યાદગાર પ્રસંગની રજૂઆત અત્રે કરું છું.

મારા પિતાશ્રીના એક મિત્રએ તેમને એક પુસ્તક ભેટમાં મોકલાવ્યું હતું. પ્રથમ પાના પર લેખકનાં માતૃશ્રીનો ફોટો હતો અને ફોટા નીચે સ્વ. જમનાબેન સુચક (માતાજીનું નામ) લખેલ હતું. છાપકામ કરનારે માતૃશ્રીનાં નામની આગળ સ્વ. એટલે સ્વર્ગસ્થ છાપેલું, જે ખરેખર ભૂલ હતી. ત્યાં ગંગા સ્વરૂપ (ગં.સ્વ.) હોવું જોઈતું હતું કારણ તે સમયે તેમના માતૃશ્રી હયાત હતા પણ વિધવા હતા.

મારા પિતાશ્રીને થયું કે લેખકના માતૃશ્રીનું અવસાન થયું લાગે છે. તેથી તેમણે પોતાનો શોક પ્રદર્શિત કરવા લેખકને એક પોસ્ટકાર્ડ લખીને દિલસોજી વ્યક્ત કરી હતી. પરંતુ હકીકતમાં થયું એવું કે માતૃશ્રીનાં અવસાનના ત્રીજા-ચોથા દિવસે લેખકશ્રીને પોસ્ટકાર્ડ મળતાં તેમને પણ આશ્ચર્ય થયું હતું. વાસ્તવમાં જ્યારે અન્ય એક લેખક મિત્રે પેલા લેખકને ભૂલની જાણ કરી ત્યારે શું ભૂલ થઈ હતી તેની ખબર પડી.

બે અઠવાડિયા પછી લેખકશ્રીએ મારા પિતાશ્રીને વળતો જવાબ લખ્યો કે તમે શોક સંદેશો લખેલો ત્યારે મારા મા ખરેખર જીવિત હતા પણ જ્યારે પત્ર મળ્યો ત્યારે હયાત ન હતા. આમ પ્રુફ રીડિંગ તથા પ્રિન્ટિંગ ભૂલને કારણે જે ઘટના ઘટી હતી તે મને હજી પણ યાદ આવે છે.

— ભરત અંબારિયા

'આસોપાલવ', ઇન્કમટેક્સ સોસાયટી, રૈયા રોડ,
૨૧૪૬૦૨-૩૬૦ ૦૦૭. મો. ૯૪૨૬૪ ૧૭૮૫૪

**શ્રદ્ધાનો વિષય હોય તો પુરાવાની જરૂર નથી,
આમ છતાં....**

અમારા પરિવારમાં એક સમયે સત્ય ઘટનાનો અદ્ભુત અનુભવ થયો હતો, જેની વિગત ટૂંકમાં નીચે મુજબ છે.

બ્રાહ્મણના કુટુંબમાં જન્મ એટલે ધર્મ અને આસ્થાના ગુણો જન્મજાત હોય જ. છતાં મને અમર એવા હનુમાનજી ઉપર વધુ શ્રદ્ધા. બાળપણથી હનુમાન ચાલીસાનો પાઠ કરવાની ટેવ. આજની યુવા પેઢી માને કે ના માને પણ જીવનની ઘટમાળમાં આવેલી મુશ્કેલીઓમાં મને હનુમાન ચાલીસાના બળે હેમખેમ પાર ઉતારીને, મારી શ્રદ્ધાને મજબૂતી બક્ષી છે.

નિવૃત્તિ પછી રહેવાનું મહુવા, પરંતુ બાજુના શહેર રાજુલા બાજુ કામકાજ અંગે આવવા જવાનું કાયમ રહે. મહુવા રાજુલા રોડ પર લગભગ ૧૫ કિ.મી. દૂર એક ખતરનાક વળાંક છે. વાહન ચલાવનારાઓ સહેજ પણ ગફલતમાં રહે, તો અકસ્માતનો ભોગ બન્યાના કાયમ પ્રસંગો બને.

ઘરની ગાડી માટે મહુવાની માર્કેટમાં સ્પેરપાર્ટસ મળતા ન હોવાથી અને બાજુના રાજુલામાં જરૂરી સ્પેરપાર્ટસ મળશે તેની જાણ થતાં, નાનો દીકરો સંજય બાઈક લઈને, ગાડીના પાર્ટસ લેવા રાજુલા ગયો.

'ભાઈ, સાયવીને જજે. ખાસ તો પંદર કિ.મી.ના વળાંકે ધ્યાન રાખજે. ઉતાવળ કરીશ નહીં.' પત્નીએ ચિંતા વ્યક્ત કરી શિખામણ આપી.

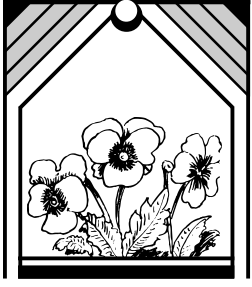
'અરે, કાંઈ નહીં થાય. મારા હનુમાનજી દાદા આપણી સાથે છે. 'સંકટ કટે મિટે સબ પીરા, જો સુમિરે હનુમંત બલબીરા.' કહીને મેં નિશ્ચિત રહેવા જણાવ્યું. પણ....

'ઘટમાં ઘોડા થનગને ને આતમ વિંઝે પાંખ, વનદીઠેલી ભોમ પર યૌવન માંડે આંખ.'

યુવાન દીકરો કાર માટે સ્પેરપાર્ટસ લેવા રાજુલા ગયો અને બપોરે પરત આવતો હતો ત્યાં જ — એ જ વળાંકે અને એજ જગ્યા, ટ્રાફિક નહોતો અને બાઈકની સ્પીડ વધુ હતી અને એ જ વળાંક પર ક્યાં ગફલત થઈ, બાઈક લપસી. સારું હતું કે હેલ્મેટ પહેરેલી હતી પણ વળાંકનો રસ્તો પહોળો કરવા, કાપેલા બાવળિયાની શૂળો ચારે તરફ વેરવિખેર પડી હતી.

યોગાનુયોગ એ વખતે મને સૂઝ્યું કે, 'હજી સંજય કેમ ના આવ્યો? અત્યારે તો આવી જવો જોઈએ!' મેં ફરી એકવાર હનુમાન ચાલીસાનો પાઠ કર્યો.

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. — ૨૯ ઉપર)

સ્વાસ્થ્ય

વર્લ્ડ સ્લીપ ડે - ૨
(World Sleep Day)

ડૉ. મહિલાલ ગડા
(સિનિયર
મનોચિકિત્સક)

ડૉ. દીપ્તિ શાહ (ગડા)
(બાળકો તથા પુખ્તવય માટેના
મનોચિકિત્સક)

આપણે 'મંગલ મંદિર'ના ગત અંકના લેખમાં જાણ્યું કે વર્લ્ડ સ્લીપ ડે - જાગતિક વિશ્વ નિદ્રા દિવસ - ૨૦૦૮થી માર્ચ મહિનામાં મનાવાય છે. વિશ્વ નિદ્રા દિવસના જાહેર જનતાની જાણકારી માટે કાર્યક્રમો યોજાય છે. જેમાં સ્ફૂર્તિદાયક તથા સ્વાસ્થ્યમય ઊંઘ અને ઊંઘની સમસ્યાઓ માટે તથા સારવાર માટેની વૈજ્ઞાનિક માહિતી અપાય છે.

આ વર્ષે ૧૮ માર્ચ, શુક્રવારના દિવસે વિશ્વ નિદ્રા દિવસ મનાવવામાં આવ્યો. આ વર્ષનું સૂત્ર છે : “નિયમિત ઊંઘ, સ્વાસ્થ્યમ ભવિષ્ય.” (Regular Sleep, Healthy Future).

બ્રેઈનમાં આવેલ શારીરિક અવયવો (લિમ્બિક સિસ્ટમના અવયવો હાઈપોથેલામસ, સુપ્રાકાર્થસ્મેટિક, ન્યુક્લિયસ, બ્રેઈન સ્ટેમ, થેલામસ, પિનિયલ ગ્રંથિ) ઊંઘનું નિયમન કરે છે. મેલેટોનિન તથા ગાબા ન્યુરોટ્રાન્સમિટર્સ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે.

બ્રેઈન વેવ તથા ન્યુરોનલ પ્રક્રિયા પરથી ઊંઘના તબક્કાઓનું વર્ગીકરણ કરાયેલ છે. નોન-રેપિડ આઈ મુવમેન્ટ સ્લીપ (NEEM) - સ્ટેજ-૧, સ્ટેજ-૨, સ્ટેજ-૪ તથા રેપિડ આઈ મુવમેન્ટ (REM) તબક્કાઓ છે.

મનુષ્યને સપનાઓ આર.ઈ.એમ. તબક્કામાં આવે છે. પરોઢિયે આવેલા સપનાઓ ઘણી વખત યાદ રહે છે.

આ લેખમાં ઊંઘની સમસ્યાઓ તથા સારવાર વિશે માહિતી મેળવીએ.

● **ઊંઘની સમસ્યા (અનિદ્રા) (Insomnia) :**

૧. **ઊંઘ મોડેથી આવે :** શરૂઆતમાં ઊંઘ આવવામાં તકલીફ થાય (Early Night Insomnia). એક વખત ઊંઘ આવે પછી ઊંઘમાં ખલેલ ન પહોંચે.
૨. **રાત્રિમાં વચ્ચેના સમયમાં ઊંઘ ઉડી જાય** (Middle Night Insomnia) શરૂઆતમાં ઊંઘ આવે પણ વચ્ચે ઊંઘ ઉડી જાય અને પછી ઊંઘ ન આવે પરંતુ પરોઢિયે ઊંઘ આવે. સવારના સમયસર ઊંઘ ઉડી જાય.
૩. **વહેલી સવારે ઊંઘ ન આવે** (Early Morning Insomnia) : પરોઢિયે વહેલી ઊંઘ ઉડી જાય અને પછી

ઊંઘ ન આવે.

ઊંઘ આવવા માટેની બધી સગવડો હોવા છતાં ઉપરોક્ત તકલીફમાંથી એક અથવા વધારે તકલીફ હોય / થાય તો અનિદ્રાની તકલીફનું નિદાન થાય છે.

● **નિદાન :**

અનિદ્રા, એ બીમારીનું લક્ષણ છે. બીમારીનું નિદાન નથી. અનિદ્રાના લક્ષણનું બે વિભાગમાં વર્ગીકરણ કરાય છે.

૧. પ્રાથમિક (Primary Insomnia)
૨. દ્વિતીય (Secondary Insomnia)

અનિદ્રાની ફરિયાદ દ્વિતીય કે અન્ય બીમારીને લીધે હોય તો મૂળ બીમારીની યોગ્ય સારવાર કરવાથી મૂળ બીમારી કાબૂમાં આવે છે તથા અનિદ્રા લક્ષણ પણ દૂર થાય છે. અનિદ્રા માટે અલગથી સારવાર કરવાની આવા કિસ્સામાં જરૂર નથી. ટાઈફોઈડની બીમારીવાળા દર્દીને મૂળ બીમારી ટાઈફોઈડ માટે દવા અપાય છે, નહીં કે તાવ માટે.

● **સારવાર :**

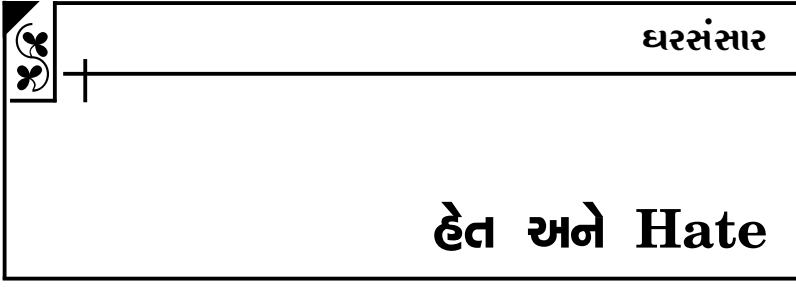
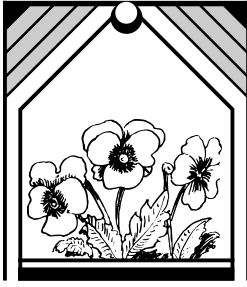
અનિદ્રાની ફરિયાદ પ્રાથમિક અનિદ્રાની બીમારી તરીકે હોય કે કોઈક વખત દ્વિતીય બીમારીની યોગ્ય સારવાર બાદ પણ અનિદ્રાની ફરિયાદ રહે તો નીચે પ્રમાણે સારવાર કરાય છે.

દવા સિવાયની સારવારની પદ્ધતિઓ
(Non-Pharmacological Methods)

(અ) ઊંઘ માટેના સોનેરી નિયમો તથા ટેવો (Good Sleeping Habits, Sleep Hygiene)

૧. બેડરૂમ શાંત, આરામદાયક, અંધકાર / હળવા પ્રકાશવાળો હોવો જોઈએ. બહારથી ખલેલ ન પહોંચે.
૨. શરીરની સ્થિતિ (Position) સૂતી વખતે આરામદાયક હોવી જોઈએ.
૩. પથારીનો ઉપયોગ ફક્ત સૂવા માટે જ કરો. દિવસના ભાગમાં કે સાંજે પથારીમાં આળોટવાનું ટાળો.

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. - ૩૫ ઉપર)

....નાટકનો પડદો ઉંચકાય છે....

અંક : પહેલો, દૃશ્ય : પહેલું....

એક માતા પોતાના બાળકને હેતથી, તેની આંગળી પકડીને નિશાળે મૂકવા જાય છે. બાળક રડે છે. કહે છે, ના.. મા... મારે નિશાળે નથી જવું. તારી પાસે જ રહેવું છે. મા, તું મને મૂકીને ના જતી... મા, આવું શું કરે છે? મા, હવે હું નહીં રહું. પણ મા કહે છે, જો બેટા, તારે નિશાળમાં ભણી, સારું શિક્ષણ મેળવી તારે મોટા માણસ વિનયી, સજ્જન, હોંશિયાર બનવાનું છે. આપણા કુળનું નામ રોશન કરવાનું છે. બાળક ખૂબ રડે છે, પરંતુ માતા હૃદય કઠણ કરી બાળકને નિશાળે મૂકી ઘર તરફ મનોમન ઊંચા વિચારો કરતી કરતી પાછી ફરે છે. મનમાં દીકરાના હિતના વિચારો ચાલુ છે. તેનું આ હેત, તેના હિત માટે છે. માટે મા કમર કસી, કષ્ટ વેઠી, ઉજાગરા કરી, ભણાવવા માટેના તમામ પ્રયત્નો કરે છે.

.... ૨૫ વર્ષ પછી....

અંક : બીજો, દૃશ્ય : પહેલું

સમય વહેતો જાય છે. બાળક, બાળક મટી કિશોર અવસ્થામાંથી હવે યુવાન બને છે. ઘરમાં તેની પસંદગીની સુંદર મજાની પુત્રવધૂ આવે છે. ઘર હર્ષભર્યું લાગે છે. તેમાં વળી સમયાંતરે પૌત્રનો જન્મ થતાં ઘરમાં બાળકની કિલકિલાટી... કલરવ... ગુંજનથી આનંદનું વાતાવરણ સર્જાય છે. માતાના અનુભવથી, પુત્રનું લાલન-પાલન સુંદર થાય છે. પુત્ર અને પુત્રવધૂ નિશ્ચિત અને ખુશ છે. બાળક મોટો થાય છે. માતાને પણ આનંદ છે.

ત્યાં જ એક દિવસ એ યુવાન માતાનો હાથ પકડી, હાથમાં ભેગ પકડાવી ઘરડાઘર તરફ લઇ જાય છે. મા ઘણી આજીજી કરે છે, આર્કંદ કરે છે. બેટા, મારે ત્યાં નથી જવું. મને તારી પાસે રહેવું છે. હું ઘરના એક ખૂણામાં પડી રહીશ. મારે તારી, તારા બાળકોની હૂંફની જરૂર છે. બેટા પ્લીઝ, મને ક્યાંય નહીં ફાવે. આ પિંડને અહીં પાંજરામાં પડી રહેવા દે. પણ દીકરો કહે છે, 'મા, હવે મને તારી જરૂર નથી. હું તારા હિત માટે તારી પાછળની ઉંમર શાંતિથી પસાર થાય, તને તારી ઉંમરના માણસો મળે માટે જ તને ઘરડાઘરમાં મૂકવા આવું છું.' દીકરો માને મૂકીને ચાલ્યો ગયો. માનું હૃદય ભાંગી પડ્યું.

મન અતીતમાં સરી પડ્યું. શું આવો દિવસ જોવા માટે મેં

તન-મન-ધનથી દિવસ-રાત જોયા વગર, આ દુઃખ જોવા માટે મેં મારા દીકરાને મોટો કર્યો?

વાવો તેવું લણો...

કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે ઘરડાઘરો વધી રહ્યા છે તેનું કારણ શું? જે મા-બાપે તમને લાગણી અને પ્રેમનું સિંચન કરી મોટા કર્યા, તેમને જ્યારે તમારા સહારાની જરૂર છે, ત્યારે જો તમે તેમને વૃદ્ધાશ્રમ કે ઘરડાઘરમાં મોકલશો તો તમે ક્યારેય તમારો વિચાર કર્યો છે કે ભવિષ્યમાં તમારું સંતાન પણ આ કાર્ય કરી શકે છે!

...૫૦ વર્ષ પછી....

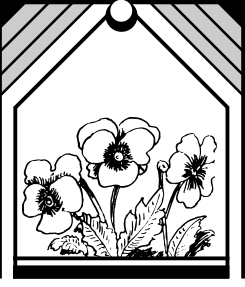
પેલા દંપતીનું નાનું બાળક હવે કિશોરાવસ્થામાંથી યુવાન બન્યો. એક દિવસ તે એક ફોર્મ લઈ આવ્યો. તેણે પોતાના પપ્પા-મમ્મીની સહી લીધી. પપ્પા પૂછે છે કે, બેટા, આ શાનું ફોર્મ છે? ત્યારે તે બાળક મટી યુવાન બનેલો પોતાના પપ્પાને જવાબ આપે છે. 'પપ્પા, જો તમે બાને ઘરડાઘરમાં મૂકી આવ્યા. એમાં જો એમનું હિત તમને દેખાતું હતું તો હું પણ એ જ કરી રહ્યો છું, જે તમે આજથી ૨૫ વર્ષ પહેલાં કર્યું હતું. હું પણ તમારા હિત માટે જ કરી રહ્યો છું. માટે તમે સહી કરો. અત્યારથી ફોર્મ ભરીશું ત્યારે બે-ત્રણ વર્ષ નંબર લાગશે ને! આ તો હું તમારા હિત માટે જ કરું છું.'

ઘરડા ઘર... વૃદ્ધાશ્રમની સંખ્યા વધવાનું કારણ આજની વિભક્ત કુટુંબ વ્યવસ્થા. વિભક્ત કુટુંબમાં રહેનાર વ્યક્તિ ચારથી પાંચમી વ્યક્તિને સહન કરી શકતો નથી. તેઓને પોતાના જીવનમાં ઉપરી કે વડીલ વ્યક્તિની દરમિયાનગીરી પસંદ નથી. દરેકને મુક્ત ગગનમાં વિચરવું છે. **સંસ્કૃતિ મૂત:પ્રાય થઇ રહી છે.** પ્રકૃતિ (સ્વભાવ) કાળ-ક્ષેત્ર મુજબ બદલાયો છે. માણસ વિકૃત બની ગયો છે. માનવકૃતિ... માણસ કૃતિ બની ગઈ છે.

આને આગળ વધતી અટકાવવા માટે... પહેલ દરેક સ્ત્રીએ, કે જે પરણીને, ઘરમાં વહુ બનીને આવી છે, તેણે કરવાની છે. સાથે **વડીલોએ પણ સ્વભાવમાં પરિવર્તન લાવવાની જરૂર છે.** વડીલો એક પગથિયું નીચે આવે, યુવાનો એક પગથિયું ઉપર આવે. બંને પક્ષે જો Mutual understanding હશે તો Problem will be solved. There will be no problem for ever. **કૌટુંબિક એકતામાં જ અખંડિતતા રહેલી છે.** સંયુક્ત કુટુંબને તૂટતા બચાવો તેમાં જ આપણી ભલાઈ છે. બાકી સંસારમાં તિરાડ

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. - ૧૧ ઉપર)

હોબી માટે વ્યક્તિત્વ કસોટીમાં કેવા પ્રશ્નો પૂછાઈ શકે?

હીરેન દવે

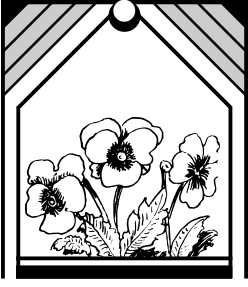
દરેકને જીવનમાં કોઈ ને કોઈ શોખ હોવો જોઈએ. નવરાશના સમયમાં જે પ્રવૃત્તિ કરવી તમને ગમે તેને હોબી ગણી શકાય. જેમ કે વાંચન, ક્રિકેટ, સંગીત વગેરે. જ્યારે વ્યક્તિત્વ કસોટી માટે તૈયારી કરતા હોઈએ ત્યારે હોબી નવા દૃષ્ટિકોણથી જોવાની તક મળે છે.

સનદી સેવા કે ગુજરાત મુલકી સેવાઓ માટે યોજાતી વ્યક્તિત્વ કસોટીમાં 'હોબી' એક કોલમ તરીકે રાખવામાં આવે છે અને બોર્ડના સભ્યો તેને લગતા અનેક પ્રશ્નો પૂછે છે. કેટલાક ઉમેદવારો આ કોલમ ખાલી રાખે છે. વ્યક્તિત્વ કસોટી દરમિયાન તેના ખુલાસારૂપે એવો જવાબ આપે છે કે તેમને આ માટે સમય મળતો નથી. આ પ્રકારના લૂલા બચાવથી કદી સારી છાપ પડતી નથી. સરવાળે નિષ્ફળતા મળે છે. અનેક વિદ્યાર્થીઓ મને પ્રશ્ન પૂછતા હોય છે કે સર 'હોબી'માં શું લખવું? આ પ્રશ્નનો કોઈ ફિક્સ ઉત્તર હોઈ શકે નહીં. આથી **હોબી પસંદ કરતાં નીચેના મુદ્દા ધ્યાનમાં રાખો.**

૧. તમે જે છો તે જ કહો, ખોટું બોલવા જતા ચોક્કસ પકડાઈ જશો. વ્યક્તિત્વ કસોટી તમારું સાચું વ્યક્તિત્વ જાણવા માટે છે, તેમાં ખોટું બોલવાથી ક્યારેય સારા ગુણ મેળવી શકાતા નથી.
૨. તમારા શોખ કે હોબી વિશે સ્પષ્ટતા અત્યંત જરૂરી છે. જેમ કે કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ હોબીમાં 'વાંચન' લખે છે. હવે જ્યારે તમે આવો શોખ દર્શાવો ત્યારે પરીક્ષકને એક વિશાળ ક્ષેત્ર આપી દો છો, જેમાં તમે ખરેખર કેટલું સંતોષકારક જણાવી શકો તે પ્રશ્ન છે. તમારા મુદ્દાને વધુ સ્પષ્ટ કરી શકાય કે તમે શું વાંચો છો? તમે એવું લખી શકો કે 'ગુજરાતી નવલકથા વાંચવાનો શોખ' અથવા 'સફળ વ્યક્તિઓના જીવન ચરિત્ર વાંચવાનો શોખ.' આ સ્પષ્ટતાથી તમને પ્રશ્ન પૂછવાનું ફલક મર્યાદિત થઈ જશે અને તમે સંતોષકારક જવાબો આપી શકશો. આજ રીતે 'રમતગમત' હોબી લખવી તેના કરતા 'ક્રિકેટ', 'હોકી', 'ચેસ' કે કોઈપણ સ્પષ્ટ રમત નામ સાથે જણાવવી જોઈએ.
૩. વિષયનું તલસ્પર્શી જ્ઞાન હોવું જોઈએ. જો કોઈ રમતનો શોખ દર્શાવો તો તમારા ફેવરિટ સ્પોર્ટ્સ પર્સન, તેના રેકોર્ડ, હાલમાં રાષ્ટ્રીય કે આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે યોજાયેલ ટુર્નામેન્ટ, રમતની ખાસિયતો અને નિયમો વગેરે વિશે પ્રશ્નો આવી શકે. જેમ કે એક આવકવેરા અધિકારી ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્યના હતા અને અમદાવાદમાં તેનું પોસ્ટિંગ હતું. આઈ.એ.એસ. ઈન્ટરવ્યૂ માટે તેણે ટ્રાવેલિંગને શોખ ગણાવ્યો હતો. મોક

ઈન્ટરવ્યૂમાં મેં તેને પૂછ્યું કે તમે ક્યાં ફરવા ગયા છો? તેણે કહ્યું કે, સર, મારી કામગીરીની જવાબદારીમાં વધુ ફરવાનો સમય મળતો નથી પરંતુ મેં અમદાવાદ જોયું છે. બોર્ડે પૂછ્યું કે, તમે ગાંધી આશ્રમ જોયો છે? અમદાવાદમાં 'દાદા હરિની વાવ' ક્યાં આવેલી છે? ગુજરાતમાં યહુદીઓ માટેનું ધર્મસ્થળ 'સિનેગોગ' વિશે તમે શું જાણો છો? આ પ્રશ્નોનો તેની પાસે કોઈ ઉત્તર નહોતો. જ્યારે તમે કોઈ પણ હોબી દર્શાવો તો તેના વિશે ઊંડો અભ્યાસ કરો. જે તે સ્થળના સામાજિક, ઐતિહાસિક, સાંસ્કૃતિક, આર્થિક વગેરે પાસા વિશે પૂરતી જાણકારી હોવી જરૂરી છે.

૪. બોર્ડના સભ્યોના જ્ઞાન વિશે કદી શંકા કરવી નહીં. બોર્ડના પાંચ સભ્યો ભેગા થાય ત્યારે તેમની પાસે સમગ્ર બ્રહ્માંડનું જ્ઞાન છે તેમ માનવું! કેટલાક ઉમેદવારો ઓવરસ્માર્ટ બની એમ માનવાની ભૂલ કરે છે કે ૧૫-૩૦ મિનિટના ઈન્ટરવ્યૂમાં બોર્ડને કાંઈ ખબર ન પડે! આવા કેન્ડિડેટ માટે ઉદાહરણરૂપ કિસ્સો છે : એક ઉમેદવારે પોતાની હોબીમાં 'ફારસી કવિતા વાંચવાનો શોખ' જણાવ્યો. બોર્ડે તેને કોઈ ફારસી કવિતા સંભળાવવા કહ્યું. તેણે એક કવિતા બોર્ડ સમક્ષ લલકારી. બે-ત્રણ અંતરા ગાયા બાદ ઉમેદવાર મુંઝાયો. ત્યારે બોર્ડના એક સભ્યે જ્યાંથી ઉમેદવાર અટક્યો હતો, ત્યાંથી આગળ કવિતા ગાઈ સંભળાવી! અંતે તેને સારા ગુણ આપવામાં આવ્યા. પણ જો તે બોર્ડ સમક્ષ જૂઠું બોલ્યો હોત તો તેને ક્યારેય પસંદ કરાત નહીં!
૫. અયોગ્ય રીતે લખાયેલ હોબી તમારા ઈન્ટરવ્યૂ માટે જોખમી બની શકે. જેમ કે એક ઉમેદવારે 'મેગી બનાવવાનો શોખ' લખ્યો હતો. આવી ભૂલ આત્મહત્યા બરાબર છે!
આમ, વ્યક્તિત્વ કસોટી માટે જો 'હોબી'ની તૈયારી કરો તો આપ ખુદ આપની હોબીને અને તેની સાથે પોતાને રી-ઇન્વેન્ટ કરી શકો! આ બધા પાસા પર જો વિચાર કરશો તો કોઈપણ બાબતને બહુ આયામી (મલ્ટી ડાયમેન્શન) રીતે જોવાની ક્ષમતા કેળવી શકશો! માત્ર વ્યક્તિત્વ કસોટી માટે જ નહીં પણ જીવનના તમામ ક્ષેત્રે ખૂબ જ ઉપયોગી થઈ શકો! **આમ, વ્યક્તિત્વ કસોટી એ કોઈ ફેશન પરેડ નથી. સારા તૈયાર થઈ અને સારી રીતે વાતો કરવાની કોઈ ઇવેન્ટ નથી! પણ એક પરિસંવાદ થકી આંતરમનનો લેવામાં આવતો એક્સ-રે છે!**

કલ્યાણ

નિર્જરા માટે સરળ રસ્તો : સામાયિક (૭)

પુષ્પાબેન કનકસેન શાહ

*જીવ કર્મથી બંધાયેલો સંસારમાં ભ્રમ્યા કરે.
બારે પ્રકારે તપ મળી સહુ કર્મની નિર્જરા કરે.
અનશન આદિ બાહ્ય ને વિન્યાદિ અભ્યંતર કહ્યા,
સામાયિક કરતાં નીપજે પ્રભુ વીર એમ ભાંખી ગયા.*

આત્મા સંસારમાં વિષયાદિક મલિનતાથી પર્યટન કરે છે. તે મલિનતાનો ક્ષય વિશુદ્ધ ભાવ - જળથી હોવો જોઈએ. જે વડે મોક્ષમાર્ગનો લાભદાયક ભાવ ઉપજે તે સામાયિક.

આઠ ઘડીના અહોરાત્ર વ્યર્થ ચાલ્યા જાય છે. અસંખ્યાતા દિવસથી ભરેલા અનંત કાળચક્ર વ્યતીત કરતાં પણ જે સાર્થક ન થયું તે બે ઘડીની વિશુદ્ધ સામાયિક સાર્થક કરે છે.

વિરતિ સવારમાં વ્યાખ્યાન સાંભળવા ગઈ હતી. એને ખૂબ આનંદ આવ્યો. ક્યાં મુંબઈનું ભાગદોડનું જીવન અને ક્યાં અહીંની શાંતિ! પરંતુ એ તો સંજોગાધીન છે. જ્યાં રોજીરોટીનું સાધન છે, ભણતર ચાલુ છે ત્યાં તે રીતે રહેવું જ પડે. પરંતુ આ રીતે જ્ઞાનસત્રમાં આવવું, વ્યાખ્યાન સાંભળવા, નવું નવું જાણવું, શીખવું એ તો જીવનનો અદ્ભુત લહાવો છે. એને અહીં આ રીતે જ્ઞાનસત્રમાં જોડાઈ કચ્છ આવવાની સહેજ પણ ઈચ્છા નહોતી. મમ્મી પપ્પાના દબાણને લઈને આવી હતી. પરંતુ હવે તો પાછા જવાનું મન નથી થતું. ખૂબ સારું લાગે છે. એક તદ્દન નવો અને આવશ્યક અનુભવ છે.

વ્યાખ્યાનમાં એણે સાંભળ્યું કે જીવ સમયે સમયે સાત આઠ કર્મ બાંધે છે. કર્મની આવ ચાલુ છે. કર્મથી બંધાયેલો જીવ ચાર ગતિ સંસારમાં ફર્યા કરે છે. **જ્યાં સુધી આત્મા કર્મમુક્ત ન થાય ત્યાં સુધી એને મોક્ષ નથી મળતો.** આ વાક્ય સતત એના મનમાં રમ્યા કરતો હતો. તો હવે કરવું શું? કર્મ બાંધેલા તો છે, નવા બંધાયા કરે છે તો પછી છૂટવાનો વારો ક્યાંથી આવે?

જ્ઞાનસત્ર દરમિયાન આત્મજ્ઞાન દીપિકા ભાગ-૧ પુસ્તકનો એનો અભ્યાસ ચાલુ હતો. એમાં એક વાક્ય એને મળ્યું જેમાં એનો ઉત્તર સમાયેલો હતો. **“સામાયિક કરતા ૧૨ પ્રકારે તપ નીપજે છે, જે તપ એ કર્મનિર્જરાનું કારણ છે. કર્મનિર્જરા કરતાં કર્મમુક્ત થવાય છે.”**

વિરતિને થયું, વાહ, આ તો બહુ જ સહેલો ઉપાય છે. વિરતિ વિચારતી ગઈ અને જ્ઞાનના પ્રકાશમાં એને ધીરેધીરે

સામાયિક તપ દ્વારા તપ કેમ નીપજે છે તે સમજાતું ગયું. એને લાગ્યું કે સામાયિક અવશ્ય કરવો જોઈએ. જેટલા વધુ સામાયિક થાય તેટલા કરવા. જેટલો સમય સામાયિકમાં રહેવાય એટલું સારું.

ભગવાન મહાવીરે તપના મુખ્ય બે પ્રકાર બતાવ્યા છે : બાહ્ય અને અભ્યંતર. બાહ્ય તપના છ પ્રકાર છે : અનશન, ઊણોદરી, વૃત્તિસંક્ષેપ, રસપરિત્યાગ, કાયકલેશ અને પરિસંલિનતા. જ્યારે અભ્યંતર તપના ભેદ છે પ્રાયશ્ચિત, વિનય, વૈયાવચ્ચ, સ્વાધ્યાય, ધ્યાન અને વ્યુત્સર્ગ એમ છ. કુલ મળીને તપના બાર ભેદ થયા. આ બાર ભેદ સામાયિક દ્વારા કેમ નીપજે તે વિચારશું.

• અનશન :

અનશન એટલે અન્નનો ત્યાગ. તેના બે ભેદ ગણાય : થોડા કાળનું અનશન, જીવજીવનું અનશન.

સામાયિક દરમિયાન કશું ખાવાપીવાનું નથી. આહારનો સંપૂર્ણપણે ત્યાગ છે. એ દરમિયાન સમભાવની સાધના અને દેહભાવ છોડવાની પ્રેક્ષિત કરવાની છે. આત્મભાવોમાં રમણતા કરવાની છે. અન્નના ત્યાગ સાથે આહારમાત્રના વિચારનો ત્યાગ કરવાનો છે.

આહારની સાથે આરંભ સમારંભ રહેલો છે. એટલે એ સાથે છકાય જીવોની વિરાધના થાય છે. વનસ્પતિ કાયના સાથ વિના ભોજન ક્યાંથી બને? પૃથ્વી (મીઠું), પાણી, અગ્નિ અને વાયરાની જરૂર પડે. એ બધી વિરાધના પછી આહાર તૈયાર થાય. સામાયિક કરતાં એથી દૂર રહેવાય અને છકાય જીવોની દયાના ભાવ વણાયેલા રહે, એટલે એ સમયે આહાર સંબંધી ચિંતનથી દૂર રહેવું.

સામાયિક લીધો છે એટલે પાણીપુરી, દહીંવડા, ઢોસા, પાસ્તા જેવી વાનગીઓ યાદ આવી. એનો રસ જીભમાં આવ્યો. તો એ મનનાં માઠાં પરિણામ (ભાવ) છે. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને ચોક્કસાઈપૂર્વક છતાં સહજપણે સામાયિક કરીએ તો અનશન નામનું પહેલું તપ સુખેસુખે નીપજે છે. માટે યાદ રાખવું કે અનશન એ તો અણાહારી પદ પામવા માટેની સીડીનું પ્રથમ પગથિયું છે. આહાર સંજ્ઞા તોડવાનું સાધન છે. આવું તપ સામાયિક દ્વારા નીપજે.

● **નીજા ક્રમે ઊણોદરી :**

ઉદરને ઊણું રાખવું તે ઊણોદરી. ઠાંસી ઠાંસીને પેટ ભરવું નહીં. ભૂખ હોય એનાથી ઓછું ખાવું. આ વાત તો સમજાતી નથી. સામાયિકમાં આહાર લેવાનો નથી પછી પેટને અધૂરું કે પૂરું રાખવાની વાત ક્યાંથી થાય? આના ઉત્તરમાં ઊણોદરીનો અર્થ સમજવો પડશે. ઊણું રાખવું. ઉદરનો અર્થ માત્ર ‘પેટ’ કરીએ તો સમજાશે નહીં. ઊણોદરીનો અર્થ માત્ર ઓછું ખાવું એટલા પૂરતો ન કરતાં, એનો વિશેષ વિચાર કરવો. વૃત્તિઓ પર સંયમ રાખવાથી, કેળવવાથી આ તપ નીપજે છે.

પ્રત્યેક ઇન્દ્રિયને એનું આગવું ઉદર છે. જીવની ચાર સંજ્ઞાઓ (આહાર, ભય, મૈથુન, પરિગ્રહ) અને મન તેમજ ઇન્દ્રિયોના તૃપ્તિબિંદુથી થોડા દૂર રોકાઈ જવું, અધૂરું રાખી દેવું તે ઊણોદરી છે.

સામાયિકમાં ઊણોદરી કેમ થાય? સામાયિક સમયે સ્વપ્રશંસા કે અન્ય વ્યક્તિ માટેના અવર્ણવાદથી દૂર જઈએ. જેમ ટેલિફોન પર રોંગ નંબર કરી ફોન મૂકી દઈએ તેમ દૂર જતા રહેવું, તે છે શ્રોતેન્દ્રિયની ઊણોદરી.

મન બહુ નહારું છે, ચંચળ છે. આંખ માટે કોઈ સંદેશો લાવે, સારું નરશું ના ભાવ આવવા જ ના દઈએ. મનને સ્પર્શ તે આત્મા સુધી પહોંચાડવું જ નહીં.

સુગંધ આવી કે બદબૂ આવી તે વખતે સુબુદ્ધિ પ્રધાનની વાત યાદ રાખવી. પુદ્ગલનો સ્વભાવ છે સારાનું ખરાબ થાય, ખરાબનું સારું થાય. ખાટી કાચી કેરી પાકી થાય. પાકી કેરી બગડી જાય, સડી જાય માટે એમાં લપટાવું નહીં.

રસેન્દ્રિયને વાતો કરવામાં રસ બહુ આવે. એ વાર્તા રસથી દૂર રહેવું. અહીં બેસવું, હવા આવશે, ગરમી નહીં થાય, હવે તડકો આવ્યો, જગ્યા બદલી નાખું, જગ્યા ખરબચડી છે – આ બધા ભાવોથી પર થતાં સ્પર્શેન્દ્રિયની માંગ હુકરાવાશે.

સામાયિક દરમિયાન દ્રવ્ય ઊણોદરી સાથે ભાવ ઊણોદરી થશે. વૃત્તિ કાબૂમાં રહે, કષાયના ભાવ બલવત્તર ન બને. કોઈ કષાયે ફુંકાડો કર્યો તો એને શાંત પાડવું એ ઊણોદરી છે.

પૂર્ણપણે ઊણોદરી તપ આદરનાર આ પાંચે ઇન્દ્રિયોને નવકારના આ પાંચ પદ સાથે જોડી દે છે.

૧. મને જે કાન મળ્યા છે તે દ્વારા હું અરિહંત પ્રભુના પ્રરૂપાયેલા સૂત્ર સિદ્ધાંત સાંભળવા પામું – **શ્રોતેન્દ્રિય.**

૨. આંખો દ્વારા હું સિદ્ધ ભગવંતના શુદ્ધ અલૌકિક સ્વરૂપના દર્શન કરું – **ચક્ષુષેન્દ્રિય.**

૩. નાક દ્વારા આચાર્ય ભગવંતના શુદ્ધ નિર્મળ ચારિત્રની સુવાસ લઉં – **ઘ્રાણેન્દ્રિય.**

૪. ઉપાધ્યાયજી મહારાજ પાસેથી સમ્યક્ જ્ઞાનનો રસ પામું. તેમની વાણીનો રસાસ્વાદ લઉં – **રસેન્દ્રિય.**

૫. સાધુ સાધ્વીજીઓની ચરણરજ પામું, તેમનું સતત સાનિધ્ય પામું – **સ્પર્શેન્દ્રિય.**

આ છે તે ઊણોદરી તપ તે ગુણોદરી તપ.

(ક્રમશઃ)

ધનંતરી ચિકિત્સાલય,
શ્રીજી નગર, મુંદ્રા, કર્ણ.

વર્લ્ડ સ્લીપ ડે – (૨)

(અનુસંધાન : પાના નં. – ૩૧ ઉપરથી ચાલુ)

૪. સવારના ઉઠવાનો સમય નિયમિતપણે એક જ રાખો. રાતના ગમે તેટલી મોડેથી ઊંઘ આવી હોય તો પણ સવારના રોજના સમયે ઉઠી જાઓ.

૫. રાતના પોતાના સમયે સૂઈ જાવ. ઊંઘ ન આવે તો પણ પથારીમાં સૂતા રહો. પથારીમાં રિલેક્સેશન કરો. ભગવાનના નામનું રટણ કરો. આંખો બંધ જ રાખો.

(બ) મનને ઉત્તેજિત / અશાંત કરનારી પરિસ્થિતિ / ઘટનાઓથી દૂર રહો (Stamulus Control)

૬. ચા, કોફી, કોલાયુક્ત ઠંડા પીણા સાંજ બાદ ન લો.

૭. સાંજ બાદ ધૂમ્રપાન, તમાકુનું સેવન ન કરશો.

૮. રાતનું જમવાનું યોગ્ય સમયે લો. શક્ય હોય તો સૂવાના સમયની બે કલાક પહેલા જમી લો. રાતનું ભોજન હળવું લો. રાત્રે પેટ ભરીને ન જમો.

૯. સૂવાના સમય પહેલા દલીલબાજી ટાળો. મનને ઉત્તેજિત કરનારી પરિસ્થિતિ ટાળો.

૧૦. બપોરના સૂવાનું ટાળો.

૧૧. સાંજ બાદ જોમભરી (Vigorous) શારીરિક કસરત ન કરો.

૧૨. રાતના ટી.વી. જોવાનું ટાળો (ઊંઘ ન આવે તો પણ શક્ય હોય તો રાતના ૧૧.૦૦ વાગ્યા બાદ લાઈટ બંધ કરી દો.)

૧૩. ઊંઘ ન આવે તો પણ રાત્રે ઘડિયાળ ન જુઓ.

૧૪. ઊંઘ ન આવે તો પણ પથારીમાં રહો.

૧૫. રાત્રે ૧૧.૦૦ વાગ્યા બાદ મોબાઈલ ફોન, કોમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ ટાળો.

સારવારની અન્ય પદ્ધતિઓ વિશે હવે પછીના લેખમાં જાણકારી મેળવીશું.

(ક્રમશઃ)

SOME GOLDEN THOUGHTS...

“Small deeds done are better than great deeds planned.”

“Do not be afraid to demand great things of yourself. Powers which you never dreamed you possessed, will leap to your assistance.”

“Steady, determined and purposeful action is one prayer that is always answered.”

“Do the most uninteresting tasks first, the plesanter ones last.”

“Learn something new everyday – keep your eyes, your ears, and most of all your mind, open at all times.”

“Before everything else, getting ready is the secret of success.”

“If you will set the example, you won’t need to set many rules.”

“If we do not change our direction, we are likely to end up where we are headed.”

“Experience is not what happens to a man. It is what a man does with what happens to him.”

“The art of life lies in a constant re-adjustment to our surroundings.”

“Jumping at a several small opportunities may get us there more quickly than waiting for a big one to come along.”

“The true reward of a thing well done is to have done it.”

“Keep trying. It’s only from the valley that the mountain seems high.”

Presentation : Dinesh R. Mehta

તમારા ફેવરીટ ફિલ્મી પાત્રોને ઓળખો : જવાબો

“ગેમ્સ ગેલેરી”માં આપેલ પાઠ્યસના જવાબો

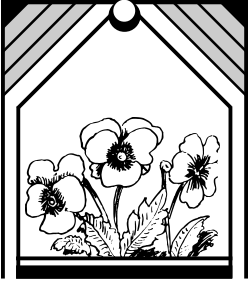
૩.૧૫૫૫૫ (૧૦) ‘દિવાલદાર’ (૧૧) ‘નવાઈસાઈ’ (૧૨)

પ્રેમ અને પુ : ૨-૧૫૫૫

૨૦૨૦૨ (૨) ‘૨૦૨૦૨’ (૩)

પ્રેમ અને પુ : ૨-૧૫૫૫

‘ફિલ્મ’ (૧૨) ‘નવાઈસાઈ’ (૧૩) ‘નવાઈસાઈ’ (૧૪) ‘નવાઈસાઈ’ (૧૫) ‘નવાઈસાઈ’ (૧૬) ‘નવાઈસાઈ’ (૧૭) ‘નવાઈસાઈ’ (૧૮) ‘નવાઈસાઈ’ (૧૯) ‘નવાઈસાઈ’ (૨૦) ‘નવાઈસાઈ’ (૨૧) ‘નવાઈસાઈ’ (૨૨) ‘નવાઈસાઈ’ (૨૩) ‘નવાઈસાઈ’ (૨૪) ‘નવાઈસાઈ’ (૨૫) ‘નવાઈસાઈ’ (૨૬) ‘નવાઈસાઈ’ (૨૭) ‘નવાઈસાઈ’ (૨૮) ‘નવાઈસાઈ’ (૨૯) ‘નવાઈસાઈ’ (૩૦)

ગેમ્સ ગેલેરી

પઝલ્સ

સંકલન : કિરણબેન પી. 6552

પઝલ-૧ : આંકડાઓની આંટીઘૂંટી

નીચે આપેલ યાવીઓ સાથે મથામણ કરી યોગ્ય સંખ્યા શોધી કાઢો...

A

૧. પહેલા અને બીજા આંકડાનો સરવાળો '૬' મળે છે.
૨. ત્રીજામાંથી પહેલો આંકડો બાદ કરીએ તો જવાબ 'બેકી' સંખ્યા આવે છે.
૩. બીજા અને ત્રીજા આંકડાનો ગુણાકાર '૧૫' મળે છે.
૪. પ્રથમ ત્રણ સંખ્યાનો સરવાળો '૯' મળે છે.
૫. ચોથા આંકડામાંથી બીજો આંકડો બાદ કરીએ તો જવાબ 'ત્રીજો' આંકડો મળે છે.
૬. છેલ્લા ત્રણ આંકડાનો ગુણાકાર '૯૬' મળે છે.
૭. બીજા આંકડામાંથી પાંચમો આંકડો બાદ કરીએ તો જવાબ 'પહેલો' આંકડો મળે છે.
૮. ત્રીજા અને ચોથા આંકડાનો સરવાળો 'એકી' સંખ્યા મળે છે.
૯. પાંચમા આંકડામાંથી પહેલો આંકડો બાદ કરીએ તો જવાબ 'ત્રીજો' આંકડો મળે છે.
૧૦. જો બધા આંકડાઓનો સરવાળો કરીએ તો જવાબ '૨૧' મળે છે.

B

૧. પહેલા અને બીજા આંકડાનો સરવાળો '૧૦' મળે છે.
૨. ત્રીજામાંથી પહેલો આંકડો બાદ કરીએ તો જવાબ 'એકી' સંખ્યા આવે છે.
૩. બીજા અને ત્રીજા આંકડાનો ગુણાકાર '૪૨' મળે છે.
૪. પ્રથમ ત્રણ સંખ્યાનો સરવાળો '૧૬' મળે છે.
૫. ચોથા આંકડામાંથી બીજો આંકડો બાદ કરીએ તો જવાબ 'પાંચમો' આંકડો મળે છે.
૬. છેલ્લા ત્રણ આંકડાનો ગુણાકાર '૧૦૮' મળે છે.
૭. બીજા આંકડામાંથી પાંચમો આંકડો બાદ કરીએ તો જવાબ '૫' મળે છે.
૮. ત્રીજા અને ચોથા આંકડાનો સરવાળો 'એકી' સંખ્યા મળે છે.
૯. પહેલા અને પાંચમા આંકડાનો ગુણાકાર કરીએ તો જવાબ 'ત્રીજો' આંકડો મળે છે.
૧૦. જો બધા આંકડાઓનો સરવાળો કરીએ તો જવાબ '૨૭' મળે છે.

પઝલ-૨ : જો અને તો

નીચે આપેલ યાવીઓ સાથે મથામણ કરી યોગ્ય જવાબ શોધી કાઢો...

ક ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

૧. જો બીજો, ત્રીજો અને પાંચમો અક્ષર કાઢી, પાંચમા અક્ષરની જગ્યાએ 'મ' મૂકીએ તો 'દુનિયા' મળે.
૨. જો ત્રીજો અને ચોથો અક્ષર કાઢી, પહેલા અક્ષરનો કાનો પણ કાઢીએ તો 'અજાણ' મળે.
૩. જો પહેલો, બીજો અને પાંચમો અક્ષર કાઢી, પાંચમા અક્ષરની જગ્યાએ 'ખી' મૂકીએ તો 'સુખપાલ' મળે.

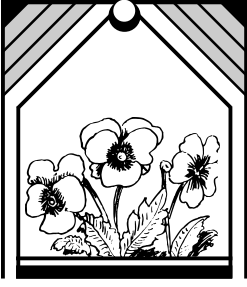
ખ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

૧. જો પહેલો, ચોથો અને પાંચમો અક્ષર કાઢી, બીજા અક્ષર પર અનુસ્વાર લગાવીએ તો 'માંચડો' મળે.
૨. જો બીજો, ત્રીજો અને પાંચમો અક્ષર કાઢી, પાંચમા અક્ષરની જગ્યાએ 'વાલા' મૂકીએ તો 'આજીજી' મળે.
૩. જો પ્રથમ ત્રણ અક્ષર કાઢી, પાંચમા અક્ષર પછી 'ડ' મૂકીએ તો 'મોટા અવાજનું' મળે.

ગ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

૧. જો પ્રથમ ત્રણ અક્ષર કાઢી, ચોથા અક્ષર પછી 'સ' મૂકીએ તો 'પાલામિન્ટ' મળે.
૨. જો બીજો, ત્રીજો અને ચોથો અક્ષર કાઢી, તેની જગ્યાએ 'દ' મૂકીએ તો 'સહાય' મળે.
૩. જો પહેલો, ચોથો અને પાંચમો અક્ષર કાઢી, પહેલા અક્ષરની જગ્યાએ 'ના' મૂકીએ તો 'હલકાઈ' મળે.

(જવાબો આ જ અંકમાં અન્યત્ર આપેલા છે.)

ગેમ્સ ગેલેરી

તમારા ફેવરિટ ફિલ્મી પાત્રોને ઓળખો

ભાવના એ. ઝવેરી

પિક્ચરના પાત્રો આપેલા છે. તેના પરથી તે પિક્ચરનું નામ ઓળખી બતાવો.

(જવાબો આ જ અંકમાં અન્યત્ર આપેલા છે.)

ભૂલાયો ટપાલી (ગઝલ)

છું છલોછલ તોય ખાલી; એ જ છે જાહોજલાલી!
યાદ તો કાણી મશક છે - ને સ્મરણ તારું પખાલી!
મ્હેકતું અત્તર : પવન છે; રૂ બની ગૈ મારી ચાલી!
ઓરડો શોધે યુવાની - થાકની પીધી મેં ખાલી!
રોજ કાગળ લાવતો'તો; એ જ ભૂલાયો ટપાલી.

રમેશ પટેલ, લેખક-કવિશ્રી - સુરત

મો. ૯૮૨૫૧ ૦૦૨૫૫

માણસ

છંદ બંધારણ : ગાગા, ગાગા, ગાગા, ગાગા, ગાગા
રસ્તા વચ્ચે અટવાયો છે,
માણસ આજે રથવાયો છે.
માટીના વાસણ તૂટ્યાં છે—
માણસ માણસ ટકરાયો છે!
શેરી શેરી અફવાઓ છે,
સમજૂ માણસ ભરમાયો છે.
કરવત-શી વાણી ટોળાંની,
માણસ કેવો વહેરાયો છે.
શોધે પડછાયો વૃક્ષોને—
ટહુકો આજે ખોવાયો છે
અજવાળાએ પીધું ઝાકળ;
સૂરજ ભીનો ઢોળાયો છે.
મ્હોરોં પહેરી ફરતો માણસ—
માણસ કોને સમજાયો છે?

રમેશ પટેલ, લેખક-કવિશ્રી - સુરત • મો. ૯૮૨૫૧ ૦૦૨૫૫

આ વાત છે

છંદ બંધારણ : લગાલગા, લગાલગા, લગાલગા, લગાલગા
ન તજ્જની, ન તાજની, ન રાજની આ વાત છે,
કે ભીતરેથી આવતા અવાજની આ વાત છે.
આ કાફિયા, રદીફ કે બહર તો એની એ જ છે,
વિચાર સાવ છે અલગ, મિજાજની આ વાત છે.
છે દર્દ વિશ્વમાં ઘણા, મલમ ન કામ લાગતા,
અગમથી આવનાર એ ઈલાજની આ વાત છે.
ન તાર હો અલગ-થલગ, ન સૂર પણ પડે જુદા,
બધે જ પ્રેમના સતત રિયાજની આ વાત છે.
ફળો લગાર ડાળખીએ લાગતાં નમી પડે,
પહે તમામ વૃક્ષ તે નમાજની આ વાત છે!
સમંદરી તુફાન કે ન વાંક છે તરંગનો,
જઈ કિનારે ડૂબતા જહાજની આ વાત છે.

આબિદ ભટ્ટ, લેખક-કવિશ્રી - હિંમતનગર

દેખાય છે

છંદ બંધારણ : ગાલગાગા, ગાલગાગા, ગાલગા
રાત કાળી ને તમસ દેખાય છે,
જિંદગી આખી બેબસ દેખાય છે.
ભાવ વિનાના થયા ભોજન હવે,
સ્વાદમાં ના રસ કે કસ દેખાય છે!
ખૂબ ઊંચી તેં ચણી ઈમારતો,
પણ મને કેવળ ફરસ દેખાય છે!
એક બાળક કરતાં બુદ્ધિ ક્યાં વધુ છે,
વય જોતાં ઝાઝાં વરસ દેખાય છે.

સંત દેખાવા વધારી દાઢી, પણ;
આચરણમાં તો તમસ દેખાય છે!

કોઈમાં ક્યાં પ્યાસ સંતોષાઈ પૂરી,
રોજ એની એ તરસ દેખાય છે!
મિલકતે જુદા કર્યા બે ભાઈઓ,
કોર્ટમાં લાંબી લડત દેખાય છે!
અંધશ્રદ્ધામાં આ મન ભટકી રહ્યું,
દંભી ગુરુમાં જો સચ દેખાય છે!
સુખી માણસનું પહેરણ ના મળ્યું,
તેથી દુઃખી સૌ માણસ દેખાય છે!

ચંદ્રકાંત પટેલ 'સરલ', લેખક-કવિશ્રી - માણાવદર

મો. ૯૭૩૫૯૦૨૪૨૪

ગઝલ

છંદ બંધારણ : ગાલગાગા, ગાલગાગા
પૂરવા પંખી, નવું પિંજર હશે,
પાંખને એ વાતનો બસ ડર હશે.
ઘર મહી વૃદ્ધા ફરે છે એકલી,
દીકરા કાજેય કીધાં કર હશે.
એ હવે ભીડમાં દેખાય ના,
એમણે વનમાં જ બાંધ્યું ઘર હશે.
ભાઈઓ વચ્ચે દીવાલો જે ચણે,
હોય ખેતર કે પછી એ જર હશે.
થાક - પીડા એક પળમાં ઓગળે,
મસ્તકે માતા તણો જ્યાં કર હશે.

દરીશ પંડ્યા, લેખક-કવિશ્રી - ભાવનગર

મો. ૯૪૨૮૪ ૦૧૬૨૭

મહત્વની માહિતી

દેશ વિદેશનું અવનવું

- એશિયાનો એક જ દેશ થાઈલેન્ડ એવો છે કે જ્યાં કદી પશ્ચિમી સત્તા નહોતી.
- ઈ.સ. ૧૬૩૧માં છપાયેલા એક બાઈબલમાં સેવન્ય કમાન્ડમેન્ટમાં 'કદી દૂરાચાર કરીશ નહીં' વાક્યમાં ભૂલથી 'નહી' છાપવાનું રહી ગયેલું. આ બાઈબલ આજે પણ 'વિકેડ' એટલે કે ખરાબ બાઈબલ તરીકે જાણીતું છે.
- સૌથી ટૂંકુ યુદ્ધ ઈ.સ. ૧૮૯૬માં ઝાંઝીબાર અને ઈંગ્લેન્ડ વચ્ચે લડાયેલું. માત્ર ૩૮ મિનિટમાં જ ઝાંઝીબારે શરણાગતિ સ્વીકારેલી.
- અમેરિકાએ અલાસ્કા વિસ્તાર રશિયા પાસેથી વેચાતો લીધેલો અને એક એકરના બે સેન્ટ ચૂકવેલા.
- ફિનલેન્ડ સૌથી વધુ તળાવ ધરાવતો દેશ છે. ત્યાં લગભગ ૧,૮૭,૮૮૮ તળાવ છે. તમામ ૫૦૦ ચોરસ મીટરના છે. કેનેડામાં પણ બે લાખ કરતાં વધુ તળાવ છે. તળાવની વ્યાખ્યા ગૂંચવણભરી હોવાથી સૌથી વધુ તળાવ ધરાવતા દેશનું બિરૂદ વિવાદાસ્પદ છે.
- બેલ્જિયમમાં સ્ટ્રોબેરીનું મ્યુઝિયમ છે. તેમાં જાતજાતના સ્ટ્રોબેરી, તેની વાનગીઓ અને સ્ટ્રોબેરીના બગીચાનું મધ પણ જોવા મળે છે.
- ગ્રીસનું હવામાન એટલું શાંત છે કે ત્યાં મોટાભાગના થિયેટરો ઓપન એર હોય છે.
- અમેરિકામાં વર્ષે લગભગ એક લાખ વાવાઝોડા થાય છે. તેમાંના દસ ટકા વાવાઝોડા ગંભીર મનાય છે.

ગતિના નિયમ

જગત આખું ગતિમય છે. પરંતુ દરેક ગતિ કેટલાક નિયમોને આધીન છે. આજથી ચારસો વર્ષ પહેલા વિખ્યાત વિજ્ઞાની **આઈઝેક ન્યુટને** આ નિયમો શોધી કાઢ્યા હતા. ઈ.સ. ૧૬૮૬માં ન્યુટને રજૂ કરેલા આ ત્રણ નિયમો આજે વિમાન ઉડાવવામાં પણ મદદરૂપ થાય છે.

નિયમ પહેલો : કોઈપણ વસ્તુને કોઈ બળ કે અવરોધ લાગે નહીં ત્યાં સુધી તે સ્થિર હોય તો સ્થિર અને ગતિમાન હોય તો હંમેશાં ગતિમાન રહે છે. આપણે પથ્થરને ઊંચકીએ નહીં ત્યાં સુધી જમીન પર સ્થિર રહે છે અને ફેંકેલા પથ્થરને પૃથ્વીનું ગુરુત્વાકર્ષણ બળ ખેંચે છે. એટલે તેની ગતિ અટકીને તે જમીન પર પડે છે.

નિયમ બીજો : કોઈપણ ગતિમાન પદાર્થની ગતિનું પ્રમાણ અને દિશા તેને લાગેલા બળના પ્રમાણમાં જ હોય છે. આપણે કોઈ વસ્તુને ધકેલીએ ત્યારે તે આપણે ધક્કો માર્યો હોય તે જ દિશામાં ખસે છે અને ખસવાની ગતિ તેને લાગેલા બળ જેટલી જ હોય છે.

નિયમ ત્રીજો : કોઈ ગતિમાન પદાર્થ તેની ગતિની વિરુદ્ધ દિશામાં તેટલું જ બળ પેદા કરે છે. બંદૂકની ગોળી બંદૂકમાંથી છૂટે ત્યારે તે વિરુદ્ધ દિશામાં ધક્કો મારે છે. જેટ વિમાન આ નિયમને આધારે જ ગતિમાં રહે છે.

ઇલેક્ટ્રિકમાં ટ્રાન્સફોર્મર શું છે?

ઇલેક્ટ્રિક વડે ચાલતાં વિવિધ સાધનોમાં જુદી જુદી માત્રાનો વીજપ્રવાહ વપરાય છે. આપણા ઘરમાં કે ઓફિસમાં આવતો વીજપ્રવાહ અતિશય શક્તિશાળી હોય છે. ટી.વી., ફ્રિજ, ઈસ્ટ્રી, માઈક્રોવેવ વગેરેને વિવિધ માત્રાના પ્રવાહ જોઈએ. વળી પાવર હાઉસમાં ઉત્પન્ન થતી વીજળીને જુદા જુદા વિસ્તારોમાં અનુકૂળ માત્રા કરીને મોકલવી પડે. આ માટે ટ્રાન્સફોર્મર ઉપયોગી થાય છે. ટ્રાન્સફોર્મર એટલે રૂપાંતરિત કરતું સાધન. ટ્રાન્સફોર્મર વિના આપણે વીજળીનો ઉપયોગ કરી શકીએ નહીં. કેટલાક સાધનોમાં ટ્રાન્સફોર્મર હોય છે તે જરૂર પૂરતો વીજપ્રવાહ મેળવે છે.

ટ્રાન્સફોર્મરની શોધ **માઇકલ ફેરાડે**એ કરી હતી. તારના ગૂંચળામાંથી વીજપ્રવાહ પસાર થાય ત્યારે તેને અવરોધ ઊભો થાય છે. આ અવરોધ કોઈલ કે ગૂંચળામાં રહેલા તારની સંખ્યા અને જાડાઈ ઉપર આધારિત છે.

વીજ પુરવઠા માટેની વીજ લાઈનમાં ઘણા સ્થળોએ ટ્રાન્સફોર્મર મૂકેલા જોવા મળે છે. ટ્રાન્સફોર્મર ફેરાડેસ લો ઓફ ઇલેક્ટ્રોમેગ્નેટિક ઇન્ડક્શનના નિયમના આધારે કામ કરે છે. ગૂંચળામાં વીજપ્રવાહ વહે ત્યારે તેની આસપાસ બીજું ઇલેક્ટ્રિક ફિલ્ડ રચાય છે. આ ફિલ્ડ બીજા ગૂંચળાના સંપર્કમાં આવે તે ગૂંચળામાં ઓછી માત્રાનો વીજપ્રવાહ પેદા કરે છે. ટ્રાન્સફોર્મરમાં નજીક નજીક રહે તેવી બે કોઈલ હોય છે. ટ્રાન્સફોર્મરમાં સિંગલ ફેઝ, ટુ ફેઝ, થ્રી ફેઝ ઉપરાંત વિવિધ સાધનોમાં ઉપયોગ માટે અનેક પ્રકારના ટ્રાન્સફોર્મર હોય છે. **મોબાઇલના ચાર્જરમાં પણ ટ્રાન્સફોર્મર હોય છે.** તે પાવર ઓછો કરવા ઉપરાંત પાવરને એ.સી. માંથી ડી.સી.માં પણ ફેરવે છે. ટ્રાન્સફોર્મરનો સૌથી મોટો ઉપયોગ લાઉડ સ્પીકરમાં થાય છે.

**સુખ અને દુઃખમાં બહુ તફાવત નથી.
જેને મન સ્વીકારે તે સુખ અને અસ્વીકારે તે દુઃખ.**

મહત્વની માહિતી

વિશ્વનો અલભ્ય ગણતરી યંત્ર

(ગતાંકથી ચાલુ)

- ત્રણ નાડી : ઈડા, પીંગા, સુષુમ્ના
- ત્રણ સંઘ્યા : પ્રાતઃ, મધ્યાહ્ન, સાંચ
- ત્રણ શક્તિ : ઈચ્છા શક્તિ, જ્ઞાન શક્તિ, ક્રિયા શક્તિ
- ચાર ધામ : બદ્રીનાથ, જગન્નાથ પુરી, રામેશ્વરમ્, દ્વારકા.
- ચાર મુનિ : સનત, સનાતન, સનંદ, સનત કુમાર
- ચાર વર્ણ : બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય, શુદ્ર
- ચાર નીતિ : સામ, દામ, દંડ, ભેદ
- ચાર વેદ : સામવેદ, ઋગ્વેદ, યજુર્વેદ, અથર્વવેદ
- ચાર સ્ત્રી : માતા, પત્ની, બહેન, પુત્રી
- ચાર યુગ : સત યુગ, ત્રેતા યુગ, દ્વાપર યુગ, કળીયુગ
- ચાર સમય : સવાર, સાંજ, દિવસ, રાત
- ચાર અપ્સરા : ઉર્વશી, રંભા, મેનકા, તિલોત્તમા
- ચાર ગુરૂ : માતા, પિતા, શિક્ષક, આધ્યાત્મિક ગુરૂ
- ચાર પ્રાણી : જળચર, થલચર, નભચર, ઉભયચર
- ચાર જીવ : અંડજ, પિંડજ, સ્વેદજ, ઉદ્ભિજ
- ચાર વાણી : ઓમકાર, અકાર, ઉકાર, મકાર
- ચાર આશ્રમ : બ્રહ્મચર્ય, ગૃહસ્થ, વાનપ્રસ્થ, સંન્યાસ
- ચાર ભોજ્ય : ખાદ્ય, પેય, લેહ્ય, ચોખ્ખ
- ચાર પુરુષાર્થ : ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષ
- ચાર વાદ્ય : તત્, સુષિર, અવનદવ, ધન
- પાંચ તત્ત્વ : પૃથ્વી, આકાશ, અગ્નિ, જલ, વાયુ
- પાંચ દેવતા : ગણેશ, દુર્ગા, વિષ્ણુ, શંકર, સૂર્ય
- પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિય : આંખ, નાક, કાન, જીભ, ત્વચા
- પાંચ કર્મ : રસ, રૂપ, ગંધ, સ્પર્શ, ધ્વનિ
- પાંચ આંગળી : અંગુઠો, તર્જની, મધ્યમા, અનામિકા, કનિકા
- પાંચ પૂજા ઉપચાર : ગંધ, પુષ્પ, ધૂપ, દીપ, નૈવેદ્ય
- પાંચ અમૃત : દૂધ, દહીં, ઘી, મધ, સાકર
- પાંચ પ્રેત : ભૂત, પીશાચ, વેતાલ, કુખ્માંડ, બ્રહ્મ રાક્ષસ
- પાંચ સ્વાદ : મીઠો, ચર્ખા, ખાટો, તીખો, કડવો
- પાંચ વાયુ : પ્રાણ, અપાન, વ્યાન, ઉદાન, સમાન
- પાંચ વટવૃક્ષ : સિંધવટ (ઉજજૈન), અક્ષયવટ (પ્રયાગરાજ), બોધિવટ (બોધગયા), વંશીવટ (વૃંદાવન), સાક્ષીવટ (ગયા)

- પાંચ પત્તા : આમ, પીપળો, બરગદ, ગુલર, અશોક
- પાંચ કન્યા : અહિલ્યા, તારા, મંદોદરી, કુંતી, દ્રૌપદી
- છ ઋતુ : શીત, ગ્રીષ્મ, વર્ષા, શરદ, વસંત, શિશિર
- છ જ્ઞાનના અંગો : શિક્ષા, કલ્પ, વ્યાકરણ, નિરૂક્ત, છંદ, જયોતિષ
- છ કર્મ : દેવપૂજા, ગુરૂ ઉપાસના, સ્વાધ્યાય, સંયમ, તપ, દાન
- છ દોષ : કામ, ક્રોધ, મદ (ધમંડ), લોભ (લાલચ), મોહ, આળસ (ક્રમશઃ)

જગત જનની સ્ત્રી.... નારી તું નારાયણી....

શું આ બધા Tagની સ્ત્રીને ખરેખર જરૂર છે? છોકરીઓને જ્યારે પહેલીવાર menstrual cycle (મેનસ્ટ્રુઅલ સાઈકલ) ચાલુ થાય ત્યારે એક રમતિયાળ અને ચંચળ છોકરીમાંથી સ્ત્રી બનવાની સફર એટલે પહેલી ભીની લાગણી. પોતીકા ઘરેથી પારકાના ઘરે જઈને પોતીકું બનાવવાની સફર પણ એક અનોખી લાગણી છે. ઉદરમાં રહેલા ગર્ભને નવ મહિના રાખીને રાતોરાત માતા બની ઉત્તમ પ્રકારની ફરજ નિભાવવાની હોય છે. આ રીતે જીવનની સફર તબક્કાવાર આગળ વધે છે.

શું આ જ આપણા બધાના જીવનની સમાનતા નથી? તો પછી શા માટે તે કહેવા ચીસો પાડવી પડે, આંદોલન તથા નારા લગાવવા પડે? સમાન હક્ક અને સમાન હોદ્દો માંગવો પડે? કદાચ આપણે આ બધાથી ઉપર છીએ.

આખો દિવસ કામ કરીએ અને સાંજે સ્વજનોની એક મીઠી મુસ્કાન “Thank You” કહેવા! બાળક દોડીને Hug કરીને કહે, ‘મા, I love you. You are the best Mom in this World.’ તે ઉપરાંત Husbandના એક હુંફાળા સ્પર્શ સાથે જ્યારે એટલું કહેવાય કે, ‘હું તારી સાથે છું.’ એ જ આપણને એક સંપૂર્ણ સ્ત્રી હોવાનો અહેસાસ કરાવે છે.

બાકી દરેક સ્ત્રીમાં એટલું બધું Potential છે કે Defence Astronates થી લઈને Politics, Entrepreneurship અને Entertainment સુધી દરેક ક્ષેત્રમાં સ્ત્રી સફળ જ રહી છે. હું દરેક સ્ત્રીને એટલું કહીશ કે પુરૂષથી ચડિયાતી બનવાની દોડ કરવા કરતા, પુરૂષ સાથે ચાલવાની વધારે મજા છે. કેમકે દરેક સફળ પુરૂષ પાછળ એક સ્ત્રી જ તો રહેલી છે.

Happy woman's day to all lovely ladies.

જગતિ ચંદ્રશીલ મહેતા - અમદાવાદ
એ-૧૧૦૪, પાર્થ લક્ષ્મિયા, ઇસ્કોન - આંબલી રોડ,
આંબલી, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૫૮.
મો. ૯૯૦૯૯ ૯૦૦૯૨

GII

જેના આંખના તારા સમાન

અમે બે અનમોલ રતન

એટલે હું અને મારી બહેન.

યાદ રહે એ વ્હાલ, એ ટેમ

જ્યારે મારી બા વરસાવતી પ્રેમ.

ભીના ભીના થઈ જતા અંતર અમારા

મનના મંદિરમાં આવીને વસતી અમારા.

ખબર જ ન રહી ક્યારે ચાલી ગઈ

બસ મૂકતી ગઈ એ યાદોની લકીર...

એ યાદોની લકીર...

કહેવાય છે કે વડલા વગરના ઘરની કલ્પના કરવી અશક્ય છે. વડીલ, એ તો ઘરના આધારસ્તંભ, નીવ સમાન છે, જે ઋતુઓ પ્રમાણે શીતળતા, હૂંફ બંને આપતા રહે છે. **‘મારી બા’ એ શબ્દ બોલતા જ વહાલ ઉભરાય, વાત્સલ્ય દેખાય. પણ આજે એ શબ્દ લુપ્ત થઈ રહ્યો છે.** અથવા એમ કહી શકાય કે મોડર્ન શબ્દોએ તેનું સ્થાન લઈ લીધું છે. કદાચ ‘લાગણી’ તો એ જ અકબંધ રહેશે પણ તેનો ભાવાર્થ, તેના સંદર્ભ પ્રમાણે બદલાતો રહેશે.

‘બા’ વડલા સમાન - વડીલ જેની હાજરીમાં આખું ઘર નાચી ઉઠતું. ઘરના સદસ્યોની જિંદગી તેમની આસપાસ ફરતી. અથવા એમ કહીએ ‘બા’ની જિંદગી ઘરના પરિવારના સદસ્યોની આસપાસ ફરતી. ક્યારેય પણ પોતાના અસ્તિત્વથી અલગ એ વિચારતી નહીં.

આજે પણ આવા ‘બા-બાપુજી’ (દાદા-દાદી) આપણી આસપાસ હશે, જેમને આપણી ચિંતા હશે, આપણી કાળજી હશે પણ કદાચ એ આપણી નજરમાં નહીં આવતા હોય અથવા આપણે તેમની નજરમાં નહીં લાવતા હોઈએ. **આવતી પેઠી માટે કદાચ આ શબ્દ સાથે આ ‘સંબંધ’ વિસ્મૃત થઈ જશે.** આ લુપ્ત થતા ‘સંબંધ’ અને શબ્દને સાચવવાની સાવચેતી આપણા પછીની પેઠી માટે સન્માર્ગદર્શન બની રહે તે માટે આજે આપણે આ ‘સંબંધ’ને સંજોગોને રાખવા હિતાવહ છે.

આપણે ‘વુમન્સ ડે’ - ‘મધર્સ ડે’ આવા કેટલાય ‘દિવસો’ની સારી રીતે ઉજવણી કરીએ છીએ પણ કદાચ એ ‘વુમન’ના ભાગરૂપે આવતાં સંબંધોના સર્વનામોને ભૂલી જઈએ છીએ અથવા યાદ રાખવા જેવા લાગતા નથી અથવા તો તેની મહત્તા અને ગરિમા આપણે સમજ્યા નથી. **આ સંબંધોના સર્વનામો જેવા કે બા, મા, પત્ની, બહેન, ભાભી, ફોઈ, કાકી, મામી, નાની વગેરે વગેરે.** પણ આજે આ સઘળા સંબંધો માટે એક જ શબ્દ વપરાય છે અથવા એક જ લાગણીમાં વ્યક્ત કરતા હોઈએ છીએ જે ઘણું કન્ફ્યુઝિંગ લાગે છે. જરાક વિચારીએ...

ડૉ. મેહા સંઘવી - ભુજ
મો. ૯૪૨૮૨ ૨૦૩૬૬

પુસ્તક : “મુક્તકોની મહેફિલ”નું વિમોચન

પોરબંદર જિલ્લાનું રાણાવાવ નગર એના પાણીદાર પાણી તથા પાણીના બોર માટે પંકાયેલ છે. રાણાવાવ શહેરના પાણીદાર પાણીની વાત શ્રી ઝવેરચંદ મેઘાણીએ તેમની

‘પરણેતર’ લોકવાર્તામાં વણી લીધેલી છે.

મૂળ ઘેડ વિસ્તારના મહિયારી ગામના કવિ લેખક અને રાણાવાવ શહેરમાં છેલ્લા ૩૦ વર્ષોથી સ્થિત મણિલાલ ડી. રૂઘાણી ગઝલ, મુક્તકો, લઘુ કથાઓ વગેરેનું છેલ્લા ૪૫ વર્ષોથી સર્જન કરે છે. તેના સર્જનમાં સીધા સાદા લોક બોલીના તળપદા શબ્દોની મીઠાશને લીધે સારી એવી લોકપ્રિયતા હાંસલ કરી છે.

આ સર્જકે અગાઉ સાત પુસ્તિકાઓનું પ્રકાશન કરેલ છે. તા. ૦૧-૦૩-૨૦૨૧ના રોજ તેમનું આઠમું પુસ્તક “મુક્તકોની મહેફિલ”નું વિમોચન પર્વ ખૂબ જ સાદગી અને કોરોના સંબંધી ગાઈડ લાઈન્સ મુજબ મર્યાદિત સાહિત્ય રસીકોની હાજરીમાં ઉજવાયેલ હતું.

આ નિમિત્તે સાહિત્ય રસિક સર્વ શ્રી જગદીશભાઈ આચાર્ય, બાબુભાઈ ચૌહાણ, અશોકભાઈ રાઠોડ તથા કિશોરભાઈ રાજપરાએ હાજરી આપી સર્જકને પ્રોત્સાહિત કર્યા હતા.

આ અવસરે સર્વશ્રી બાલેન્દુ શેખર જાની - રાજકોટ, અકબરભાઈ સોરઠિયા - પોરબંદર, જીજ્ઞેશભાઈ પોપટ - પોરબંદર, દિલીપભાઈ આચાર્ય, રજનીકાંતભાઈ ઓઝા, બાબુલાલ ગોર, જયંતીભાઈ જોશી, મદનકુમાર અંજારિયા ‘પ્વાબ’ તથા સ્નેહલતાબેન નિમાવત (અમદાવાદ)એ શુભેચ્છાની વર્ષા કરી હતી.

સર્જકના મુક્તકો ભાવવાહી, ઈશકે હકીકી અને ઈશકે મિજાજી ત્રણ પ્રકારના છે. તેના બે શેર વાયકોના દિલોદિમાગ પર ધારેલી અસર કરવામાં બહુધા સફળ થયા છે. નમુના રૂપે તેના બે શેર કાઢી છે.

પારકી થાપણ છે કોઈની આ જિંદગી
નથી રહેવાની સદા ચાલી જવાની
પાનેતર ઓઢીને નહીં તો
કફન ઓઢીને ચાલી જવાની.

હોય તલબ જેને મદિરાની, એ “દીવ” સુધી જાય છે
કદમ અમારા તો દોસ્તો, ‘સોમનાથ’ અટકી જાય છે.

ભુજની લાલન કોલેજના સ્ટાર વિદ્યાર્થી અને જાણીતા સેવાભાવી ડૉ. કનુભાઈ ગણાત્રાનું નિધન

આરોગ્ય ક્ષેત્રે, સામાજિક ક્ષેત્રે તથા ધાર્મિક ક્ષેત્રે અહર્નિશ લોકસેવા પ્રદાન કરનાર ડૉ. કનુભાઈ જેરામભાઈ ગણાત્રાનું ૮૩ વર્ષની વયે ટૂંકી બીમારીમાં નિધન થતાં કચ્છમાં અતિ શોકની લાગણી ફેલાઈ જવા પામી છે. તેઓ પોતાની પાછળ જાણીતા સ્ત્રીરોગ ચિકિત્સક પત્ની ડૉ.

દમયંતીબેન ગણાત્રા, આઈ સર્જન પુત્ર ડૉ. સત્યમ ગણાત્રા, તેમના પત્ની ડૉ. રીતિકા, પૌત્ર પ્રિયાંશ અને પુત્રી ડૉ. કૃપાલી, દોહિત્ર મર્મને વિલાપ કરતા છોડી ગયા છે.

ડૉ. કનુભાઈનો જન્મ કરાંચીમાં તા. ૪-૫-૧૯૩૮ના રોજ થયેલો. તેમના **પિતાશ્રી જેરામભાઈ ગણાત્રા** અગ્રણી રોટેરિયન હતા. વર્ષો જૂની **ગણાત્રા ટ્રાન્સપોર્ટ** તેમના નામથી પ્રસિધ્ધ છે. કનુભાઈએ ભુજમાં શિક્ષણ મેળવ્યું. લાલન કોલેજમાં ૧૯૫૬-૫૭માં સ્પોર્ટ્સ સેક્રેટરી હતા. વર્ષો લગી તરૂણ મિત્ર મંડળના કન્વીનરપદે રહ્યા. આંખના રોગોના ઉપચાર માટે તેઓ વધુ શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરવા યુરોપ, અમેરિકામાં અભ્યાસ અર્થે ગયા. ત્યાં ઉચ્ચ ડિગ્રીઓ હાંસલ કરી, ભુજના હોસ્પિટલ રોડ પર ગણાત્રા હોસ્પિટલ ખાતે કાર્યરત રહ્યા.

વિદેશોમાં અભ્યાસ દરમિયાન યુનિ. ઓફ એમસ્ટરડમ - હોલેન્ડમાં લેકચરર તરીકે સેવા આપી, અમેરિકાની મેડિકલ સોસાયટીમાં ફેલોશિપ મેળવી. ઓસ્ટ્રેલિયન મેડિકલ સોસાયટીમાં ફેલોશિપ તથા ગ્રાઝ (ઓસ્ટ્રેલિયા)માં ઈન્ટરનેશનલ સ્ટુડન્ટ્સ એસોસિએશનનું અધ્યક્ષસ્થાન શોભાવ્યું. બે વખત વિશ્વભ્રમણ પણ કર્યું. બેલ્જિયમમાં આંતરરાષ્ટ્રીય પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ સ્ટુડન્ટ્સના વાઈસ પ્રેસિડેન્ટપદે રહેલા. **ગુજરાત રાજ્યના આઈ.એમ.એ.ના કારોબારી સમિતિના મેમ્બર રહેલા.** ઓનરરી ઓપ્થેલ્મોલોજિસ્ટ તરીકે આદિપુરની ડિવાઈન લાઈફ સોસાયટી, જનકલ્યાણ મંડળ - કોઠારા, મસ્કા ટી.બી. હોસ્પિટલ આદિમાં તેઓ સેવા આપતા હતા.

ભુજમાં ‘સત્યમ કનુભાઈ ગણાત્રા’ આઈ.એમ.એ. હાઉસ માટે તેઓશ્રીએ રૂપિયા અઢી લાખનું દાન પ્રદાન કર્યું છે. ગુજરાત રાજ્યમાં આંખ તથા સ્ત્રીરોગ નિષ્ણાતો માટે પ્રતિવર્ષ એક ટ્રોફી અર્પણ કરી છે.

તાજેતરમાં જ અયોધ્યા મંદિર નિર્માણ ક્ષેત્રે ડૉ. કનુભાઈ ગણાત્રાએ રૂા. ૨૫,૦૦૦/- (રૂપિયા પચ્ચીસ હજાર) અને

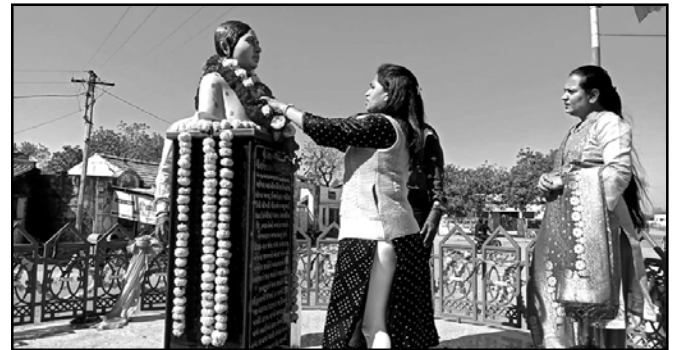
ભુજના લોહાણા મહાજનને શિક્ષણ તથા આરોગ્યની સુવિધા અર્થે રૂા. ૨૧,૦૦,૦૦૦/- (રૂપિયા એકવીસ લાખ)નું માતબર દાન આપી એક ઉમદા કાર્ય કર્યું છે. ડૉ. કૃષ્ણકાંત અર્થાત્ કનુભાઈ ગણાત્રા તરફથી કચ્છ યુનિવર્સિટીમાં એમ.બી.બી.એસ. પ્રથમ સ્થાન પ્રાપ્ત કરનારને છેલ્લા ત્રણ વર્ષથી સુવર્ણ ચંદ્રક પ્રદાન કરવામાં આવી રહ્યો છે.

સામાજિક ક્ષેત્રે પોતાની ઉત્કૃષ્ટ સેવાનું પ્રદાન કરનારના પુણ્ય આત્માની શાંતિ માટે અનેક સ્થળોએ પ્રાર્થના સભાઓનું આયોજન થયું હતું.

**રજૂઆત : પ્રા. સૂર્યકાંત ભટ્ટ - ભુજ
મો. ૯૮૨૫૨ ૩૪૩૪૬**

કચ્છ રામાણિયા ખાતે ગૌરક્ષક ગીતાબેન રાંભિયાના સ્મૃતિ સ્મારકનું અનાવરણ કરવામાં આવ્યું

ગૌરક્ષક ગીતાબેન રાંભિયાના માદરે વતન ગામ રામાણિયા - કચ્છમાં તેમનું એક સ્મૃતિ સ્મારક બનાવવામાં આવ્યું છે. જેનું અનાવરણ તા. ૨૪-૨-૨૦૨૧ના રોજ મુનિવર શ્રી વિદ્યાચંદ્ર મ.સા.ના વરદ્ હસ્તે કરવામાં આવેલ હતું. આ પ્રસંગે સમાજના આગેવાનો, સરપંચ તથા રામાણિયા ગામજનો મોટી સંખ્યામાં ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

સંસ્થા દ્વારા કોરોના મહામારી દરમિયાન પણ જીવદયા તથા માનવસેવાનું કાર્ય અવિરતપણે ચાલુ રાખવામાં આવ્યું છે. જેમાં છેલ્લા એક વરસ દરમિયાન ૪૦૦થી વધુ પશુ-પક્ષીઓની સારવાર તથા ૩૫૦થી વધુ અબોલ જીવોને કતલખાનેથી અભયદાન અપાવવામાં આવેલ છે. તે ઉપરાંત, બહારગામથી આવતા ૪૦થી વધુ બીમાર દર્દીઓને અમદાવાદ ખાતે સારવાર અપાવવામાં આ સંસ્થા સહાયરૂપ થઈ છે, એમ તે સંસ્થાની એક પ્રેસનોટમાં જણાવાયું છે.

**પામવું અને ખોવું એ જીવનની રીત છે,
એમાં પણ ખુશ રહેવું એ અનોખી ચીજ છે.**

આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસે યોગ ટીચરનું સન્માન

‘મંગલ મંદિર’ સામયિકમાં ગેમ્સ ગેલેરી વિભાગના

સંકલનકર્તા સુશ્રી ભાવના એ. ઝવેરીનું (હાથમાં ફલાવર બુકે) ભુજ ખાતેના યોગ કેન્દ્ર દ્વારા આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસે શ્રેષ્ઠ યોગ ટીચર તરીકે ઉચિત સન્માન કરવામાં આવ્યું હતું.

ફળશ્રુતિ

હું જો એક હૃદયને તૂટતું બચાવી શકું
તો મારું જીવન વ્યર્થ નહીં જાય.

હું કોઈનું દર્દ મિટાવી શકું અથવા
ઘટાડી શકું તો મારું જીવન સાર્થક થશે.

હું કોઈ એકાકી મનુષ્યના મુરઝાયેલા મનને
આનંદથી પ્રફુલ્લિત કરી શકું

એ જ તો છે મારા અસ્તિત્વની ફળશ્રુતિ!

- એમિલી ડિકિન્સન

ઘરતી પરનું સ્વર્ગ

મા-બાપે સંતાનોનું બુદ્ધિથી પૃથક્કરણ કર્યું નથી, પણ તેઓ માત્ર હૃદયથી પ્રેમ આપીને સંતાનોને મોટા કરે છે. તો સંતાનોએ પણ પોતાની નૈતિક ફરજો અદા કરતાં વડીલોને હૃદયથી જોવા જોઈએ, બુદ્ધિથી નહીં.

હૃદય

૧. હૃદય પરિસ્થિતિનો સ્વીકાર કરે છે.
૨. હૃદય બીજાના સુખને કેન્દ્રમાં રાખે છે.
૩. હૃદય પાસે સમાધાનની કળા છે.
(Art of Compromise)
૪. હૃદય પોતાની ફરજનો વિચાર કરે છે.
૫. હૃદય પાસે લાગણી છે.
૬. હૃદય હંમેશાં પોતાની ભૂલ જુએ છે.
૭. હૃદય માં કૃતજ્ઞતા છે. એટલે બીજાના ઉપકારોને યાદ કરી નમ્ર અને પરોપકાર કરવા તત્પર બને છે.
૮. હૃદય સંવેદનશીલ છે.
૯. હૃદય ભાષા છે. સારું, ગમશે, ફાવશે, ઓ.કે., તહત્તિ.
૧૦. હૃદય બીજાની ભૂલને માફ કરે છે.
૧૧. હૃદય બીજાની પ્રવૃત્તિ જોઈને વૃત્તિ ઉપર આક્ષેપ કરતું નથી. અને પોતાની પ્રવૃત્તિ જોઈને વૃત્તિની જરૂર તપાસ કરે છે.
૧૨. હૃદય મનઃસ્થિતિને સુધારવા પ્રયત્ન કરે છે.

બુદ્ધિ

૧. બુદ્ધિ પરિસ્થિતિનો સામનો કરે છે.
૨. બુદ્ધિ પોતાના સુખને કેન્દ્રમાં રાખે છે.
૩. બુદ્ધિ ધાર્યું ન થતાં સંઘર્ષ કરે છે.
૪. બુદ્ધિ પોતાના અધિકારનો વિચાર કરે છે.
૫. બુદ્ધિ પાસે માંગણી છે.
૬. બુદ્ધિ હંમેશાં બીજાની ભૂલ જુએ છે.
૭. બુદ્ધિમાં અહંકાર છે. એટલે પોતે બીજા ઉપર કરેલા ઉપકારોને સતત યાદ કરે છે. અક્કડતા, એ શબ્દની પહેચાન છે.
૮. બુદ્ધિ કઠોર છે.
૯. બુદ્ધિ ભાષા છે. How? Why? આ હું નહીં ચલાવી લઉં.
૧૦. બુદ્ધિ બીજાની ભૂલને સજા કરે છે.
૧૧. બુદ્ધિ બીજાની પ્રવૃત્તિ જોઈને વૃત્તિ ઉપર જલ્દી આક્ષેપ કરે છે અને પોતાની ભૂલને વ્યાજબી ઠરાવવા પ્રયત્ન કરે છે.
૧૨. બુદ્ધિ પરિસ્થિતિને સુધારવા પ્રયત્ન કરે છે.

સાબાર : “યોગદૃષ્ટિના અજવાળા”

સંકલન : ચંદ્રકાંત દામજી શાહ (કે.ડી. શાહ) - અમદાવાદ

આંજો કાગર

“મંગલ મંદિર”

આંજો કાગર - પ્રતિભાવ.... ખૂબ ખૂબ આભાર

“મંગલ મંદિર” મુખપત્રના દરેક ક્ષેત્રે તાજેતરમાં આમુલ પરિવર્તન થતાં અને તેમાં પ્રકાશિત થતી લેખન-સામગ્રી શ્રેષ્ઠ કક્ષાની હોવાથી વાચકવર્ગ દ્વારા તેની પ્રશંસા કરતા અનેક પ્રતિભાવો સતત મળતા રહે છે. તે દરેક પત્રોને એક સમયે “આંજો કાગર” વિભાગમાં સ્થાન આપવાનું શક્ય નથી. તે માટે ક્ષમાપ્રાર્થી છીએ.

સામયિકની તારીખની સાથે તેમાં વર્તાતી ઉણપ તરફ પણ ધ્યાન દોરવામાં આવશે, તો તેવી પ્રતિક્રિયા વધારે ઉપયોગી થશે. અમે વારંવાર જણાવ્યું છે કે પ્રશંસાની પૃષ્ઠ ભૂમિકામાં લેખન-સામગ્રીઓના સર્જકો અને વાચકવર્ગ જ કોઈપણ સામયિકની અસલ તાકાત છે. એટલે ‘મંગલ મંદિર’ની પ્રશંસાના ખરા અધિકારી તેઓ છે.

પ્રતિભાવો માટે અમે દરેકના ખૂબ ખૂબ આભારી છીએ.

- તંત્રી મંડળ

‘મંગલ મંદિર’ની નવી કોલમ કાયમ આપતા રહેશો

આપના સમાજના મુખપત્ર ‘મંગલ મંદિર’માં “દિલની જબાન” કોલમ નિયમિત વાંચીને હર્ષ થાય છે. ચંદ્રકાંત પટેલ સાહેબ મોટા ગજાના સાહિત્યકાર છે. અમે ઘણા મેગેઝિનોમાં તેમના રસપ્રદ લેખો વાંચીએ છીએ. ‘મંગલ મંદિર’ની આ કોલમ અમારા જેવા નવા અને ઉગતા સાહિત્યકારોને ખૂબ જ માર્ગદર્શક બની રહી છે.

મેગેઝિનમાં આવતી કવિતાઓમાં જે ગા-ગા-લ જેવા છંદ બંધારણના ચિહ્નો છે તે અમને સમજાતા નથી. આપ સમજાવશો તો વધારે જાણકારી મળશે.

માસ ફેબ્રુઆરી-૨૦૨૧ના અંકમાં રમેશ પટેલનો પરિચય લેખ અતિ આસ્વાદ્ય લાગ્યો છે. આ કોલમ ચાલુ થયા પછી અમને ‘મંગલ મંદિર’ વાંચવાની વધારે ઈચ્છાઓ જાગી છે. આ કોલમ કાયમ ચાલુ રાખવા નમ્ર અરજ... વિનંતી...

હર્ષ દેસાઈ અને માધુરી શાહ - જૂનાગઢ

કોરોના મહામારીના સમય દરમિયાન વિવિધ સેવાની સરિતા વહેતી થઈ....

કોરોનાની મહામારીમાં ઘણી સંસ્થાઓ, ટ્રસ્ટો, મહિલા મંડળો, હોસ્પિટલો, ડોક્ટરો, સેવાભાવી કાર્યકરો, વોલન્ટિયર્સ વગેરેએ સમાજના ભાઈ-બહેનો માટે તન-મન અને ધનથી સેવાની સરિતા વહેવડાવી છે તેની વિગત અત્રે રજૂ કરેલ છે.

૧. શ્રી કચ્છી જૈન ફાઉન્ડેશન (વડા મહાજન)ના નેજા હેઠળ કચ્છના ૫૨-૪૨ ગામનાં મહાજનો દ્વારા પોતાના ગામના જરૂરતમંદો માટે સહાયની હાકલ થતાં, આરતી ઈન્ડસ્ટ્રીઝ

વતી શ્રી ચંદ્રકાંત ગોગરી અને રાજેન્દ્ર ગોગરી સાથે કચ્છી જૈન ફાઉન્ડેશનના દાતાઓ, અધિકારીઓ, સ્ટાફ વગેરેએ હેતુથી અનેક પરિવારોને સહાય કરી - કરાવી છે. ટોટલ ૫૦૦૦ પરિવારોએ લાભ લીધેલ છે.

૨. હોસ્પિટલો - નવનીત હોસ્પિટલ દહીંસર, હીરા મોંઘી - મુલુંડ, કૃષ્ણા હોસ્પિટલ - બોરીવલી (ઈસ્ટ), સેવન હિલ્સ - અંધેરી, સાયન હોસ્પિટલ, એન્કરવાલા હોસ્પિટલ અને બિદડા સર્વોદય હોસ્પિટલ - મસ્કા અને બિદડા.
૩. ડૉક્ટર્સ : ડૉ. જીત અને ડૉ. હની (કપાયા/પરેલ), ડૉ. વિશન નાગડા (ડુમરા), ડૉ. લહેરીકાંત (લાયજા), ડૉ. કૌશિક શાહ (માંડવી)
૪. સેવાભાવીઓ : વસંત ગલિયા (લુણી), ભારતીબેન સંગોઈ (લાયજા), ધીરજ છેડા (રૂપા), કીર્તિ નાગડા (કોટડા), ભારતીબેન વી. છાડવા (રૂપા), રસિલાબેન, છાયા કીર્તિ વોરા (નવી નાર), દક્ષાબહેન - બોરીવલી, નરેન્દ્ર કેનિયા - વડાલા, કવિતા નીલેશ કેનિયા, જિનમ રાંભિયા, પ્રફુલ્લ ગાલા - નાલાસોપારા, કેતન કારાણી (ડુમરા) તેમજ અન્યો.
૫. રાશન કીટના ગામો : ડુમરા, નરેડી, પુનડી, બિદડા, કોડાય, મોટી ઊનડોઠ, મંજલ રેલડિયા તેમજ અન્ય ઘણા સ્થળો.
૬. મહિલા મંડળો : કચ્છી મહિલા ફેડરેશન દરેક ગામની બહેનોને નાની મોટી બીમારી, હોસ્પિટલ ખર્ચ, દવાઓની મેડિકલ સારવાર વગેરે દાનના સથવારે ઘણી સારી મદદ કરી પડખે રહ્યા છે.
૭. શ્રીમતી જયાબેન વિશનજી માડુ - બિદડા પરિવાર તરફથી

બિદડા ગામલોકોની તેમજ અન્ય જરૂરતમંદોને આર્થિક અને મેડિકલ સહાય કરવામાં આવી છે.

૮. સંઘો - દેરાસરો : જિરાવલ્લા ઘાટકોપર, ડોંબીવલીના સંઘો, ટ્રસ્ટો, મહાજનો, મંડળો, બોરીવલીના સંઘો, બિદડા મુંબઈ મહાજન તથા અન્યોએ જરૂરતમંદો માટે આર્થિક સહાય કરી છે.
૯. શ્રી ક.વી.ઓ. દેરાવાસી તથા સ્થાનકવાસી બંને મહાજનોએ કચ્છી ખબરપત્રિકા દ્વારા કોરોનાથી સાવધાન રહેવા સતત જાહેરાતો આપીને ઉત્કૃષ્ટ કાર્ય કર્યું છે.
૧૦. રક્તદાન : ધીરજ રાંભિયા, તરૂણ મિત્ર મંડળ, મલાડ કચ્છી જૈન યુવક સંઘ, શ્રી મહાવીર ક્લિનિક, શ્રી રાજસ્થાન જૈન સંઘ અને જૈન શ્રેતાંબર તેરાપંથી સમાજ - મલાડના નેજા હેઠળ રક્તદાનનું જબરદસ્ત આયોજન થયું હતું.
૧૧. ભીનમાલ સંઘ તથા રાજસ્થાનના અન્ય સંઘોએ જરૂરતમંદો અને કોરોનાગ્રસ્ત લોકો માટે સારી કામગીરી બજાવેલ છે.
૧૨. જે.વાય.એફ. જૈન યુથ ફોરમના નેજા હેઠળ કચ્છમાં રહી, ધર્મધ્યાનમાં મસ્ત રહો. મુંબઈની ઝંઝાળવાળી જિંદગીથી છૂટીને કચ્છની સંસ્કૃતિ, ગામડાંની મજા, વરસાદી માહોલની મજા માણો. બચપણની યાદો સાથે બેસીને યાદ કરો, હરો-ફરો અને પ્રદૂષણમુક્ત હવા માણવા લોકોને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવેલ. વરિષ્ઠ નાગરિકો માટે દર મહિને આપોઆપ રૂ. ૧૭૦૦/- બેંકમાં જમા થઈ જાય અને કચ્છમાં જવું હોય તેને ગ્રુપમાં ઓછા ખર્ચે લઈ જવાની સવલત કરવામાં આવી. સ્વમાનથી કોઈ ઠેકાણે કામ (સર્વિસ) કરવું હોય તો તેનો લાભ લેવા, ખેતી કરવી હોય તો તે માટે સગવડ, કચ્છમાં બીમારી માટે ડોક્ટર, હોસ્પિટલ કે દવા ખર્ચ માટે ૧૫થી ૨૫%ની જે.વાય.એફ. એસ.પી.એમ. મિત્ર કાર્ડની સહાય - ક.વી.ઓ. હેલ્થ કાર્ડ દ્વારા થઈ. આવાસ યોજના ભારાપર, બગડા, રામાણિયામાં શરૂ થઈ રહી છે. જે.વાય.એફ.ના ટોટલ ૧૫ સૌજન્ય દાતાઓનાં દાનથી ઉપર મુજબ યોજના સાકાર થઈ રહી છે.

હીરાલાલ વી. બિનડોઠવાલા - ચેમ્બુર
મો. ૯૮૬૯૬ ૭૭૭૮૯

‘મંગલ મંદિર’ : સૌ કોઈનું મંગલ થાય તેવી લેખન સામગ્રીઓવાળું સામયિક

જેવું નામ છે તેવું જ ‘મંગલ મંદિર’ છે. નાના બાળકોથી લઈને વૃદ્ધો સુધીના સૌ કોઈનું મંગલ થાય તેવી સામગ્રી સામયિકમાં પીરસાય છે અને મંદિરમાં થાય તેવો આનંદ પમાય છે. પ્રભુને ધરવામાં આવતા અણકુટની જેમ વિવિધ

વિષયોની વિવિધ વાનગીઓનો થાળ લઈને ‘મંગલ મંદિર’ આવે છે અને વાચકને પ્રસાદ મળ્યાની પ્રસન્નતા અનુભવાય છે. કોઈ એક નહીં પણ તમામ વિભાગમાં તે વિભાગની યથાર્થતા પુરવાર કરતું સાહિત્ય વાંચવા મળે છે. કોઈ એક સમાજનું મુખપત્ર તેની સંકુચિતતા છોડી, વિશાળ ક્ષેત્રે વિસ્તરે તે ધન્યવાદને પાત્ર ઘટના છે. ખૂબ ખૂબ હાર્દિક અભિનંદન તમામને.

નટુભાઈ પી. પંડ્યા, લેખક-કવિશ્રી - ભાવનગર
(આયુર્વેદ વિશારદ)
મો. ૯૪૨૭૫ ૫૮૦૫૩

‘મંગલ મંદિર’ : સમગ્ર સામયિકના જુદા જુદા સ્તંભ સુંદર વિચારોનું પ્રતિપાદન છે

મુખપત્ર ‘મંગલ મંદિર’નો અંક-૫૧૩ મળ્યો, જે અત્યંત રમણીય, રૂપકડો અને વાંચનક્ષમ બન્યો છે. આપ સહુની સાહિત્યપ્રીતિની જહેમત અને સમાજસેવાની સુગંધ માણી. તે પહેલાં સામયિકના સહતંત્રી શ્રી સાથે ફોન પર રૂબરૂ વાત કરવાનું શક્ય બન્યું. આ બધું આ પળે વાગોળું છું.

ખુદ પ્રભુમય રહી સમાજ માટે કશું કરી છુટવાની આપની તપોભાવના ખરેખર દાદ દેવાને લાયક છે. આપ સૌ સુધી પહોંચાડવા બદલ સન્મિત્રો શ્રી ભૂપેન્દ્ર શેઠ ‘નીલમ’ અને શ્રી ચંદ્રકાંત પટેલ ‘સરલ’નો પણ આભારી છું.

અનેક સદામ લેખક મિત્રોના લેખ અને સુંદર સંપાદનના સાક્ષી બનવા મળ્યું, તે અનોખો લહાવો છે. સમગ્ર સામયિકના જુદા જુદા સ્તંભ સુંદર વિચારોનું પ્રતિપાદન છે અને તે માટેની કલ્પના તથા આયોજનને બિરદાવું છું.

આપ સહુની આ યજ્ઞ સમાન પ્રવૃત્તિ સમાજના એક સદા પ્રજ્વલિત દીવાદાંડી બની રહેશે તેમાં શંકા નથી. પ્રભુ આપની સાથે છે.

કીર્તિકાંત પુરોહિત, લેખક-કવિશ્રી - વડોદરા
મો. ૯૮૭૯૧ ૧૪૨૯૮

જીવન

જીવનમાં ખરાબી ક્યારેય પણ આવી શકે છે, પરંતુ જીવન ખરાબ ક્યારે પણ હોતું નથી.

જીવન એક અવસર છે, શ્રેષ્ઠ બનવાનો, શ્રેષ્ઠ કરવાનો, શ્રેષ્ઠ મેળવવાનો.

જીવન એ ફૂલ છે કે જેમાં કાંટા તો બહુ જ છે પરંતુ સૌંદર્યની પણ કોઈ કમી નથી.

કચ્છ દર્શન

● સંકલન : દિનેશ આર. મહેતા ●

- **મૂળ અંગિયાના દીપે દીક્ષા લઘ મુનિ દર્શનવર્ધન વિનયજી મહારાજ થયા :** બિહારમાં મૂળ કચ્છ અંગિયાના વતની એવા હર્ષબિન હરિલાલ નાનચંદના પૌત્ર અને લક્ષીનાબેન રૂપેશભાઈ શાહના પુત્ર ચિ. દીપનો ભાગવતી દીક્ષા મહોત્સવ તા. ૭મી માર્ચના રોજ ધામધૂમથી ઉજવાયો હતો. વેશ પરિવર્તન બાદ 'ઓઘો' સ્વીકાર કર્યા બાદ મુમુક્ષુ દીપભાઈની 'કેશલોચન'ની વિધિ બાદ તેમનું નૂતન નામ મુનિરાજ દર્શનવર્ધન વિજયજી મહારાજ આપવામાં આવ્યું હતું.
- **ભુજ જી.કે. હોસ્પિટલમાં ફિલિપિન્સના નાગરિકને કોરોના મુક્ત કરાયા :** જ્યારે વિદેશી નાગરિકને કચ્છમાં કોવિડ થાય ત્યારે હોસ્પિટલની જવાબદારી અનેકગણી વધી જાય છે. કોરોનાની સારવાર સાથે તેના આહાર અને ભાષા પણ ઘણી વખત બાધારૂપ બને છે. પરંતુ ભુજમાં જી.કે. જનરલ હોસ્પિટલમાં તાજેતરમાં ફિલિપિન્સના એક નાગરિકને કોરોનાની સારવાર આપી, આવા તમામ અવરોધો પાર પાડ્યા હતા અને તેમને કોરોનામાંથી મુક્તિ અપાવી હતી.
- **ભુજના શ્રમિકોનાં ઝૂંપડામાં પ્રકાશ પથરાયો! :** ભુજ શહેરમાં અનેક અગવડો વચ્ચે રહેતા સ્થળાંતરિત શ્રમિકોના પરિવારોના ઝૂંપડાઓમાં પ્રકાશ પાથરવાની કામગીરી ભુજમાં ચાલતા પ્રકલ્પ 'હોમ્સ ઇન ધ સિટી' દ્વારા તાજેતરમાં કરવામાં આવી છે.
- **રૂ. ૩૪.૫૮ લાખના પોસ્ટ કૌભાંડમાં ૧.૭૫ કરોડની છેતરપિંડી તપાસમાં જણાઈ :** રાજ્યભરમાં ચક્ર્યાર મચાવનારા ભુજમાં રાવલવાડી પોસ્ટ કૌભાંડમાં રૂ. ૩૪,૫૮,૧૭૯ની છેતરપિંડી સબબ ચાર આરોપીઓ વિરુદ્ધ ફરિયાદ તાજેતરમાં નોંધાવાઈ હતી. જેમાં આજસુધી પોલીસ તપાસ દરમિયાન રૂ. ૧,૭૪,૬૩,૧૭૭ની છેતરપિંડી થઈ હોવાનું પ્રકાશમાં આવ્યું છે.
- **ભયાઉ પંથકમાં બેફામ ખનિજ ચોરીની ભૂમ :** પૂર્વ કચ્છમાં બેફામ ખનિજચોરી થઈ રહી હોવાની ફરિયાદો જૂની છે અને ઘણા કિસ્સામાં આ પ્રવૃત્તિ લોહિયાળ પણ સાબિત થઈ છે. રોયલ્ટી ભર્યા વિના ભયાઉ પંથકના છાડવારા તથા આસપાસના અન્ય વિસ્તારોમાં આડેધડ થતાં ખોદકામમાં વાગડના અનેક લોકોનો હાથ હોવાનું અગાઉ પ્રકાશમાં આવ્યું છે. ખાણ ખનિજ તંત્ર એકલ-દોકલ કિસ્સામાં ફરિયાદ દર્જ

કરાવીને પછી આ બાબતમાં આગળ વધતું નથી. ભયાઉ તાલુકાના છાડવારા તથા અન્ય ગામોની આસપાસ છેલ્લા થોડા સમયથી રેતી ઉપાડવાનું વ્યાપક કામ ચાલી રહ્યું છે.

- **લાખણિયાના પોક્સોના બે આરોપી ઝડપાયા :** નલિયા પોલીસ મથકમાં પોક્સો સહિતની વિવિધ કલમો તળે નોંધાયેલા ગુનાનો મુખ્ય આરોપી તા. ૨૧મી ફેબ્રુઆરીના ઝડપી પડાયા બાદ ગત તા. ૫મી માર્ચના આ કામમાં મદદગારી કરનારા અન્ય બે સહ આરોપીને પકડીને નલિયા સર્કલ પોલીસ દ્વારા આગળની કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી છે.
- **મુંદ્રા કસ્ટમ લાંચ પ્રકરણમાં ચાર અધિકારીઓની બદલી :** ભ્રષ્ટાચારના આરોપ વચ્ચે મુંદ્રા કસ્ટમના સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ તાજેતરમાં લાંચના એક કિસ્સામાં ઝડપાઈ ચૂક્યા હતા. ત્યારબાદ વિજિલન્સ ડી.જી.ની ટીમ અમદાવાદથી મુંદ્રા આવી હતી અને છાનબીન બાદ ચાર અધિકારીઓને તાત્કાલિક અસરથી બદલી નાખવામાં આવ્યા છે.
- **ભુજના જે.સી.આઈ.માંથી બાંગ્લાદેશી નાસ્યો :** હજુ થોડા દિવસો અગાઉ ભુજના એ-ડિવિઝન પોલીસની કસ્ટડીમાંથી ચક્ર્યારી પોસ્ટના કૌભાંડનો આરોપી પોલીસની નજર ચૂકાવીને ફરાર થયા બાદ કલાકોમાં જ ફરી ઝડપાઈ ગયો હતો. તેવો જ સિલસિલો હજુ બરકરાર હોય તેમ ત્યારબાદ ભુજના સંયુક્ત પૂછતાછ કેન્દ્રમાંથી એક બાંગ્લાદેશી પ્રતિબંધક નાસી છૂટતાં પોલીસની દોડધામ વધી હતી. જો કે, આ ઈસમને પૂર્વ કચ્છ પોલીસે સામખિયાળી ચેકપોસ્ટ પાસેથી પકડી લેતાં હાશકારો થયો હતો.
- **કચ્છના રાપર પાસે ૩.૯નો ધરતીકંપ :** ભૂકંપની બાબતમાં સૌથી વધુ જોખમી ક્ષેત્ર અર્થાત્ ઝોન-૫ માં આવતા કચ્છ જિલ્લામાં રાપરથી ૧૪ કિ.મી. પશ્ચિમ - ઉત્તર દિશાએ રવેચી-સુવઈ રોડ નજીક અને જેસંગ ગામ પાસે ગત માસ દરમિયાન ૩.૯ મેગ્નિટ્યુડનો ધરતીકંપ ગુજરાતના સિસ્મોલોજી સેન્ટરમાં નોંધાયો હતો. કચ્છમાં આ ઉપરાંત ધોળાવીરા પાસે ૧.૯ની તીવ્રતાનો, દૂધઈ વિસ્તારમાં ૨.૩ અને ૨.૦ અને રાપર પંથકમાં ૧.૦ના હળવા આંચકા પણ અગાઉ આવ્યા હતા. ઉલ્લેખનીય છે કે કચ્છ ફોલ્ટ લાઈનના કારણે ભૂકંપની શક્યતાવાળો જિલ્લો છે અને ત્યાં ઝોન-૫ મુજબ જ (અનુસંધાન : જુઓ પાના નં. - ૫૨ ઉપર)

NanoNine® શબ્દ રમત-૧૭૦ સંકલન : રજનીકાંત પારેખ

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬
૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪
૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦	૩૧	૩૨
૩૩	૩૪	૩૫	૩૬	૩૭	૩૮	૩૯	૪૦
૪૧	૪૨	૪૩	૪૪	૪૫	૪૬	૪૭	૪૮
૪૯	૫૦	૫૧	૫૨	૫૩	૫૪	૫૫	૫૬

શબ્દ રમત ભરનારનું નામ : _____

સરનામું : _____

ફોન/મો. _____

આપશ્રીના જવાબો તા. ૩૦-૦૪-૨૦૨૧ સુધીમાં શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડીના સરનામે મોકલાવવા વિનંતી.

આડી ચાવીઓ

- એક દૂજે કે લિયે - પિક્ચરનો હીરો (૬)
- તાણ, ચિંતા, ટેન્શન (૩)
- ઘાંટો, બરાડો, પોકાર (૨)
- ટેવ, આદત (૨)
- પછી જન્મેલું, નાનો ભાઈ (૩)
- ફળની અંદરનો ગર્ભ (૨)
- કોઈ વસ્તુનું અસલ રૂપ (૨)
- આંખની કીકી (૩)
- થર, પોપડો (૨)
- ભારે શરીરવાળું (૨)
- સુગંધ, સુવાસ (૩)
- લીસું નહીં કરકર લાગે એવું (૩)
- ચાલીસ શેરનું તોલ (૨)
- મુર રાક્ષસને મારનાર, શ્રીકૃષ્ણ (૩)
- તફાવત, જુદાપણું (૪)

- બળ, તાકાત, સામર્થ્ય (૨)
- રોજનું (૩)
- પર્વ, ઉત્સવ, ફેસ્ટિવલ (૪)
- કજિયો, કંકાસ (૩)
- ગંજ, ઢગલો (૨)
- મદોન્મત્ત, મદથી ગુમતું (૪)
- દાગીનાનો ઢોળ ચડાવનાર (૪)
- રાખ, ધૂળ, નાશ (૨)
- સૂર્ય સંબંધી (૨)
- ઈન્દ્રિય વાણી, ગાય (૧)
- એક જાતની ઘોડાગાડી (૨)
- ભેંસોનું ટોળું (૨)
- ગણપતિ (૪)
- નાજુકાઈ (૪)
- રાજા (૧)
- (ઈ) નોંધ, ચિઠ્ઠી, ચલણી સિક્કાને બદલે વપરાતું નાણું (૨)

ઊભી ચાવીઓ

- શાંતિનો સંદેશ આપતું પક્ષી (૪)
- મારાપણું, હું પદ (૩)
- બાળકોને સુવડાવવા માટે ગવાતું ગીત (૪)
- હંમેશાં, નિરંતર, લગાતાર (૩)
- સર્વોત્તમ, જેની ઉપમા નથી એવું (૪)
- દેશનો પ્રજાજન, સિટીઝન (૪)
- પતિ, વરદાન (૨)
- ધંધામાં કમાણી, પ્રોફિટ (૨)
- અંદરની વાતનો જાણકાર (૪)
- કામદેવની પત્ની (૨)
- આકાશમાંથી પડતા બરફના ટુકડા (૨)
- સુતરફેણી માટે જાણીતું ગામ (૩)
- મોક્ષ, છુટકારો, આઝાદી (૨)
- વહેલી સવાર, પ્રાતઃકાળ (૩)
- શંકા, શક (૩)
- લજ્જા, લાજ (૩)
- બાજીગર પિક્ચરનો હીરો (૬)
- દિલોજાન, દોસ્ત (૩)
- નાનું વાદળું (૩)
- કિંમતી પથ્થરો, રત્ન (૨)
- આશ્ચર્યચકિત, દિગ્મુઠ (૨)
- સાખ, શાહેદી (૨)
- દૂધની એક ઘટ્ટ વાનગી (૩)
- વગર પરણ્યે રાખેલી સ્ત્રી (૩)
- ભંડાર, નાણું રાખવાની જગ્યા (૩)
- ડાંગરની ધાણી (૨)
- વેશ ભજવનાર, દોરડા પર ચાલનાર (૨)

અવિચારી વાણી

કોઈના માટે અત્યંત વેધક કે કટાક્ષયુક્ત ટીકા કરવાનું મન થાય ત્યારે યાદ કરો કે વધારે પડતા મરીમસાલા ખોરાકને બેસ્વાદ બનાવે છે.

અવિચારી શબ્દોએ ઘણા મૂલ્યવાન સંબંધોને ખંડિત કર્યા છે, જ્યારે સદ્વ્યવહારથી કોઈએ ક્યારેય કંઈ ગુમાવ્યું નથી.

અન્યોને પોતાની રીતે વિકસવાની સ્વતંત્રતા આપો.

NanoNine® શબ્દ રમત-૧૬૯નો ઉકેલ

ન	રે	ન્દ્ર	મો	દી		કા	ક		હ	કી	મ
વ	ન		ત	પ	ખી	ર			દ		ત
ની		ક		ડો	લ			ક			
ત	સ	વી	ર		વું		મ	થ	રા	વ	ટી
	ર	સ		અ	વા		ના		ત	પ	
આ	હ			બા	જુ			બ		ન	કી
ક	દ	ર			ગ		ક	લિ	કા		
ર્ષ		ક્ષા		ગ	લ	ત					કું
ણ		પો	ઠી		કિ	ટ		સ	ર	સ	વ
	ન	ટ			શો		વ		સ	ફ	ર
ખં	બ	લી		અ	ર	બ	સ્તા	ન		લ	
	પું		ક	મી		ચ	રી		હ	તા	શ

માસ ફેબ્રુઆરી-૨૦૨૧ના અંકમાં છપાયેલ નેનો શબ્દ રમત-૧૬૯ના બધા સાચા ઉકેલ મોકલાવનારના નામ

૧. સરલા શાહ - અમદાવાદ
૨. પ્રવીણ દંડ - અમદાવાદ
૩. દિશા પટેલ - અમદાવાદ
૪. હંસાબેન ઠાકોર - અમદાવાદ
૫. દમયંતી દંડ - અમદાવાદ
૬. ઈન્દુબેન પટેલ - અમદાવાદ
૭. મીત મહેતા - અમદાવાદ
૮. જ્યોતિ શાહ - અમદાવાદ
૯. ચેતના વોરા - અમદાવાદ
૧૦. લક્ષ્મી ખત્રી - અમદાવાદ
૧૧. સાવિત્રી જેસરાણી - મુંબઈ
૧૨. ગુણવંતી મહેતા - ગાંધીધામ
૧૩. સરોજ ચંદુરા - સુરત
૧૪. ત્રિષા પારેખ - સિકંદ્રાબાદ
૧૫. પ્રભા શેઠિયા - વલસાડ

ઉત્તર મોકલાવનારમાંથી લક્ષ્મી ડો અનુસાર વિજેતાના નામ નીચે પ્રમાણે છે.
હંસાબેન ઠાકોર - અમદાવાદ

શબ્દ રમત-૧૬૭ : સમય વિતી ગયા પછી ઉત્તર મોકલાવનારના નામ

૧. પ્રભાબેન શેઠિયા - વલસાડ

મનુષ્યના અણુએ અણુમાં દિવ્ય ચેતનાનો સંચાર થયા કરે છે. દિવ્ય ચેતના વિચારોમાં વહે છે ત્યારે બુદ્ધિપ્રતિભા આપે છે. દિવ્ય ચેતના નિશ્ચયબળમાંથી વહે છે ત્યારે સદ્ગુણ આપે છે પણ જ્યારે તે હૃદયમાંથી વહે છે ત્યારે પ્રેમ અને કરુણા આપે છે.

કચ્છ દર્શન

(અનુસંધાન : પાના નં. - ૫૦ ઉપરથી ચાલુ)

બાંધકામની ડિઝાઇન કરવાની હોય છે. કચ્છી લોકોએ ભૂકંપ સાથે જીવતા શીખવું અનિવાર્ય છે.

ગુજરાતમાં જમીનના ભૂતળમાં ભારતીય ભૂખંડ અને યુરેશિયન ભૂખંડની આશરે ૩૦૦થી ૪૦૦ કિ.મી.ની હદ આવેલી છે. જેના પગલે ગુજરાતમાં ગત ૨૦૦ વર્ષમાં ૯ મોટા વિનાશક ભૂકંપ આવી ચૂક્યા છે અને રોજ નાના-મોટા આંચકા સતત નોંધાતા રહે છે.

● **આ વરસે કચ્છી કેસરનું વિપુલ ઉત્પાદન થશે :** કચ્છી કેસર કેરીની માંગ સમગ્ર ભારત સહિત વિદેશમાં રહેતી હોઈ કિસાનો મોટા પ્રમાણમાં કેસર કેરીનું ઉત્પાદન કરે છે. જોકે ગતવર્ષે વાવાઝોડું, પ્રારંભિક તબક્કે જ સચરાચર વરસાદના કારણે પાકને વ્યાપક નુકસાન થવા પામ્યું હતું. અધૂરામાં પૂરું લોકડાઉનના પગલે ટ્રાન્સપોર્ટેશન સેવા બંધ રહેતા સ્થાનિકે જ ઓછા ભાવે કેરીનું વેચાણ કરતા ખેડૂતોને આર્થિક નુકસાની વેઠવાનો વારો આવ્યો હતો. હાલે ફળોની રાણી ગણાતી કેસર કેરીની આવક બમણી થવાનું અનુમાન લગાવતા ખેડૂતો કહે છે કે, આ વખતે અત્યારથી આંબે પુષ્કળ પ્રમાણમાં મોર સુમી રહ્યા છે. અગર આ વર્ષે કુદરત મહેરબાન રહેશે તો કચ્છી કેસરનું વિપુલ ઉત્પાદન થવાના સંજોગો છે.

● **સી.એ. ભુજ બ્રાંચને શ્રેષ્ઠ શાળાનો એવોર્ડ :** સી.એ. ઈન્ડિયન વેસ્ટર્ન ઈન્ડિયા રિજિયોનલ કાઉન્સિલ દ્વારા વર્ષ ૨૦૨૦ માટે ભુજની શાખાને માઈકો બ્રાંચ કેટેગરીમાં શ્રેષ્ઠ શાખાનો એવોર્ડ તાજેતરમાં જાહેર થયો હતો. ભુજ શાખાને તેમની કોરોના મહામારીના વર્ષ વચ્ચે આઈ.સી.એ.આઈ. અને ડબલ્યુ.આઈ.આર.સી.નાં માર્ગદર્શનમાં ઓનલાઇન શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન અને સામાજિક, સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓમાં અગ્રેસર રહેવા બદલ સમગ્ર ભુજ ટીમની પ્રશંસા કરવામાં આવી હતી. આ સાથે ભુજને ઈતિહાસમાં આ પ્રકારની સિદ્ધિ પહેલીવાર મળી છે. ૨૦૧૬માં સ્થપાયેલી સી.એ.ની ભુજ બ્રાંચમાં અત્યારે ૨૫૦થી વધુ સભ્યો છે અને ૪૫૦ વિદ્યાર્થીઓ જોડાયેલા છે.

● **અંજારની શાળામાં ગ્રાન્ડ પેરેન્ટ્સ-ડે ની નવતર ઉજવણી :** અંજારની એજ્યુકેશન સોસાયટી સંચાલિત પૂર્વ પ્રાથમિક વિભાગની શાળાઓ વી.જે. વાઘવા સ્માર્ટ કિડ્સ (અંગ્રેજી માધ્યમ) શૈશવ (ગુજરાતી માધ્યમ)ના સંયુક્ત ઉપક્રમે ગ્રાન્ડ પેરેન્ટ્સ-ડે ની તાજેતરમાં ઉજવણી કરવામાં આવી હતી. જેમાં ૮૦ દાદા-દાદી તથા નાના-નાની ઉત્સાહભેર જોડાયા હતા.

(સમાચારપત્રો પર આધારિત)

NanoNine® Sudoku

ફેબ્રુઆરી-૨૦૨૧ ના અંકમાં છપાયેલ
સુડોકુ-૧૧૨૬ના બધા સાચા ઉકેલ મોકલનારના નામ

૧. ફાલ્ગુની શાહ — અમદાવાદ
૨. બીનોય ગોગરી — અમદાવાદ
૩. અવંતી દંડ — અમદાવાદ
૪. કલ્પના પાલાણી — અમદાવાદ
૫. જ્યોતિ ગડા — અમદાવાદ
૬. જ્યોતિ શાહ — અમદાવાદ
૭. ઈન્દુબેન પટેલ — અમદાવાદ
૮. જૈનમ પારેખ — સિકંદ્રાબાદ
૯. કાવ્યા શાહ — નાગપુર
૧૦. સરોજ ચંદુરા — સુરત
૧૧. હસમુખ મહેતા — ગાંધીધામ
૧૨. કાંતિ શાહ — મુંબઈ
૧૩. પ્રભા શેઠિયા — વલસાડ

ઉત્તર મોકલાવનારમાંથી લક્ષ્મી ડ્રો અનુસાર
વિજેતાના નામ નીચે પ્રમાણે છે.

જ્યોતિ શાહ — અમદાવાદ

સુડોકુ-૧૧૨૫ : સમય વિતી ગયા પછી
ઉત્તર મોકલાવનારના નામ

૧. ફાલ્ગુની શાહ — અમદાવાદ
૨. ત્રિશા પારેખ — સિકંદ્રાબાદ
૩. પ્રભા શેઠિયા — વલસાડ
૪. સરોજ ચંદુરા — સુરત

જિંદગીમાં સમયથી વધારે કોઈ પોતાનું
અને પારકું નથી હોતું; સમય તમારો
હોય તો બધા પોતાના અને સમય
તમારો ના હોય તો બધા પારકા!

ઉકેલ :
ક્રમાંક - ૧૧૨૭

A	6	3	1	5	4	2	8	9	7
	7	5	9	8	3	6	1	4	2
	8	2	4	9	1	7	6	3	5
	4	7	8	1	6	5	9	2	3
	5	6	3	2	8	9	4	7	1
	1	9	2	4	7	3	5	8	6
	9	4	7	6	2	1	3	5	8
	3	8	6	7	5	4	2	1	9
	2	1	5	3	9	8	7	6	4

B	4	9	3	7	5	1	8	2	6
	6	5	8	2	9	4	7	3	1
	1	7	2	8	6	3	4	5	9
	8	2	5	3	4	6	9	1	7
	7	3	6	9	1	2	5	8	4
	9	1	4	5	8	7	3	6	2
	3	8	1	6	7	9	2	4	5
	2	6	7	4	3	5	1	9	8
	5	4	9	1	2	8	6	7	3

C	1	2	3	4	9	5	8	7	6
	4	7	9	1	6	8	2	3	5
	5	6	8	2	7	3	9	1	4
	3	5	4	7	8	2	1	6	9
	7	1	2	9	5	6	3	4	8
	8	9	6	3	4	1	5	2	7
	6	4	1	8	3	9	7	5	2
	9	3	7	5	2	4	6	8	1
	2	8	5	6	1	7	4	9	3

D	3	1	2	6	7	5	8	9	4
	6	4	7	1	9	8	2	5	3
	9	5	8	4	3	2	1	6	7
	7	2	3	9	1	6	5	4	8
	8	6	4	2	5	3	7	1	9
	5	9	1	8	4	7	3	2	6
	1	3	6	7	2	9	4	8	5
	4	8	5	3	6	1	9	7	2
	2	7	9	5	8	4	6	3	1

NanoNine® Sudoku

૨૭નીકાંત પારેખ (૯૮૯૯૦ ૫૩૫૨૧)

સુડોકુ ક્રમાંક-૧૧૨૮ અત્રે રજૂ કરવામાં આવેલ છે. તેના ચારે ભાગ ભરીને 'મંગલ મંદિર'
કાર્યાલય પર તા. ૩૦-૦૪-૨૦૨૧ સુધીમાં મોકલી આપવા વિનંતી.

સુડોકુ ભરનારનું નામ : _____
સરનામું : _____
ફોન/મોબાઈલ : _____

A			6		5	9	7		
		8					2		9
	7			3		2		6	
			1			3		7	8
		2			7			1	
	3	6		8			5		
		7		5		8			4
	8		4					9	
			2	9	4		8		

B	8							5		9
			6	4				2	7	
	1	3				9	2			
	6	8				1			5	
			5			2		1		
		4		9					6	7
				1	5				3	8
	6	3				9	7			
	7		8							5

C				6	5				8
	7	2		3					5
	8		5					3	
			7		1	3			4
		3						7	
	2			7	8		6		
		7					1		2
	1					7		5	9
		9			6	5			

D			3		5		6			2
					8			5	4	
			1	3						6
						7	3	5	9	
			3		1		6			
	7	6	5	9						
	8					2	7			
		2	9		5					
	1				8	3			9	

સંકલન : ગુલાબચંદ ધારશી રાંભિયા

બચુડો

અધા : પુત્તર બચુડા?

બચુડો : કો અધા કુરો કમ આય?

અધા : પાંજે સામે જે ફલેટમેં ગાભુકાકા રેંતા અનીજો પોતરો હેડે સરસ મજાજે દીવે કે કુલા પછાડેને તોડે વજેલા જુપ્યો આય... સે જરા તપાસ ત કર... ચર્યો ત નાય થે વ્યો?

બચુડો : (તપાસ કરે ને ચેં) ગાભુકાકાજો પોતરો હીં તા ડાયો આય. પણ અનજે હથમેં જોકો જાદુઈ દીવો આવ્યો વો અનકે જમીનતે ઘસેંને અનમેં જા જાન બહાર આવ્યો. અતરે પોતરો ચેં 'મને સરસ ઘરવાળી આપ.' અતરે પોય જાન અનજે પલંગ નીચે વેને ઝાડુ કહે, ઘર બુઆરે ને એકદમ ચોખ્ખો કે ડેને... પોતરો મંગે વે 'સરસ ઘરવાળી' ને જાન ઘર બુઆરે ને સરસ ઘર કે ડેને. અતરે ખારો થે ને દીવે કે પછાડે પછાડે તોડેલા જુપ્યો આય.

ખિલખ મ ભલા

રાહુલ : ગુજરાતમાં શાંતિ છે જ નહીં. લોકો ખોટી ડંકાસ માર્યા કરે છે.

મોદીકાકા: તું કઈ રીતે આમ કહી શકે?

રાહુલ : જુઓને લોકો હાથમાં નાની નાની લાકડીઓ લઈ સામ સામે મારતા હોય છે.

મોદીકાકા: બકા, એને લાકડીઓ નહીં પણ દાંડિયા કહેવાય!

☺ ☺ ☺ ☺ ☺

મેજર સાહેબ : તું આમ તો આંધળો છે. પછી લશ્કરમાં રહીને તું શું કરીશ?

અંધ વ્યક્તિ : સાહેબ, હું અંધાધૂંધ ગોળીબાર કરીશ...!

☺ ☺ ☺ ☺ ☺

શિક્ષક : સફળતાના રહસ્યો વિશે શું કહેવું છે?

પર્વ : સાહેબ, સફળતાના રહસ્યો આપણા ઘરમાં જ પડ્યા છે.

શિક્ષક : એ કઈ રીતે?

પર્વ : જુઓ આ છાપડું કહે છે બિયું નિશાન તાકો.

પંખો કહે છે મગજ ઠંડું રાખો

ઘડિયાળ કહે છે - દરેક સેકન્ડ કિંમતી છે

અરીસો કહે છે - તમારી જાતને ઓળખો.

બારી કહે છે - દુનિયામાં ડોકિયું કરો

કેલેન્ડર કહે છે - અપટુડેટ રહો.

દરવાજો કહે છે - દિલના દરવાજા ખુલ્લા રાખો.

☺ ☺ ☺ ☺ ☺

પપ્પુ : પેટ્રોલ બચાવવા શું કરવું જોઈએ?

ગપ્પુ : બોયફ્રેન્ડ અને ગર્લફ્રેન્ડથી દૂર રહો. તેનાથી ૮૦% પેટ્રોલ બચી શકે છે.

☺ ☺ ☺ ☺ ☺

શિક્ષક : શેમાં રોકાણ કરવાથી ફાયદો થાય છે?

કોમર્સનો વિદ્યાર્થી : સોનામાં રોકાણ કરવાથી ૨૫%

ચાંદીમાં રોકાણ કરવાથી ૭૦%

ઓઈલમાં રોકાણ કરવાથી ૪૦%

શેર માર્કેટમાં રોકાણ કરવાથી ૨૨% અને

ડુંગળીમાં રોકાણ કરવાથી ૮૦૦%

☺ ☺ ☺ ☺ ☺

મનિયો : આઈ.પી.એલ.માં રોબિન ઉથપ્પાએ પોતાનો ભાવ વધારવા શું કરવું જોઈએ?

કનિયો : રોબિન ઉથપ્પા - નામમાં ફેરફાર કરીને ઓનિયન ઉથપ્પા કરી નાખવું જોઈએ!

☺ ☺ ☺ ☺ ☺

શિક્ષક : એક કીડીનો શિકાર કઈ રીતે કરશો? - એ વિશે ભૂતિયા સ્ટોરી તમારા શબ્દોમાં જણાવો.

મોન્દુ : મરચાની ભૂકી અને ખાંડ ભેગા કરી કીડીના દરની બહાર ભભરાવો. કીડીને ખાંડ બહુ ભાવે છે એટલે સાથે મરચાની ભૂકી પણ ખાઈ જશે. તેથી તેના મોઢામાં બળતરા થશે. કીડી પાણીની શોધમાં જશે. પાણીની ટાંકી પાસે પહોંચે એટલે તેને ધક્કો મારો. ભીની થયેલી કીડી શરીર સૂકવવા આગ પાસે જશે. આ વખતે આગમાં ટેટો ફોડો. આ કારણે કીડી ઘાયલ થશે અને તેને આઈ.સી.યુ.માં દાખલ કરાશે. ત્યાં જઈ તેના મોં પરથી ઓક્સિજન માસ્ક હટાવી લેવામાં આવે તો કીડી પ્રાણવાયુના અભાવે પ્રાણનો ત્યાગ કરશે. પ્રભુ એના આત્માને શાંતિ આપે!!!

૮/૨૬, ગંગામણિ ફલેટ્સ, વસંતનગર સોસાયટી, ગોપાલચોક, મણિનગર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૮. ફોન : ૨૫૪૬૮૧૬૦

પોતાથી ન હારો તો તમારી જીત નિશ્ચિત છે.

સમાજ દર્પણ

સરનામા ફેરફાર

- વિશાલ હરખચંદ કુંવરજી ગોસર
ડી-૬૦૩/૬૦૪, રાજયશ રિવેન્ડા,
એ.એમ. પમ્પિંગ સ્ટેશનની સામે,
જી.બી. શાહ કોલેજની પાછળ,
ન્યુ વાસણા, શાહવાડી, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭.
મો. ૯૨૭૪૭ ૯૨૭૪૬

શરણાઈ

- તા. ૧૮-૦૫-૨૦૨૦
ચિ. નીલ મૂકેશ મુળજીભાઈ સાવલા
(નાની તુંબડી - અમદાવાદ)
ચિ. દિક્ષીતા અતુલ સોની - ડભોઈ

અવસાન નોંધ - પુષ્પાંજલિ

- તા. ૧૯-૦૩-૨૦૨૧
શાંતિલાલ દેવરાજ દંડ (સાંધવ - અમદાવાદ)
- તા. ૨૨-૦૩-૨૦૨૧
રમેશભાઈ શીવચંદ શાહ (ભુજ - અમદાવાદ)
સદ્ગતશ્રીઓના આત્માના શ્રેયાર્થે પ્રાર્થના.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

એકાઉન્ટ તથા જી.એસ.ટી. (Tally ERP9) સંબંધી ક્લાસીસ શરૂ થઈ રહ્યા છે....

JITO સંસ્થા દ્વારા Tally ERP9 એકાઉન્ટિંગ સોફ્ટવેર શીખવવામાં આવનાર છે. જેમાં એકાઉન્ટને લગતી તમામ વિગતો તથા જી.એસ.ટી.ને લગતી તમામ માહિતી શીખવાડવામાં આવશે. જેનો સમયગાળો એકથી દોઢ મહિનો જેટલો છે. જેની સભ્ય દીઠ ફી રૂા. ૧,૦૦૦/- (રિફંડેબલ) નક્કી કરવામાં આવી છે. શીખનારની ૧૦૦ ટકા હાજરી હશે તો જ ફી રિફંડ મળશે, જેની ખાસ નોંધ લેવી.

આથી શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના ૧૮થી ૪૫ વર્ષની ઉંમરના સભ્યોને ઉપરોક્ત ક્લાસીસનો લાભ લેવા અપીલ કરવામાં આવે છે. દરરોજ સવારે ૧૦.૦૦ વાગ્યાથી સાંજે ૬.૦૦ વાગ્યા સુધીમાં અમદાવાદના મણિનગર તેમજ વાડજ ખાતેના વિસ્તારોમાં તેના સેન્ટર નક્કી કરવામાં આવ્યા છે. ક્લાસીસનો સમય ૨ કલાકનો રહેશે. રસ ધરાવનાર સભ્યોએ JITO ની નીચે મુજબના નંબર ઉપર ફોન કરવો અને તેજ નંબર ઉપર SKILL લખીને રજિસ્ટ્રેશન કરાવવાનું રહેશે.

★ સપ્તાહમાં ૬ દિવસ ★ પ્રતિદિન બે કલાક. ★ કુલ ૧૦૦ કલાક નંબર : ૯૧૦૪૫ ૦૫૦૧૫

JITO દ્વારા આ ઉમદા તથા નિ:શુલ્ક આયોજનનો આપણે સૌ લાભ લઈએ.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

લાઇબ્રેરી

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ સંચાલિત શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી ખાતેની લાઇબ્રેરી ખૂબ જ સારી રીતે ચાલી રહેલ છે. કોરોના જેવી મહામારી કે લોકડાઉનના સમયમાં પણ ઘરે બેઠા ઘણા સભ્યોએ તેનો લાભ લીધેલ છે. લાઇબ્રેરીમાં સમાજ તથા સમાજની બહારના લગભગ ૨૩૦ જેટલા સભ્યો છે. આ સમૃદ્ધ લાઇબ્રેરીમાં આશરે ૩૦૦૦ જેટલા વાંચવાલાયક પુસ્તકો વસાવેલા છે, જેમાં અનેક નવા - જૂના વિખ્યાત લેખકોના પુસ્તકોનો સમાવેશ થાય છે.

સમાજની લાઇબ્રેરી સમિતિના સભ્યો, લાઇબ્રેરીને હજુ પણ વધુ સમૃદ્ધ બનાવવા પોતાની અમૂલ્ય સેવાઓ સતત આપી રહ્યા છે. આથી સમાજના અન્ય પરિવારોને આ લાઇબ્રેરીનો અચૂક લાભ લેવા અનુરોધ કરવામાં આવે છે.

વધુ વિગત માટે સંપર્ક :

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી
ફોન : (૦૭૯) ૪૮૯૦ ૬૦૦૧ થી ૬૦૦૫
સમય : સવારે ૯.૩૦થી સાંજના ૫.૦૦ સુધી

કન્વીનર - લાઇબ્રેરી સમિતિ

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

ઝેરમુક્ત અને રસાયણ મુક્ત અનાજ - કઠોળની ઉપલબ્ધતા

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા અમદાવાદમાં રહેતા આપણા સમાજના દરેક લોકોને ઝેરમુક્ત અને રસાયણમુક્ત અનાજ - કઠોળ વગેરે ઉપલબ્ધ થઈ શકે તે માટે એક વ્યવસ્થા ઊભી કરાઈ છે.

આ એક વેપાર નહીં પરંતુ વ્યવસ્થા છે કારણકે આપણા કચ્છી ખેડૂતો ફક્ત કચ્છમાં જ નહીં પરંતુ ગુજરાતમાં અન્ય ઠેકાણે પ્રાકૃતિક ખેતી કરતા હોય અને તેમની મહેનત પ્રમાણે તેમને વળતર મળે અને આપણને પૌષ્ટિક આહાર મળી રહે અને આપણું સ્વાસ્થ્ય સારું રહે એવી મનોકામનાથી આપણે આ કામ હાથ પર લીધું છે. આ પ્રોજેક્ટમાં ફક્ત આપણા કચ્છી ખેડૂતો જ નહીં પરંતુ અન્ય ખેડૂતો કે જેઓ ઓર્ગેનિક ખેતી કરે છે, તેઓ પણ લાભાન્વિત થશે.

આ પ્રોજેક્ટને વેગ મળે તે હેતુથી આપણી સાથે આર્ટ ઓફ લિવિંગના એગ્રિકલ્ચરલ ટ્રસ્ટના ગુજરાતના એપેક્સ મેમ્બર ચિંતનભાઈ વ્યાસ અને તેમની ટીમ આપણી સાથે જોડાઈ છે. ચિંતનભાઈ વ્યવસાયે ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ છે અને સાથે સાથે આર્ટ ઓફ લિવિંગમાં ગુજરાતમાં ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગના શિક્ષક પણ છે અને એગ્રિકલ્ચરલ ટ્રસ્ટનું ગુજરાતમાં સંચાલન કરી રહ્યા છે. તેમની ટીમ ખેડૂતોને ટ્રેનિંગ પણ આપે છે અને ખેડૂતો દ્વારા ઉગાડેલ અનાજ, કઠોળ વગેરે લોકો સુધી પહોંચાડવાનું કામ પણ કરે છે.

આ કામ નહીં નફા, નહીં નુકસાનના ધોરણે કરવામાં

આવશે. જે ખેડૂતો દેશી ગાય આધારિત ખેતી કરે છે તેમનો સંપર્ક કરીને, પૂરતી ચકાસણી કર્યા બાદ તેમની પાસેથી ખરીદી કરીને આપણા પાલડી - અમદાવાદ ખાતેના ભવન પર લવાશે અને આપ સુધી પહોંચાડવામાં આવશે. આમ કરવાથી ખેડૂતોને તેમની મહેનતનું વળતર મળશે અને આપણને ઝેરમુક્ત ખોરાક મળશે.

આયુર્વેદ પ્રમાણે કહીએ તો આપણા શરીરમાં ૬ પ્રકારના રસ ભોજન દ્વારા પહોંચવા જોઈએ. તેમાં ખાટો, ખારો, કડવો, તીખો, ગળ્યો અને તુરો - એમ ૬ સ્વાદને ષડ્રસ કહેવાય. પણ જ્યારે કેમિકલ અને ઝેરવાળા સસ્તા અનાજ - કઠોળ વગેરે લેવાથી સ્વાસ્થ્ય પણ બગડે છે અને જીવલેણ રોગ થવાની સંભાવના વધી જાય છે.

આ કામમાં આપણા સમાજના દરેક વર્ગના લોકોના સાથ અને સહકારની જરૂર છે. કોરોનાની મહામારી તેમજ અન્ય જીવલેણ બીમારીઓ દિવસે દિવસે વધતી જાય છે. તેમજ કેમિકલ અને પેસ્ટિસાઈડવાળા અનાજ અને કઠોળને ભોજન તરીકે લેવાથી આપણા સ્વાસ્થ્યને પણ નુકસાન પહોંચે છે. શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલા આ પાઈલોટ પ્રોજેક્ટને આપણા બીજા અન્ય શહેરોમાં પણ શરૂ કરવામાં આવશે.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

મેરેજ બ્યુરો સમિતિ

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ સંચાલિત મેરેજ બ્યુરો સમિતિ દ્વારા કચ્છી જૈન તથા અન્ય જૈન લગ્નોત્સુક યુવક-યુવતીઓ માટે મેરેજ બ્યુરો ચલાવવામાં આવે છે. જેની વિગત "KJSS Jain Whatsapp Group" પર છેલ્લા ૬ મહિનાથી નિયમિત રૂપે પ્રસારિત કરવામાં આવે છે. જેમાં હાલમાં રજિસ્ટર્ડ થયેલ યુવકોની સંખ્યા ૩૨૫ અને યુવતીઓની સંખ્યા ૨૨૫ની રહેવા પામેલ છે. જેમાં કચ્છી જૈન અને અન્ય જૈન યુવક-યુવતીઓ સામેલ છે. તાજેતરમાં ચાલુ માસ દરમિયાન બે લગ્નોત્સુક યુગલો તથા ગ્રુપમાં રજિસ્ટર્ડ થયેલા અન્ય બે લગ્નોત્સુક યુગલોના સગપણ નક્કી થઈ ગયા છે. તથા છેલ્લા ચાર માસ દરમિયાન આ ગ્રુપ દ્વારા ૮૫ યુગલોના સગપણ

નક્કી થઈ ગયા છે.

સમિતિ દ્વારા Whatsapp Group ખૂબ જ વ્યવસ્થિત રીતે ચાલી રહેલ છે. શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના સભ્યો તથા અમદાવાદ બહારના કોઈપણ જૈન અને કચ્છી જૈન પરિવારોના લગ્નોત્સુક યુવક-યુવતીઓ ઉપરોક્ત ગ્રુપમાં પોતાનું નામ રજિસ્ટર કરાવી શકે છે.

વધુ વિગત માટે સંપર્ક :

અમીબેન શાહ : ૯૯૭૯૬ ૫૧૯૨૯

ગિરીશભાઈ દેઢિયા : ૯૩૨૦૩ ૧૬૯૬૮

વીણાબેન સંઘવી : ૮૦૦૦૭ ૩૯૬૯૮

કન્વીનર, મેરેજ બ્યુરો સમિતિ

મુશ્કેલ સમયમાં સમજદાર વ્યક્તિ રસ્તો શોધે છે

અને કમજોર વ્યક્તિ બહાના.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદની કો.ઓ. ક્રેડિટ સોસાયટીની સામાન્ય સભાનો અહેવાલ

વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦૨૦ માટે ૧૫ ટકા ડિવિડન્ડ સાથે એક આકર્ષક ભેટ આપવાની જાહેરાત થઈ

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદની કો.ઓ. ક્રેડિટ સોસાયટીની સામાન્ય સભાનું આયોજન શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી ખાતે તા. ૧૪-૦૩-૨૦૨૧ના રોજ કરવામાં આવ્યું હતું. સભામાં સોસાયટીના મંત્રી રજનીકાંત પારેખે જણાવ્યું હતું કે, ગત વર્ષ દરમિયાન કોરોના વાઈરસના કારણે સોસાયટીના અનેક સભ્યોના કામઠંધાને માઠી અસર થઈ હતી. આવી વિકટ પરિસ્થિતિ અંતર્ગત સોસાયટી દ્વારા નીચે મુજબ કેટલાક અગત્યના નિર્ણયો લેવામાં આવ્યા હતા.

- ★ જરૂરતમંદ સભ્યોને અપાયેલ લોન પેટે ૩ માસનું વ્યાજ માફ કરવામાં આવ્યું હતું.
- ★ લોન પર વ્યાજના દર ૧૧ ટકાના સ્થાને ૧૦ ટકા લેવાનું નક્કી થયું હતું.
- ★ વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦૨૦ના વાર્ષિક હિસાબની રજૂઆત કરીને તેની મંજૂરી લેવામાં આવી હતી.
- ★ વર્ષ ૨૦૧૯-૨૦૨૦ માટે ૧૫ ટકા ડિવિડન્ડ જાહેર કરવામાં આવ્યું છે.
- ★ સોસાયટીના સભ્યોને ટૂંક સમયમાં એક આકર્ષક ભેટ આપવાની જાહેરાત થઈ હતી.
- ★ સોસાયટીની કારોબારી સમિતિમાં નિવૃત્ત થતા સભ્યોના સ્થાને સર્વશ્રી રજનીકાંત પારેખ, મહેનદ્ર ખોના, મનુભાઈ શાહ અને રોહિત સંઘવીની વરણી થઈ હતી.
- ★ આગામી વર્ષ માટે નીચે મુજબ હોદ્દદારોની નિમણૂક સોસાયટી માટે થઈ હતી : ચેરમેન - પ્રતાપભાઈ દંડ, ઉપપ્રમુખ - કે.ડી. શાહ, મંત્રીશ્રી (મેનેજિંગ ડાયરેક્ટર) - રજનીકાંત પારેખ, ખજાનચી - નવીનભાઈ મોમાયા.
- ★ સોસાયટીની કારોબારી સમિતિના સભ્ય કાંતિલાલ આર. શાહે નાદુરસ્ત તબિયતના કારણે પોતાનું રાજીનામું મોકલાવેલ હતું જેને મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું અને તેમની બાકી રહેતી મુદત માટે કારોબારી સમિતિના સભ્ય તરીકે ડૉ. કેતન શાહની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.

ઉપસ્થિત સભ્યોનો આભાર માનીને સભાને બરખાસ્ત થયેલ જાહેર કરવામાં આવી હતી.

મંત્રીશ્રી : રજનીકાંત પારેખ

તબીબી સાધનો વપરાશ માટે આપવાની યોજના

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી પર નીચે મુજબના તબીબી સાધનો દૈનિક ભાડાના ધોરણે મળી શકશે. જેઓને આ સાધનોની જરૂરિયાત હોય તેઓ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી પર ફોન : ૨૬૫૭૮૮૯૨ / ૨૬૫૮૧૫૦૧ પર સંપર્ક સાધી શકશે.

૧. એર બેડ	રૂ. ૧૦/-	૫. વોકર	રૂ. ૨/-	૯. બેડ પાન	રૂ. ૨/-
૨. ઓક્સિજન સિલિન્ડર (નાનો)	રૂ. ૩/-	૬. વોકિંગ સ્ટીક	રૂ. ૧/-	૧૦. ફાઉલર બેડ	રૂ. ૧૦/-
૩. ઓક્સિજન સિલિન્ડર (નાનો)	રૂ. ૫/-	૭. કમોડ ચેર	રૂ. ૩/-	૧૧. ટેબલ ટોપ (ફાઉલર બેડ માટે)	રૂ. ૨/-
૪. નેબ્યુલાઈઝર	રૂ. ૫/-	૮. સેલાઈન સ્ટેન્ડ	રૂ. ૨/-	૧૨. ઇલેક્ટ્રિક ઓક્સિજન મશીન	રૂ. ૫૦/-

નોંધ : (૧) સ્ટોકમાં હશે ત્યાં સુધી આ સાધનો ડીપોઝિટ આપીને ભાડેથી મેળવી શકાશે. (૨) સાધનો પાલડી ભવન પરથી લઈને ત્યાં જ પરત કરવાના રહેશે.

પ્રદીપ સૂરજલાલ મહેતા - માનદ્ મંત્રી, શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના સભ્યો તથા નિયાણી બહેનો માટે ખાસ સૂચના

સભ્યશ્રીઓએ પોતાના મેડિકલ કાર્ડ પ્રાપ્ત કરી લેવા અંગે....

આ સાથેની યાદી મુજબ, સમાજના સભ્યો તથા નિયાણી બહેનોના મેડિકલ કાર્ડ ઘણા સમયથી તૈયાર કરીને શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી ખાતે રાખવામાં આવ્યા છે. અત્રેથી વારંવાર જાણ કરવા છતાં, તેઓ પોતાનું મેડિકલ કાર્ડ પ્રાપ્ત કરવા આવ્યા નથી. આથી આવા સભ્યશ્રીઓને ખાસ જણાવવામાં આવે છે કે તેઓએ પોતાના મેડિકલ કાર્ડ તા. ૩૦-૦૪-૨૦૨૧ સુધીમાં પ્રાપ્ત કરી લેવા. ત્યારબાદ તેઓના કાર્ડ રદ ગણવામાં આવશે. અત્રે જણાવાયેલ સમય મર્યાદા બાદ તેવા સભ્યશ્રીઓ કાર્ડ માટે આવશે તો નવેસરથી રૂા. ૫૦/- ભરીને મેડિકલ કાર્ડનું ફોર્મ ભરવું પડશે, જેની નોંધ લેવા અનુરોધ છે.

કન્વીનર - મેડિકલ કાર્ડ સમિતિ

મેડિકલ કાર્ડ પ્રાપ્ત કર્યા નથી તેવા સભ્યશ્રીઓની યાદી...

૧. વિશાલ શૈલેષ રાંભિયા	૨૭. દીપક કાંતિલાલ મહેતા	૫૨. આશિષ વાડીલાલ શેઠ
૨. અરુણ સુરેન્દ્ર જૈની	૨૮. ધર્મશ રમણિકલાલ મહેતા	૫૩. જુલીબેન મનિષકુમાર શાહ (નિયાણી)
૩. પ્રદીપ શાંતિલાલ શાહ	૨૯. વિમલ મનસુખલાલ મહેતા	૫૪. મિતેશ હસમુખલાલ મહેતા
૪. દિક્ષીતા નિકુલ ઠક્કર (નિયાણી)	૩૦. ફાલ્ગુની કમલેશ શાહ	૫૫. અમીત મહેન્દ્રભાઈ દોશી
૫. નીપેશ જયકુમાર શાહ	૩૧. વિમલ મનસુખલાલ મહેતા	૫૬. નયનાબેન કમલભાઈ શાહ
૬. મૂકેશ હીરજી કારાણી	૩૨. ડૉ. સુશીલ ચુનીલાલ શાહ	૫૭. કેલાસ દલીચંદ મહેતા
૭. વૈશાલી અજય ગાંધી (નિયાણી)	૩૩. પરેશ શાંતિલાલ મહેતા	૫૮. ચંદ્રકાંતભાઈ મગનલાલ ઢીલા
૮. ઈલેશ નગીન શાહ	૩૪. યોગેશ કિશોરભાઈ અદેલા	૫૯. પિયૂષ ભોગીલાલ શાહ
૯. હરખચંદ નાનજી શાહ	૩૫. હેમલ પ્રવીણભાઈ દોશી	૬૦. ભારતીબેન દૂધતભાઈ અદાણી
૧૦. પ્રભુલાલ કેશવલાલ શાહ	૩૬. પ્રતીક ભોગીલાલ સાવલા	૬૧. જયંતીલાલ ભવાનજી સંગોઈ
૧૧. દર્શન રાજેન્દ્ર શાહ	૩૭. વાડીલાલ છગનલાલ શાહ	૬૨. કેવલભાઈ કાંતિલાલ શાહ
૧૨. દીપેશ જયચંદ શિયાડ	૩૮. વાસંતીબેન ગૌતમભાઈ શાહ (નિયાણી)	૬૩. દીપક કાંતિલાલ શાહ
૧૩. સંજયભાઈ લક્ષ્મીચંદ કારાણી	૩૯. માનુસીબેન સમીરભાઈ શાહ (નિયાણી)	૬૪. રાહુલ નટવરલાલ શાહ
૧૪. પ્રીતિબેન રમેશભાઈ અદાણી (નિયાણી)	૪૦. રાકેશ ધીરજલાલ સંઘવી	૬૫. કવિતાબેન રાયચંદ જૈન
૧૫. હરેશ ધીરજલાલ જોટા	૪૧. પ્રવીણ કાંતિલાલ શાહ	૬૬. પુષ્પાબેન મંગલદાસ શાહ
૧૬. સૂર્યકાંત ધરમશી શાહ	૪૨. વિરલ મહેન્દ્ર મહેતા	૬૭. મીતાબેન મિલનભાઈ શાહ (નિયાણી)
૧૭. મીનલબેન પ્રતીક સંઘવી (નિયાણી)	૪૩. જાગૃતિબેન ચંદ્રશીલ મહેતા (નિયાણી)	૬૮. પૂજાબેન રાહુલભાઈ શાહ (નિયાણી)
૧૮. હસમુખભાઈ ખીમજી મહેતા	૪૪. દિલીપકુમાર જયંતીલાલ પટવા	૬૯. આસુતોષ ધરમશી સંઘવી
૧૯. સુરેશ લહેરચંદ કોઠારી	૪૫. પંકજબેન કનૈયાલાલ મહેતા	૭૦. અશોક ભોગીલાલ શાહ
૨૦. સુરેશ ચીમનલાલ સંઘવી	૪૬. રાગિણીબેન અમીતભાઈ શાહ (નિયાણી)	૭૧. જિતેશ વિજયભાઈ મોતા
૨૧. દિક્ષીબેન માનવ શાહ (નિયાણી)	૪૭. કાંતિલાલ નથુભાઈ સંઘવી	૭૨. મણિકાંત વેરશી શાહ
૨૨. હરીશ પ્રેમજી સાવલા	૪૮. પ્રભુલાલ રાઘવજી વોરા	૭૩. નિખિલ બિપીનભાઈ પટવા
૨૩. લલીત જયંતીલાલ રાંભિયા	૪૯. રાજેન નરેન્દ્ર શાહ	૭૪. પ્રતીક મનસુખભાઈ ગાંધી
૨૪. મૂકેશભાઈ મુળજીભાઈ સાવલા	૫૦. ચંદ્રેશ પ્રભુલાલ શાહ	૭૫. મોહિત અરુણકુમાર શાહ
૨૫. હિતેશ પ્રભુદાસ મહેતા	૫૧. ભરત ઉગરચંદ ગઢેયા	
૨૬. ભાવિક ભરત મહેતા		

વર્ષ ૧૯૫૮થી આખા ભારતમાં લોજિસ્ટીક્સ સોલ્યુશન આપતી કંપની

800+
MODERN
VEHICLES

22
STATES+
4 UTs

650+
BRANCHES

અમારી વિશેષતાઓ - સિંગલ લિન્કો પ્લેટફોર્મ

- VT/VX ની ૬૫૦+ શાખાઓ
- ISO 9001:2015 પ્રમાણિત કંપની
- Robust Systems & Processes પર કાર્યરત
- Trace & Track Facility સાથે સંપૂર્ણ કોમ્પ્યુટરાઈઝ નેટવર્ક
- બુર્ડિંગ થી કિલિવરી સુધી સામાનને Complete Insurance Cover
- ૧૦ કિલોથી કુલ ટ્રક લોડ સુધીના પાર્સલ સ્વીકારીએ છીએ
- ૧૦૦૦૦૦+ સંતુષ્ટ ગ્રાહકો
- Hard Freight Surface Transportation માં ૬ દાયકાની અનુભવ
- રોડ, એર અને રેઈલ દ્વારા Door to Door Express Cargo
- વિસ્તૃત થઈ શકતી Supply Chain & Inventory Management

V-TRANS

Driving Excellence

Our other Divisions

Safe and Reliable - For Your Peace of Mind

Warehousing & Inventory Management

Unit 6, Corporate Park, VN Purav Marg, Chembur, Mumbai, Maharashtra - 400071
Toll Free: 1800 220 180 / Website: vtransgroup.com / Email: info@vtransgroup.com
Download: V-Trans APP from Google/IOS

આ પુસ્તકોનાં પ્રાપ્તિસ્થાન

ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય

ગૂર્જર સાહિત્યભવન
 રતનપોળનાકા સામે, ગાંધી માર્ગ,
 અમદાવાદ - 380 001
 ફોન : 079-22144663.
 e-mail : goorjar@yahoo.com

ગૂર્જર સાહિત્ય પ્રકાશન
 102, લેન્ડમાર્ક બિલ્ડિંગ,
 ટાઈટેનિયમ સિટીસેન્ટર પાસે,
 સીમા હોલની સામે, અમદાવાદ-15
 ફોન : 26934340, મો. 9825268759
 ઈમેલ : gurjarprakashan@gmail.com

મોહમ્મદ માંકડ

જીવનના કોઈપણ ક્ષેત્રમાં તમે 'સફળતા' પ્રાપ્ત કરી શકો છો 280

રોહિત શાહ

ભવનો વૈભવ 160
 થોટસએપ 50
 ફેકબૂક 50
 એન્ટિવાયરસ 50
 પરોઢનું પુષ્પ 50
 પગલે-પગલે પંથ ખૂલે 25

શ્રી લલિતપ્રભ

જીવન જીવવાની કળા 235
 74 પ્રેરણાત્મક વાર્તાઓ 100
જીવન-ઘડતર શ્રેણી પુ. 6 182

વેરભાવ છોડો, ક્ષમાભાવ કેળવો 25
 તણાવમુક્ત આનંદી જીવન જીવો 45
 હંમેશાં પ્રસન્ન રહો 35
 ક્રોધથી મુક્તિ મેળવો 45
 અહંકાર છોડો, નમ્રતા અપનાવો 35
 ચિંતા છોડો, આનંદથી જીવો 50
 સફળ જીવનનાં સોનેરી સૂત્રો 120

Life Moulding Series (Books-6) 182

Spread Happiness 30
 Say Goodbye to Conceit 30
 Say Goodbye to Stress 30
 Say Goodbye to Anger 30
 Say Goodbye to Worry 40
 Say Goodbye to Enmity 22

શ્રી ચંદ્રપ્રભ

સફળતાની સોનેરી ચાવી 140
 મનનાં પાપ ધોવા શું કરશો ? 100
 સફળતાનો શોર્ટકટ 240
 જીવન સફળ બનાવવા ધ્યાનથી જીવો 125
 જીવનમાં સફળતા મેળવો 100 % 210

જીવનમાં અને વ્યવસાયમાં સફળતા માટેનું માર્ગદર્શન આપતાં પુસ્તકો

ડૉ. હર્ષદ વી. કામદાર

સુખી થવાનું તમારા હાથમાં જ છે 50
 સદાય સુખમાં રહો 60
 ચાલો, સુખ નામના પ્રદેશમાં 60
 શેરબજારમાં સફળ થવાના 25 મહામંત્રો 125
 શેરબજારનું ટેકનિકલ એનાલિસિસ સમજી જીત મેળવો 125
 શેરબજારના ફન્ડામેન્ટલ સિદ્ધાંતો જાણી સફળ બનો 115

જય ઓગા

વિકાસયાત્રા 90
 જીવનયાત્રા 90
 ચિંતનયાત્રા 90
 અંતરયાત્રા 90
 સંબંધયાત્રા 90

મનહર ઓગા

ધર્મનો મર્મ 50
 જીવી જાણો 50
 સમજણ 50
 પરિવર્તન 50
 પ્રસન્નતા 50
 જીત નક્કી 50
 ગેરસમજ 50

હસમુખ પટેલ

પોતાનું એવરેસ્ટ 90
 સિદ્ધાંતોની પ્રયોગશાળા 90
 યૌવનની અનંતયાત્રા 90
 વ્યક્તિત્વનો વ્યોમવિહાર 120

નિલેશ મહેતા

વિજયનું વરદાન મોટિવેશનના માર્ગે 175
 તમારી કારકિર્દીને પાંખો આપો 180

If undelivered please return to :
શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ
શ્રી કચ્છી જૈન ભવન,
 ૪૩-૪૪, બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ સોસાયટી,
 નવચેતન હાઈસ્કૂલની સામે, પાવડી - એલિસબ્રિજ,
 અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬.
 ફોન : (૦૭૯) ૨૬૫૭ ૮૮૯૨, ૨૬૫૮ ૧૫૦૧

To, _____

_____

_____

_____